תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · שלטי הגיבורים

שלטי הגיבורים על יבמות

רבי יהושע בועז

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שלטי הגיבורים על יבמות

רבי יהושע בועז

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שלטי-הגיבורים-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 5
דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 8
דף ד. 9
דף ד: 9
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 11
דף ו: 14
דף ז: 14
דף ח. 15
דף ח: 16
דף ט. 16
דף י. 17
דף י: 17
דף יא. 19
דף יא: 20
דף יב. 21
דף יב: 22
דף יג. 23
דף יג: 24
דף יד. 24
דף יד: 25
דף טו. 28
דף טו: 28
דף טז. 29
דף טז: 30
דף יז. 32
דף יז: 32
דף יח. 33
דף יח: 34
דף יט. 35
דף יט: 35
דף כ. 36
דף כ: 38
דף כא. 38
דף כא: 41
דף כב. 42
דף כב: 43
דף כד. 43
דף כד: 45
דף כה: 46
דף כו. 46
דף כו: 47
דף כז. 47
דף כז: 48
דף כח. 48
דף כח: 48
דף כט. 49
דף כט: 50
דף ל. 51
דף ל: 51
דף לא: 52
דף לב. 53
דף לב: 53
דף לג. 54
דף לג: 56
דף לד. 58
דף לד: 58
דף לה. 60
דף לה: 60

דף לו. 61
דף לו: 61
דף לז. 62
דף לז: 62
דף לח. 63
דף לח: 63
דף לט. 65
דף לט: 65
דף מ. 66
דף מ: 67
דף מא. 68
דף מא: 68
דף מב. 70
דף מב: 71
דף מג. 72
דף מג: 72
דף מד. 74
דף מד: 74
דף מה. 75
דף מה: 76
דף מו. 76
דף מו: 78
דף מז. 78

דף א.

מפרש בתוספ' אפי' נמצאת אילונית אחר מיתת הבעל כיון שהוברר הדבר שלא היתה אשתו מעולם דקידושי טעות הוי ומשמע דאילונית לא בעיא גיטא אפי' מדרבנן דאי בעיא גט מדרבנן לא היתה צרתה מתייבמת כדתנן בפרקין כל היכולה למאן ולא מאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת אלמא ע"י קידושין דרבנן מיתסר צרה וקשה מהא דאמר בפרק אלמנה ניזונת הממאנת והשנייה והאילונית אין להן כתובה משמע דכתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא. כדדייקינן בפרק המדיר גבי כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ויש לומר דבהמדיר דייק משינוי הלשון דברישא תני ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ובסיפא קתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ועוד דבפ' אלמנה לא הוי מצי למתני אינן צריכות גט משום דקתני שנייה בהדייהו ותדע דע"כ אין לדקדק הא גיטא בעיא דהא ממאנת לא בעיא גט ומיהו קשה דתנן בגיטין בפרק השולח המוציא את אשתו משום אילונית לא יחזיר ומפרש התם משום דחיישינן לקלקולא משום דשמא תינשא לאחר ויהיה לה בנים ויאמר הבעל אילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל אלמא בעיא גט וי"ל דהתם מיירי דמוציא משום ספק אילונית שאין הסימנים ניכרים יפה בה תדע דמדקתני סיפא נשאת לאחר והיו לה בנים ואילו היתה ודאי אילונית אין לה רפואה דהא לקמן בפ' הערל פליגי ר"ע ור"א בסריס חמה אם חולץ וחולצין לאשתו לפי שיש לו רפואה ובאילונית לא אשכחן דפליגי לפי שאין לה רפואה ואע"ג דבקידש על תנאי וכנסה סתם איכא מ"ד בפרק המדיר דבעיא גט היינו דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל באילונית אין אדם מוחל והוי מקח טעות ולא בעיא גיטא ודוקא היכא דמתברר לו בודאי שהיתה אילונית על פי הסימנים האמורים לקמן בפ' הערל להכיר בהן שהיא אילונית אבל אם אינה ברור צריכה גט מספק :

יש שואלין אשה שהית' נדה כשמת בעלה תיאסר להתייבם אם טבלה כמו אחות אשה שאינה מתייבמת אע"פ שמתה אשתו תשובה לדבריהם דלא שייך [למילף]נדה מאחות אשה דל"ד לט"ו [עריות] שאסורות ליבם משום קורבה ומותרות לשאר העולם אבל נדה אסורה לכל ואע"ג דלאו בת יבום היא בעת נדתה חליצתה חליצה ול"ד לחליצת מעוברת דלא שמה חליצה לר"ל לקמן בפרק החולץ משום דאינה עומדת לייבום דשאני נדה שעומדת לטבול ולטהר כדרך כל הנשים אבל מעוברת שמא תלד ועוד דאף אם בא עליה בנדתה קנאה כדמוכח בפסחים בפרק אלו דברים דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב

יבמתו נדה בעל פטור ופריך עלה יבמתו מאי שנא דקא עביד מצוה וכו' אלמא משמע דקני לה אם בא עליה הלכך מיקרי שפיר עולה לייבום :

דף ב.

עיין לקמן פרק ב"ש:

לשון ריא"ז

השיאה לו אביה כשהיא קטנה וגרשה והחזירה ומת בעודה שהיא קטנה אסורה ליבם איסור ערוה שהרי קדושין הראשונים היו קדושי תורה וכשגרשה בעלה נעשית עליו גרושת אחיו וכשהחזירה בעלה אין קדושי' קדושי תורה שכבר יצאת מרשות האב משעה שהשיאה ואין בידו לקדשה היא הנקראת יתומה בחיי האב שקדושיה מדברי סופרים ומאחר שאסורה על היבם איסור ערוה לא חולצת ולא מתיבמת כמבואר בקונטרס הראיו':

כתב הרא"ש ז"ל לאו דוקא אסורה דאף מחליצה פטורה כדמוכח כולה שמעתא דפריך מסוטה דרבנן ומסוטה ספק וכן פרש"י ודוקא סוטה ודאי אבל סוטה ספק בעי' חליצה כדתנן ואם מת חולצת ולא מתיבמת ואע"ג דבסוטה ספק כתיב נמי טומאה הא מסקינן לקמן דקרא דונסתרה והיא נטמאה בנבעלה בודאי איירי ולא בסוטה ספק וא"ת הרי נכנסה עמו לסתר דתנן אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ואמרי' במסכת סוטה בפ' כשם דשלשה ונטמאה כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה וי"ל דהא דאסרי' לה מן ונטמאה לאו משום דספק מיקרי טמאה דאין קרוי טמאה אלא הבעילה של זנות אלא דאסרי' לה משום ספק נטמאה כדאי' בפ' כשם אם נטמאה למה שותה ואם לא נטמאה למה משקה מגיד לך הכתוב שהספק אסורה כודאי ואם תאמר אם כן לא תיבעי חליצה כודאי וי"ל להחמיר עשאה הכתוב ספק כודאי ולא להקל לפוטרה מן החליצה ומיהו קשה הא דפריך עלה בפ' קמא דסוטה ותתיבם יבומי ונדחק הש"ס למצוא טעם למה אינה מתייבמת ואמאי הא אמרינן להחמיר עבדינן ליה כודאי וי"ל דהא דאמרינן דטומאה כתיב בה כעריות היינו דוקא סוטה ודאי דכתיב בה טומאה בלשון לאו כי היכי דכתיב גבי עריות אבל סוטה ספק דכתיב טומאה דידה בלשון עשה אע"ג דאסרינן משום ספק טומאה לא חשיב טומאה דידה אלא כספק ערוה הלכך פריך שפיר ותתייבם יבומי ואע"ג דפריך הש"ס מאי שנא סוטה ודאי דכתיב בה טומאה סוטה ספק נמי כתיב בה טומאה ודאי מעיקרא הוה סלקא דעתך הכי דטומאה בל' עשה חשיבה למיעבדה כערוה אבל לפי מאי דמסיק דבסוטה ודאי דכתב טומאה בלשון לאו לרבנן דרבי יוסי

בן כיפר מהשתא איתבריר לן דלא חשבינן טומאה למיעבדה כערוה אלא היכא דכתיב בלשון לאו כי היכי דלא תיקשי לן הא דפריך הש"ס גבי סוטה ספק ותתייבם יבומי ונסתלקה עתה קושיית הראב"ד ז"ל שהקשה על רב אלפס ז"ל שכתב צרת סוטה אסורה מאי טעמא טומאה כתיב בה כעריות וכתב הראב"ד ז"ל סוגיא דשמעתין אע"ג דכתיב בה טומאה בעיא חליצה או היא או צרתה דאילו איתיה לבעל מי לא בעיא גיטא השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמוה עכ"ל. ומה שכתב הרב ז"ל סוגיא דשמעתא דבעיא חליצה לא אשמעתין דהכא כתב זה דודאי מוכח שמעתא דאף חליצה לא בעיא אלא אשמעתא דפ"ק דסוטה כתב דקאמר התם אמתניתא דנכנסה עמו לסתר וכו' ואם מת חולצת ולא מתייבמת ותתייבם יבומי אמר רב יוסף אמר קרא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ולא ליבם אמר ליה אביי אלא מעתה חליצה נמי לא תיבעי א"ל רב יוסף אילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט השתא נמי תיבעי חליצה והרב לא עלה בלבו לחלק בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק ולסברתו פליגי סוגיא דסוטה אסוגיא דשמעתין ופסק הלכה כסוגיא דסוטה לחומרא אבל לפי מה שחלקתי בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק אין אנו צריכין לכל זה ולא פליגי אהדדי :

דף ב:

ואין בזה משום השחתת זרע וכעין מזו התיר ר"י ועי' בתוס' :

מיי' כתב דבנים לא הוה כסימנין אא"כ ילדה הבת אחר י"ב שנה וכ"כ סמ"ג וע"ש במגיד משנה:

כ' הרא"ש ז"ל הא דקאמר רב זביד אין בנים בלא סימנים לא בעי למימר שאין בנים כלל בלא סימנים דא"כ מאי בעי תלמודא ונבדוק כיון שאין בנים כלל בלא סימנים ודאי נשרו ועוד מאי קאמר למאן דאמר אין חוששין מאי איכא למימר הכא ודאי נשרו ועוד מדקאמר משום צער לידה חיישינן משמע דליכא אלא חששא בעלמא ולא שנשרו בודאי אלא הכי קאמר אין בנים של קיימא מצוי בלא סמנין ומיהו זמנין דאיתי' ומשום דלא שכיחי בנים בלא סימנים לא מצינו חמות ממאנת דחוששין לסימנים ואין מיאון שלה מתיר את הצרה להתייבם אלא חולצת וא"ת ומנא ליה לתלמודא לפרושי מילתא דרב זביד הכי ומשום הכי פריך ליה דילמא רב זביד אין בנים כלל בלא סימנים קאמר והכי משתמע מילתיה וי"ל משום דקשיא ליה דא"כ מאי איכא בין רב זביד ובין רב ספרא מה לי אין בנים כלל בלא סימנים ומה לי אם בנים הרי הן כסימנים אלא ודאי בהא אתא

לפלוגא עלי' דרב ספרא חשיב לה ודאי גדולה דבנים הרי הם כסימנים ורב זביד משוי ליה ספק גדולה לענין קידושין ועונשין :

דף ג:

עיין במרדכי בהאי פרקא:

לשון ריא"ז

גם בזמן הזה יש ברוב מקומות מחלוקת בין החכמים ובין הגאונים אסור להם לבני העיר לחלק ולנהוג במנהג פשוט קצתן כאחד וקצתן כאחד אלא יעמדו על המנין ויעשו כולם על פי הרוב:

כתב הטור היתה היבמה באיסור ערוה על הבעל כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפלה לפני אחיו אין זה אשתו שאין קדושין תופסין לו בה ולא שייך בה לא חליצה ולא יבום ואם היה לו צרה חולצת או מתיבמת וזו שהיתה לבעל באיסור ערוה היא ליבם כמו אשה נכרית ומותר בה:

כתב מיי' עשה שמעון מאמר באשת ראובן ומת קודם שכנסה הרי לוי חולץ לצרתה ולא מתיבמת שהרי היא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במאמר שקנה קצת והרא"ש כתב דאפילו מת בלא מאמר חולצת ולא מתיבמת דקי"ל יש זיקה:

לשון ריא"ז

אפילו לא עשה השני מאמר באשת הא' הואיל והיתה זקוקה לו ליבום הזקוקה הרי היא ככנוסה מד"ס והרי אשת השני צרה לאשת הראשון מפני זקוקתה וגם בזו אשת השני זו חולצת ולא מתיבמת כמו שביארנו. כענין שביארנו באשת אחיו שלא הי' בעולמו כך הוא הדין בכל ערוה שענוש עליה כרת שצרתה על ידי מאמר או על ידי זיקה בלבד חולצת ולא מתיבמת:

לשון ריא"ז

היבמה שמתה עד שלא נתיבמה ולא חלצה אסור היבם באמה או בבתה הואיל והיתה זקוקה ליבם הרי היא ככנוסה מד"ס בין אם היתה זקוקה ליבם א' בין אם היתה זקוקה להרבה יבמים ואמה הרי היא כחמותו של יבם ובתה הרי היא כבת אשתו וכן כל הקרובות האסורות לו מחמת אשתו אסורות לו מחמת זקוקתו כמו שביאר מז"ה בפסקיו:

ופר"י דוקא כשקדש לאחותה משום שבשעת נישואין הוא כנושא אחות זקוקתו אבל אם כנסה לחופה א"צ להמתין מלבעול ובשעה שכנסה אשתו גמורה היא ופקעה לה זיקה לגמרי ודוקא קדשה לאחר שנזקקה לו שקדשה באיסור אבל אם קדשה קודם לכן

כיון שלא היתה אחות זקוקתו מעולם לא גזור רבנן מת אחיו שלא נשארה זקוקה אלא לו מוציא את ארוסתו בגט ואת היבמה בחליצה מתה הארוסה חוזרת היבמה להיתרה הראשון רצה חולץ רצה מייבם :

דף ד.

לשון ריא"ז

וכן שניות לעריות אסורות על היבם מד"ס הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ופוטרות צרותיהן בחליצה וצרותיהן או חולצות או מתייבמות כמבואר בקונ' הראיות:

כתב סמג אבל בירושל' אומר אשת חמיו אסורה משום מראית העין וא"ת תורה היא לאסור הרי דוד נשא את רצפה בת איה שהיתה אשת חמיו שנאמר ואתנה לך את נשי אדוניך ומעשה באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג לישא אשת חמיו והפסיד ר"ת סעודתו ואסר לו וכן פסק ה"ג לאיסור או דעת מיי' להתיר כדברי רבינו וטור אבן העזר סימן ט"ו פסק לאיסורא:

דף ד:

לשון ריא"ז

ואסרו כלת בתו משום כלת בנו ולמטה ממנה כגון כלת בת בתו מותר ואומר אני שאף כלת בתו לא נאסרה אלא למי שהיתה לו כלת הבן וכלת הבת אבל מי שהיתה לו כלת הבת בלבד מותרת היא לו לאחר שתתאלמן או שתתגרש כמבואר בקונטרס הראיות:

לדעת ר"ח ומיי' דס"ל דכל תיקו מד"ס לקולא א"כ יש להן הפסק אבל לדעת רוב הפוסקים כל תיקו דאיסורא לחומרא אין להן הפסק וכן כתב הטור אבן העזר סי' טו לחומרא וכתב הרא"ש ז"ל ממה שכתב רב אלפס ז"ל ולא איפשיטא בהדיא משמע דאזלינן לחומרא אע"ג דדברי סופרים הוא משום דתלמודא שקיל וטרי למיפשט להיתירא ודחי ליה אלמא דעת בני הישיבה לחומרא נקטי ליה ולא איפשיטא בהדיא וכ"כ בספר חפץ לאיסורא וכ"כ ה"ר מאיר הלוי ז"ל והרמב"ם ז"ל כתב דכל שניות דרבי חייא יש להן הפסק וממה נפשך כתב דלא כירושלמי דאברהם אסור בכל נשי ישראל אלמא דבנו ובתו אין להן הפסק הלכך נראה דכולהו אין להן הפסק:

לשון ריא"ז

וכן אם אביו שנייה ואפילו אם אביו אסורה לו אפילו עד מאה דורות ורבינו משה אוסר אף אם אבי אביו ואם אבי אמו ול"נ שהן מותרות כמבואר בקונטרס הראיות:

ובאשת אחי אבי אביו מן האב ואחות אבי האב בין מן האם בין מן האב ואחות אם האם פסק ר"י שהן אסורות מדרבנן ובשאלתות פסק שהן מותרות וכן פסק ר"ת ומסקנת הרא"ש כדברי ר"י:

וכתב הרא"ש ז"ל ושמעי' מינה דממזר פוטר מן הייבום מדכתב ובן אין לו עיין עליו ומדמפטר פטר מיזקק נמי זקיק ולא ילפי' אחוה אחוה מבני יעקב למעוטי פסולין והא דבת פוטרת כתב בעל הלכות דילפי' נמי מבן אין לו עיין עליו ועי"ל דבת נפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי מאחר שיש לו זרע כשר ובת הבן ובן הבת נפקא לן מהא דדרשי' גבי נחלה בן ובן הבן ובן בת הבן כי הדדי נינהו לעניין יבומי נמי כי הדדי נינהו דהכי נמי אמרי דבת קודמת לאחיו לנחלה ומהאי טעמא דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו :

דף ה.

וכ"כ סמ"ג כרבינו ומיי' פליג וכ' דדברים אלו רחוקים בעיניו מאד מדרכי ההוראה ואין ראוי לסמוך עליהן כי כל זונה חזקה שנבעלה לשם זנות עד שיפרש שהוא לשם קדושין ואצ"ל בשפחה ועובדת כוכבים שאינה בת קדושין שאין חוששין לה כלל והרי הבן מהם בחזקת עובד כוכבים ועבד עד שיודע בודאי שנשתחררה אמו או נתגיירה הלכך בן משפחתו אינו פוטר מן היבום והרא"ש וטור הסכימו לדברי רבינו:

לשון ריא"ז

היה לו בן משפחה כנענית ומן העובדת כוכבים הרי בנה כמוה ואינו קרוי בן אביו לכל דבר בין שהוליד בן משפחתו בין שהוליד בן משפחה אחרת כמבואר בקונטרס הראיות וכן מה שאמר התורה ערות אחותך לא תגלה אפילו נולד לו מן הערוה נולד מן השפחה ומן העובדת כוכבים הרי כמוה כמו שביארנו. כללו של דבר ישראל שבא על השפחה ועל העובדת כוכבים ולדה כמוה לכל דבר ואין בו משום קדושת ישראל:

וכתב הרא"ש ז"ל ורואה אני דברי רב נטרונאי מהא דאמרינן בפרק השולח אמר רבי זירא אמר רב אסי אמר רבי חנינא א"ר עבד שנשא אשה בפני רבו יצא לחרות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שיחרור א"ר יוחנן כל כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת כדאמר (רבא) [רבה] בר שילא כשרבו הניח לו תפילין הכא נמי כשרבו השיא לו אשה ומי איכא מידי דלעבדי' לא עביד איסורא ואיהו עביד איסורא א"ר נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן דאמר לה צאי והתקדשי בו ר"מ סבר יש בלשון הזה לשון שיחרור ורבנן סברי אין בלשון

הזה לשון שיחרור אלמא אפילו לרבנן אי לא אמר צאי והתקדשי בו נפקא לחירות משום דלא עביד איסורא הלכך הבא על שפחתו ודאי שיחררה מעיקרא ולא מפלגינן בין בא עליה דרך נישואין ובין בא עליה דרך זנות והרמב"ם ז"ל לא נראו לו דברי הגאונים ואין דבריו נראין :

דף ה:

וכתב הרא"ש דוקא הכא שכל אחד אומר כנסתי הזקוקה אבל מי שעבר ויבם אחות זקוקתו בודאי יוציא כיון שבא עליה באיסור בודאי צריך להוציא ואפילו הני דוקא שקדמו וכנסו קודם שנמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלוץ האחד וייבם השני והלכו שניהם ויבמו יוציאו כיון שעברו על דברי בית דין:

דף ו.

לדעת רבינו כשאין בקול ממש אז אין מוציאין לה לא מבעל ולא מנחשד אלא בעידי טומאה וכשיש בקול ממש אז אם יש עידי כיעור מוציאין בין מבעל בין מנחשד אם אין לה בנים אבל בראיית הבעל לחוד לא מפקינן אע"פ שיש ממש בקול וכך היא מסקנת הרא"ש וכ"נ דעת מיי' אמנם דעת ר"ת אין עדים בדבר אלא שיצאה הקול שזינתה מפני שראו בה דבר מכוער כמו שראו אותה חוגרת בסינר אחר שיצא הנחשד מהבית או שראו רוק למעלה מהכילה או מנעליים הפוכי' תחת המטה אחר שיצא הנחשד ועבר ונשאה אם יש לה בנים מהבעל לא תצא ואם אין לה בנים מבעל תצא אפילו לא ראו עדים הדבר המכוער אלא שהבעל ראה אותו ובלבד שיהיה ממשות בקול כגון שלא הוציאוהו אויבים ולא פסק עד יום וחצי אבל אם אין בקול ממשות כגון שהוציאוהו אויבים או שבתוך יום וחצי יצא קול על לעז הראשון שהוא שקר אז אין מוציאין ממנו אא"כ ראו העדים דבר מכוער אבל לא בראיית הבעל ומיהו ע"י עדים שראו הכיעור אסורה בין לבעל בין לנחשד:

לשון ריא"ז

המורה ומז"ה אומרים שכשם שאסורה אשה זו לנטען בדבר מכוער וקול שאינו פוסק כמו שביארנו כך היא אסורה לבעל עצמו ורוב הגאונים אומרים שאינה נאסרת בכך אלא לנטען אבל לבעל אין כח בבית דין להוציאה מידו אלא ע"פ עדים שמעידים שזנתה ושטת התלמוד כדבריהם כמבואר בקונטרס הראיות:

פירוש רש"י תצא מן הבעל וקשה לרבינו תם דהא אמרינן במס' סוטה דאין האשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קינוי וסתירה אבל בלא קינוי אפילו נסתרה בעדים שריא והכא פסיק הילכתא כרבי בקלא דלא פסיק לאוסרה על בעלה ועוד הא אמרינן לקמן בפרק האשה רבה דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן ומפר"ת תצא מן הרוכל הואיל ומכוער הדבר תצא דלדידיה הוי קלא דקמיה נשואין ולקלא דקמיה נישואין חיישינן אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים וכן מוכח סתמא דתלמודא דקאמר כל הוציאוה בב"ד וב"ד בעדים הוא דמפקי אלמא דדבר פשוט הוא דלא מפקינן מבעל אלא בעדי' ומנטען מפקינן בקול כשאין בנים מן הראשון וכי קאמר נמי ואיבעית אימא מתניתין ר' היא לא שביק לה להך סברא דמעיקרא דלא מפקינן מבעל אלא בעדים אלא ה"ק הך מתניתא דמפקא מנטען בקול ר' היא ורב ס"ל כמתניתין דקתני הוציאוה דמשמע בעדים ואפילו מנטען לא מפקינן אלא בעדים אף כשאין לה בנים מן הראשון וכן משמע לקמן דקאמר ורבה בר רב נחמן הוציאוה קתני כלומר מעצמו הוציאה הבעל כיון דליכא עדים אפילו הכי קתני שאם כנס הנטען יוציא אלמא לא מפקינן בקלא מבעל אלא מנטען וכן פר"ח ז"ל וכן בעל הלכות דתצא מרוכל אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ועוד כתב בעל הלכות דאין מוציאין מהבעל עד שיראו העדים כמכחול בשפופרת והא ליתא דהא אפילו לענין חיוב מיתה סגי אם ראוה העדים כדרך המנאפים כדאיתא בפרק השוכר את הפועלים ואמרי' נמי בספ"ק דמכות ורבנן הכי דייני כשמואל דאמר במנאפים עד שיראו כדרך המנאפים בכלאים עד שיכניס כמכחול בשפופרת וכיון דבדיני נפשות דכתיב והצילו העדה סגי בהכי כל שכן לאוסרה על בעלה וכן פסק רבינו חננאל ז"ל מראיה זו ונראה דבסתירה לחודא בלא קינוי אע"ג דאדעתא דניאוף אסתתר כי הנהו עובדי דשילהי נדרים שריא לבעלה אפילו כי ליכא טעמא כי התם למישרי דהא קי"ל דאין אוסרין על הייחוד וסתירה נמי לא אשכחן בה דאיתסרא בה בלא קינוי אפילו בעדים והא דאיצטריך התם למימר טעמא דאיתתא שרייא אבל לאומרת טהורה אני שריא אפילו בלא הני טעמי דהתם ואל תתמה היאך מתירין אותה לבעלה הא שוויתה לנפשה חתיכה דאיסורא כיון דאמרה טמאה אני וכי מאכילין לו לאדם דבר האסור לו וי"ל דלפי שראו חכמים קלקול הדורות שנתנו הנשים עיניהם באחר ורוב האומרות כן משקרות לכך נראה להם להתירן וכה"ג אמרינן התם בשילהי נדרים אמרה לבעלה טמאה אני לך אמר רב ששת אוכלת בתרומה שלא תוציא לעז על בניה מיהו אפשר לומר דהתם איירי בחוזרת בה ונותנת אמתלא לדבריה. ובשאלתות דרב אחאי בפרשת פנחס אי איכא דבר מכוער וקלא דלא פסוק מפקינן לה בין מבעל בין מבועל דתניא רוכל שיצא כו' ור"ת חזר לפרש כפירוש

השאלתות בהאי דקאמר רב ובעדים היינו דאיכא עדים בדבר מכוער משום דקשיא ליה הא דקאמר כי אתא אחר מפסקי לקלא מאי הוה ואי בדאיכא עדי טומאה לא הוו קרי ליה קלא ופלוגתא דרבי ורבנן דרוכל בדבר מכוער בלא עדים אלא בקול ומיהו בבעל שראה דבר מכוער לא משוינן ליה אנפשיה חתיכה דאיסורא בהכי אלא בדבר מכוער בעדים דאיכא לעז טפי שיתפרסם ויצא הקול וכלפי כל מה שהקשינו תחילה דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן ועוד דאין האשה נאסרת לבעל אלא בקינוי וסתירה ועוד מאי פריך מהך ברייתא בד"א כשאין לה בנים נימא דמיירי בעדי דבר מכוער ורבינו מאיר פי' דלא קשיא מידי לפי' השאלתות ולפי' ר"ת דהא אמרינן בפ"ק דכתובות בשמעתא דפתח פתוח וליטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא הכי קאמר אין האשה נאסרת לבעל בעד אחד אלא בשני עדים וקינוי וסתירה אפילו בעד אחד ופתח פתוח כשני עדים דמי הכא נמי נאמר אם יש עדים שראו דבר מכוער כשני עדי טומאה דמי דכיון שראו רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר וכל הני דלקמן מוכחא מילתא דיש כאן טומאה ומה שהקשה ר"ת דהוי קלא דבתר נישואין ואמרינן בהמגרש דלא חיישינן לקלא דבתר נישואין היינו בלא עדים אבל הכא שיש עדים שראו הדבר מכוער רגלים לדבר כאילו ראוה שנבעלה ואסרי' לה על בעלה בפתח פתוח או בעד אחד אחר קינוי וסתירה ושפיר פריך מהא דתניא בד"א כשאין לה בנים מן הראשון דעל כרחך מיירי כשאין עדי כיעור דאי איכא עדי כיעור אפילו יש לה כמה בנים תצא כמו בעדי טומאה כדפרי' והא דקתני סיפא ואם באו עדי טומאה היינו אפילו לא ראוה שנבעלה וראו דבר מכוער עדי טומאה קרי ליה ואי בעית אימא מתני' רבי היא והכי קאמר הך מתני' דאסורה בלא עדים שראו דבר מכוער רבי היא דאמר אפילו בלא עדים אלא הבעל לחודיה ראה רוכל יוצא תצא ואסור לקיימה ופליגי רבנן עליה ואמרי לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל ומסיק דהלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרבי הלכתא כוותיה דרב בקלא דפסיק כלומר הא דקאמר רב ובעדים שראו דבר מכוער דוקא אבל אם הבעל לבדו ראה דבר מכוער לא מפקינן היינו בקלא דפסיק אבל בקלא דלא פסיק סגי בראיית הבעל לחודה ואל תתמה הא דקאמר רב ובעדים סתם דמפרשינן לה בעדי כיעור דסתם עדים עדי טומאה משמע ואי בעדי כיעור קאמר רב הוה ליה לפרושי וי"ל דרב קאי אמתני' דקתני הנטען על אשת איש ונטען משמע לעז בעלמא וקאמר רב על אותו לעז יש עדים שראו דבר מכוער ויצא הקול שזינתה כך יישב רבי מאיר פי' השאלתות ופר"ת ולי נראה מתוך לשון השאלתות שכתבו ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק מפקינן לה מבעל ומבועל דתניא רוכל יצא כו' שלא כיוונו לדברי ר"ת דלרב מפקינן בעדי דבר מכוער מבעל ואם

כן מאי האי דקאמרי ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק תרווייהו למה לי והלא בעדי כיעור לחודיה בלא קלא מפקינן ובקלא דלא פסיק בלא עדי כיעור מפקינן רק שהבעל ראה דבר מכוער ואין לומר דאו או קאמרינן דאי איכא דבר מכוער בשתי עדים או קלא דלא פסיק דאם כן הוה להו לפרושי וקלא דלא פסיק ודבר מכוער בראיית הבעל ועוד דלא הוה להו לאיתויי ברייתא רוכל היוצא מדבר מכוער בשני עדים דהא ברייתא לא איירי אלא בדבר מכוער בראיית הבעל ולכן נראה לי שהשאלתות מפרש דברי רב בעדי טומאה וברייתא בעדי דבר מכוער רבי סבר דבעדי דבר מכוער מפקינן מבעל ורב סבר דלא מפקינן מבעל אלא בעדי טומאה ופסיק תלמודא הלכתא כרב בקלא דפסיק שאם ראו עדים דבר מכוער וגם יצא הקול בעיר אבל אם הוא קלא דפסיק לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל וכוותיה דרבי בקלא דלא פסיק ובעדי כיעור אבל בראיית הבעל לחוד אפילו בקלא דלא פסיק לא מפקינן ועדי דבר מכוער וקלא דלא פסיק חשיב כפתח פתוח או ע"א אחר קינוי וסתירה והא דקאמר כי אתא עד אחד ואפסקיה לקלא אגב דבעי למימר אלא דליכא עדים ואתא אחר אפסקיה לקלא נקט נמי בתחלה קלא ועוד דאלישנא דמתניתין קאי דקרי ליה נטען דמשמע טעינת דברים בעלמא להכי נקט קלא ובהכי רווחא שמעתא דלא מסתבר כלל דלימא רב בעדים סתם אי לא איירי בעדי טומאה וגם לא מסתבר לפרושי ואם באו עדי טומאה דדי בעדי כיעור וכך הוא שיטת רב אלפס והרמב"ם ז"ל:

דף ו:

הנטען על הפנויה י"א שלא לכנוס משום לזות שפתים וי"א שמצוה לכנוס כדאשכחן באונס ומפותה ולו תהיה לאשה והטור אומר נהי דחייבתו תורה לכונסה אחר שנפגמה הני מילי בודאי אבל בקול דעלמא אין להחזיק הקול לפגום שניהן:

דף ז:

כתב הרא"ש ז"ל ורב אלפס לא הביא שינויא קמא מאי אחד חולץ לכולן אאמצעית משום דחשיב לשינויא בתראה עיקר ופטרה נפשה בחליצה גרועה ואינה צריכה לחלוץ משניהם ונראה דשינויא קמא עיקר כי הוא אליבא דרב אשי כמו שהקשה ר"י אההיא שינויא דאחד חולץ לכולן אאמצעי' דאכתי קשיא דהא מסקי" לקמן מילתיה דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר וחליצת רחל לא פטרה צרה כשהתחיל באחיות וכן חליצת צרה לא פטרה רחל אלמא כשאי איפשר בשתיהן אלא חליצה פסולה בעינן שיחלצו

שתיהן וה"ה הכא בעיא חליצה דתרוייהו דלהך שינוייא לא מפלגינן בין מיפטר נפשה למיפטר צרה ותירץ דההיא סוגיא דמפרשי' לקמן התחיל ולא התחיל סברא כאידך שינויא דמשנינן הכא דמפלגי' בין מיפטר נפשה למיפטר צרה והאי שינויא אחד חולץ לכולן אאמצעיות סבר לה כרב אשי דקאמר חולץ לצרות נפטרו אחיות משום דלא אלימא זיקה לשויא לצרה כערוה הילכך חשיבא חליצת צרת רחל כשרה טפי מחליצת רחל משום הכי חלץ לרחל לא נפטרה צרה כיון דקיימא חליצה דכשרה טפי לא חליץ להאי חליצה גרועה אבל הכא חליצת כולם שוה לגריעות הילכך האי שינויא עיקר ודוקא אמצעי' חולצת מאחר אבל שתים ראשונות אי נפל בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת:

פסק הרמ"ה כרב וכ"פ הרמב"ן ומיי'. יבמות רבות שנפלו מבית אחת שנבעלה אחת מהם ביאה פסולה או שנתן לה מאמר פסול כולן נאסרות ליבום וצריכה גט אותה שנבעלה או שנתן לה המאמר וצריכה אחת מהן חליצה להתירה לשוק נחלצת אחת מהן חליצה פסולה הותרה לינשא לזר אותה שנחלצה אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלצו כל האחין לאותה שנחלצה חליצה פסולה שאין חליצה פסולה מסלקת היבום עד שתחזיר על כל האחין ע"כ ויראה מדבריו שפוסק כשמואל וכשנויא קמא דלפטר נפשה פטורה בחליצה גרועה והראב"ד פסק כן כשמואל וכשנוייא בתרא דאפי' לפטור נפשה אם אפשר בחליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה הילכך לכתחלה זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואחד מהם לשלישית ואי עבר חד וחליץ לכולהו מאי דעבד עבד ולזה הסכים הרא"ש:

דף ח.

היתה אחת מן היבמה אסורה ליבם משום שניה או משום חייבי לאוין אע"פ שחליצתה פסולה חליצה היא הואיל ולא נתחדש הפסול הזה בנפילתה אלא מתחלה היתה פסולה ועומדת חליצתה פוטרת צרתה כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב מיי' מת זה שעשה מאמר והיה לו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני בעל אחות השניה בעלת המאמר פטורה מן החליצה ומן היבום שהיא אחות אשתו והאשה אחרת חולצת ולא מתייבמת שאין המאמר קונה קנין גמור שיפטור צרתה והרא"ש כתב אפילו לא עשה הג' מאמר באח' מן האחיות אלא אחר שמת א' מנשוי האחיות מת הג' ונפלה אשתו לפני בעל נשוי אחות האחרת אשתו חולצת ולא מתיבמת כיון שהיא צרת אחות אשה בזיקה:

דף ח:

לשון ריא"ז

גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת בין שכנס הנכרית עד שלא מת בין שלא כנסה עד שמת הואיל ובשעת מיתתו לא היתה צרת אחות אשה לא בזיקה ולא בנשואין שהרי גירש את אשתו שהיא אחת מן האחיות קודם שמת הרי הנכרית מותרת להתיב' לאחיו הב' כמבואר בק"ה:

ונראה בעיני שאם היו ג' אחים נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן והרי אשתו זקוקה לב' אחיו והיו בנים לאחד מהם ומת הרי זו אסורה להתיבם לאותו האח הנשאר הואיל והיתה זקוקה לאחיו שיש לו בנים הרי היא כאשת אחיו שיש לו בנים ואסורה כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב מיי' היו שניהם עומדים ברה"ר וברשות שאינו של שניהם וזרק לה קרוב לה מקודשת קרוב לו אינה מקודשת מחצה על מחצה או שהוא ספק אם קרוב לו או קרוב לה הוי ספק קדושין כיצד קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשומרו ולא היא זהו קרוב לו היא יכולה לשמרו ולא הוא זהו קרוב לה שניהם היו יכולים לשומרו זהו מחצה על מחצה ע"כ:

דף ט.

כתב סמ"ג וגם בזמן הזה מועיל זמן שלא יטהרו ממזרים וגבי גטין שבאי' ממ"ה שכתיבתן קודמת הרבה למסירתן קאמר התלמוד דהנהו קלא אית להו ומפרש סמ"ג בשם ר"י דכשרואין שזמן הכתיבה מוקדם מן המסירה יעלה על דעתם לכוון זמן המסירה:

כתב הרא"ש ז"ל וא"ת ומאי נפקא מינה אי מסהדי על פי כתבם והא אמרינן בפרק גט פשוט מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לפני ב"ד ועושין לו קיומו וכן אמרי' בהגוזל קמא גבי שורף שטרותיו של חבירו אי דאיכא סהדי דידעי מאי דכתב בשטרא ליכתבי ליה שטרא אחרינא אלמא כשהעדים אחרים מעידים שראו שטר חתום בכתב ידי עדים לא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כ"ש כשהן עצמם מעידים שחתמו על השטר וי"ל דודאי כשהן מעידים בפני ב"ד שראו שטר חתום והכירו חתימת עדים אין זה מפיהם ולא מפי כתבם דהוי כמו קיום שטרות דעלמא שהעדים מקיימין החתימה בפני ב"ד והוי כמו שנחקרה עדות העדים החתומים על השטר בב"ד וכן הכא נמי אם היו העדים מעידים שחתמו בעדות זה על שטר זה לא קרינן מפיהם ולא מפי כתבם אלא דחיישי' הכא שלא יעידו שכך ראו בשטר אלא יעידו מעצמן על המעשה כאילו הן זוכרין

אותה והם אינם זוכרין אלא ע"פ השטר ורחמנא אמרה מפיהם ולא מפי כתבם ור"ת היה נוהג כשהעדים רחוקים מב"ד שהיו שולחים כתב ידם לב"ד ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהן זוכרין עדותם אבל רש"י פירש בפירושי חומש ע"פ שנים עדים פרט שלא ישלחו כתבם לב"ד ואין להביא ראיה לדבריו מהא דתניא בפ' מי שאחזו אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול לדבר אמאי הרי יכול לדבר מתוך הכתב שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דדילמא שאני אלם דאינו ראוי לבילה דלאו בר הגדה הוא כלל ורב אלפס ז"ל כתב בסגנון אחר ומה שכתבתי דברי התוס' עיקר ואין להשיב:

סמ"ג כתב בשם ר"י ששמע מרבינו יעקב שנוהגים עכשיו כשהעדים יודעים עדות אחד והם רחוקים מב"ד ששולחים כתב ידם לבית דין ואין לפסול עדותן משום מפיהם ולא מפי כתבם כיון שזוכרין עדותן. ובטור חו"מ סי' כח כתב רש"י שאין העדים יכולין להעיד עדותן בכתב וישלחו אותו לב"ד כדאמרינן מפיהם ולא מפי כתבם וכן יראה מדברי מיי' שכתב דין תורה שאין מקבלים עדות אלא מפי עדים שנאמר על פי שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם אבל מד"ס שחותמין בדיני ממונות אע"פ שאין העדים קיימים כדי שלא תנעול דלת בפני לווין הרי שלא התירו אלא לחתום בשטר אבל ר"ת התיר שישלחו עדים עדותן לב"ד בכתב ולא קרי' מפיהם ולא מפי כתבם כיון שראויין להעיד אבל אלם לכ"ע אינו ראוי להעיד בכתב כיון שאינו ראוי להגיד. כל זמן שאדם זוכר העדות יכול להגיד לעולם ואין לו לחוש אולי נתישן הדבר ואינו זוכר הדבר על בוריו אלא כל כמה דרמי אנפשיה ומדכר יכול להעיד ואפילו אינו נזכר לעדות אלא מתוך הכתב שכשמסרוהו לו כתבו בפנקסו לזכרון דברים פלוני העיד אותו עליו ביום פלוני כך וכך ושכח הדבר ואינו נזכר אלא מתוך הכתב יכול להעיד ומיהו דוקא כשזוכר הדברים ע"י הכתב ועיין בפ"ב דכתובות:

דף י.

וטור כתב דאנוסה ומפותה גדולה צריכה להמתין ג' חדשים ומיי' וסמ"ג כתבו כרבינו וגיורת ומשוחררת אפילו גדולות אין צריכות להמתין ושבויות אפילו גדולות כתב הרמ"ה שאין צריכות להמתין והרא"ש כתב שצריכות להמתין:

דף י:

והר"ז הלוי כתב כיון דמחמרי' כולי האי בהבחנה דפסיקנא כר"מ דעקרה וזקנה ושאינה ראויה לילד צריכו' להמתין ואין הלכה כר' יהודה במה שמקל בענין זה כ"ש דאין הלכה

כר' יוסי בהא שהוא מיקל יותר וחיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה ועוד דשמואל בלישנא בתרא לא סבירא ליה כרבי יוסי באנוסה ומפותה מדלא קא ממעט אלא קטנה בת ישראל בזנות אבל גדולה צריכה להמתין אף על גב דבגיורת ומשוחררת סבר שמואל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מיהת כר' יהודה ס"ל ולאו מטעמיה דלא נתהפכה יפה יפה אלא משום דגזר בגדולה בת ישראל זנות אטו נשואין כי היכי דגזרי' שאינן ראויות לילד אטו ראויות לילד ובקטנה דלא שכיח בה זנות לא גזרו ביה כי היכי דלא גזרינן בחילוף דלא שכיח וכן במיאון קטנה לא גזר משום דלא שייך מיאון בגדולה אבל יוצאה בגט ובמיתת הבעל גזר אטו גדולה אבל גיורת ומשוחררת אפילו גדולה לא החמירו בהבחנה דידה למיגזר זנות אטו נשואין אבל בנשואין אפילו גר וגיורת צריכות להמתין כדתניא לקמן פ' החולץ ובשבויה לא סבר שמואל כרבי יוסי שהרי לא הזכיר אלא גר וגיורת דכיון דבת ישראל היא מחמיר בה כר' יהודה:

וכתב מיי' וחולץ לה או הוא או אחד משאר האחים והרא"ש ז"ל כתב שלא יחלוץ לה הוא אע"ג דחליצה קמייתא לאו כלום הוא מ"מ הורעה זיקתו והרי הוא כאילו נתן גט ולא מצי חליץ חליצה כשרה ע"כ:

לשון ריא"ז

ואם אין הולד של קיימא חליצתה חליצה להחמיר שהוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה ואסור להתיבם ואין חליצה זו מתירתה לינשא שאין חליצת מעוברת מועלת להתיר וצריכה שתחזור ותחלוץ לכל האחין כדין חליצה פסולה שצריכה לחזור על כל האחים כמבואר בקונטרס הראיות:

בטור וכן ביאת מעוברת לא שמה ביאה לפיכך הכונס או חולץ ליבמתו תוך ג' חדשים ולה צרה לא תנשא עד שתלד דשמא תפיל ולא היתה הביאה והחליצה כלום והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם היבמה לא תתיבם בעת נדתה אבל חולצת היא ואם עבר ויבם ובא עליה בעת נדתה קנאה:

כתב הטור ואם ילדה ולא שהה הולד שלשים יום הרי זו ספק וצריכה גט וחליצה והרמ"ה כתב כיון דספק הוא אין מוציאין אותה ממנו ואם שהה ל' ה"ז של קיימא ויוציא ואינה צריכה כלום:

כתב מיי' דאם קדש וכנסה [וברח] ערוקי' מסתייה וכ"כ סמ"ג וכ"כ הטור שאם ברח והרחיק נדוד עד כ"ד חדשים א"צ להוציאה:

דף יא.

אבל אם ילדה ולא חיה ל' יום אחר שנולד אפי' מת ביום ל' או אפי' חי ל' ולא גמרו צפרניו ושערו ה"ז ספק נפל ספק קיימא וחולצת ולא מתיבמת לא שנא מת מחמת חולי ולא שנא נפל מן הגג או אכלו ארי ומת ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו אלא על פיה אינה נאמנת להיות מותרת לזר אם מת תוך ל' יום ואם הפילה נפל אחרי מותו מתיבמת וה"ר פרץ ז"ל כתב היכא דאיכא לאסתפוקי שמא כלו חדשיו אפילו ילדתו מת אסור להתיבם וחולצת כדמוכח בנזיר גבי אהא נזיר כשיהיה לי ולד והפילה דהוי נזיר ספק לר"ש:

שאלה להרא"ש על יבמה שנשאת לשוק בחזקת שהי' לה ולד של קיימא והוציאו עליה לעז שלא היה של קיימא והביאה שני עדים שחי יותר משלשים יום. תשובה כיון שהביאה שני עדים אפילו אם עדים אחרים מעידים שלא חי מותרת לבעלה ואין צריך חליצה ואם אין העדים האחרונים מעידים עדות ברורה שלא חי שלשים יום אלא הוציאו קול ולעז אפי' אי ליכא עדים שחיה ל' יום לא אסרינן לה בקלא דבתר נשואין:

ואם נתיבמה כתב הרמ"ה כיון דספיקא הוא אין מוציאין אותה ממנו ולא נהירא לטור דהא טעם דשרינן ליה לכהן מספק משום דסמכי' אדרבנן דאמרי אע"פ שלא שהה הוי בר קיימא והיא מותרת לשוק וא"כ אדרבה מהאי טעמא נמי תצא מהיבם דלרבנן הוי בר קיימא והיא אשת אחיו שלא במקום מצוה:

לשון ריא"ז

ואם לכהן נתקדשה הרי זה לא תחלוץ שלא לפוסלה לכהן המקדשה ואומרים ולד זה של קיימא היה ונראה בעיני שאחר שהתירתה תורה לכהן בלא חליצה ואפילו אם מת הכהן אחר כך אין מצריכין אותה חליצה אף על פי שרוצה להנשא לישראל כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב סמ"ג דר"י מאורלייני"ש הורה כן שאם אירס מעוברת ומינקת חברו אין כופין להוציא ולא יכנוס עד לאחר זמן היניקה כיון דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה אין צריך גט אלא הפרשה בעלמא ולא הודו לו חכמי הדור דמאי חומרא דכלה בלא ברכה ממינקת חבירו שניהם דרבנן ומיימוני כתב דהכונס תוך תשעים יום ערוקי' מסתייה וכן סמ"ג ובטור סימן י"ג כתב ואין כופין אותו ליתן גט כיון שגלה בדעתו שאינו רוצה לכונסה והורה הר' יחיאל בר יוסף שלכתחלה אומרים לו ברח ובהכי סגי וכתב הרא"ש ז"ל ויראה דבריחתו זו צריכה שתהיה למרחוק שירחיק עד שיהא שיעור חזרתו אחר ג' חדשים דלא מיסתבר שיקדש בעיר זו ויברח לעיר אחרת דא"כ בטלה תקנת חכמים:

דף יא:

לשון ריא"ז

הרי זה נוטל תחלה חלק א' בנכסי המת ע"פ הודאתם שהם מודים לו שראוי ליטול בהם כא' מהם ושאר נכסי המת הוא מבקש לירש הכל והן מבקשים לירש הכל וממון המוטל בספק חולקים מחצה לו ומחצה להם ובנכסי היבם אין הספק נוטל כלום שהרי הוא אומר שאינו בן היבם כמבואר בקונטרס הראיות וי"א שהדין עם בני יבם וכתב הרא"ש ז"ל כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינן מבני יבם:

אביו של יבם שבא לטעון עם היבם בנכסי הספק היבם אומר הספק הוא בני ואני יורש כל נכסיו והזקן אומר הספק הוא בן המת ואני יורש כל נכסיו פירוש לפי שהוא קודם לכל יוצאי יריכו הואיל וזה טוען לירש הכל וזה טוען לירש הכל חולקים הנכסים שנמצא לספק בשעת מיתתו ולא מה שנטל היבם כשטען עם הספק בנכסי המת שכבר זכה בהם היבם ע"פ ב"ד ואינו חוזר מטענתו הראשונה כמבואר בקונט' הראיות:

אביו של יבם שבא לטעון עם הספק בנכסי היבם שהספק אומר אני בן היבם ואני יורש כל נכסיו ואביו של יבם אומר לו אין אתה בן היבם ואני יורש כל נכסי היבם שהוא בני חולקין ואם חלק היבם בחייו עם הספק בנכסי המת נוטל עכשיו הספק כל נכסי המת שהרי הזקן מודה לו שהוא בן המת ובשאר נכסי היבם שזה טוען לירש הכל וזה טוען לירש הכל חולקים בשוה כמבואר בקונטרס הראיות:

וכן הדין אם היו ליבם בנות ובא הספק לטעון שהוא בן היבם והוא יורש כל נכסיו שאין לבנות במקום הבן כלום ובנות היבם אומרות שהוא בן המת והן יורשות כל נכסי היבם הואיל והן מסופקות לירש הכל והוא מסופק לירש הכל חולקים מחצה לו ומחצה להם כמו שביאר מז"ה וכן כל כיוצא בזה:

ואומר אני שאף כדין זה ראוי לדין בטומטום בין הבנות של כל אדם שאם הוא זכר ראוי לירש הכל ואם היא נקבה ראוי ליטול כאחד מן הבנות לפיכך נוטל תחלה כאחד מהן אף לפי טענתא והשאר מחצה לו ומחצה להם כמבואר בקונטרס הראיו':

כתב הראב"ד ז"ל האי טעמא ליתא דהא א"ר ירמיה אנא דאמרי אפילו לרבנן ומ"מ הלכתא כר' אבא משום דרבי אבא דיינא דארץ ישראל הוה כדאמרי' בשבועות דייני ארץ ישראל ר' אבא ודייני נחית לעומקא דדינא והלכתא כותיה והשיב הרמב"ן ז"ל כיון דלכאורה נראה לבני הישיבה דר' אבא כרבנן ור' ירמיה כאדמון סברתם עיקר היא ולא סמכי' אשינויא דשני מילתייהו בתרוייהו כי דרך התלמוד לדחות בסברא מועטת ועוד דלא תהא אלא ספיקא והיבם תפוס ברשות והנכסים ביד בניו ועל ספק להביא ראיה

כדין כל ספיקא ותיקו שבדיני ממונות והר"ז הלוי כתב ממאי דאיפסיקא הלכתא בפ"ק דבתרא כר' יוסי דאמר מגלגלין עליו את הכל מטעם הדר דינא בפרק בית כור איפסקא הלכתא כרב דאמר בטלה מחלוקת ואמר ליה רב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דינא מכל זה הדעת מכרעת כרבי ירמיה דאמר הדר דינא וכיון דאיפלגו בה רבוותא לא מפקי' מבני יבם ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מיתנא ופלגא דנכסי דידי נינהו ויבם אמר את בראי דידי ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי כי היבם הוא ודאי יורש של סבא והספק הוא ספק אם הוא יורש דידיה או לאו:

דף יב.

בפרק מי שמת תנן כי הנך מתני' גבי מי שנפל הבית עליו ועל אשתו ופליגי בגמ' בחזקת מי ר' אלעזר אומר בחזקת יורשי האשה ר' יוחנן אומר בחזקת יורשי הבעל בר קפרא אומר יחלוקו ופרש"י בפרק האשה שנפלו דכי היכי דפליגי התם פליגא הכא ובפרק מי שמת פסק רב אלפס כבר קפרא דהוה רביה דר' יוחנן ועוד דהויא מסקנא דשמעתא ור"ת אומר דלא דמיא ההוא דהתם להכא דהכא לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנכסי מלוג דוקא כדקאמר בגמרא דכתובה שיירא ודייק מדתנא יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אבל התם קתני סתמא יחלוקו ומשמע דבכתובה נמי איירי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כאלו גבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לה כלום עד אחר חליצה ועוד אם תמצא לומר דפליגי הכא בנכסי צאן ברזל כי התם א"כ למאן דאמר בחזקת יורשי האשה הוי נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה לבית שמאי טפי מנכסי מלוג דנכסי מלוג יחלוקו ובנכסי צאן ברזל מודו בית שמאי לבית הלל ולקמן בפרק אלמנה ובכמה דוכתין מוכח איפכא אלא ודאי הכא כ"ע מודו שהן בחזקת יורשי הבעל והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו הבעל שהיו באחריותו דאם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לו אבל על הכתובה לא הוצרך ליתן טעם לפי שדבר פשוט הוא שהיא בחזקת הבעל יותר מנכסי צאן ברזל שהביאתן מבית אביה ובלאו הכי אנו צריכין לומר טעם זה למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל ורבינו מאיר נדחק ליישב פירוש רש"י ומ"מ לפירוש רבינו תם רווחא שמעתתא והוא עיקר:

מיי' וסמ"ג כתבו דנכסי צאן ברזל יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האשה והטור כתב אבל נכסי צאן ברזל לא תמכור שיש ליבם רשות בהם ואם מתה כתובתה בחזקת יורשי הבעל

ונכסי מלוג בחזקת יורשי האשה ובנכסי צאן ברזל איכא פלוגתא דרבוותא לרש"י יחלוקו בה יורשי הבעל ויורשי האשה וכ"כ מיי' ולרבינו תם כולה בחזקת יורשי הבעל כמו הכתובה ולזה הסכים הרא"ש וכי היכי דאיכא פלוגתא בחייה ובפירות לרש"י חולקים בהם היא והיבם לר"ת הוא נוטל הכל. נפלו לה הנכסים בעודה תחת בעלה ומת ונפלה לפני יבם אצ"ל שלא תמכור בנכסי צאן ברזל שהרי היבם אוכל פירותיהן אלא אפילו נכסי מלוג נמי לא תמכור שגם בהם יש חלק ליבם בפירותיהן שחציין שלו והחצי שלה ואם מתו יחלוקו בהן יורשיה ויורשי הבעל מיי' כתב שאפילו נכסים שנפלו לה תחת הבעל ומת אין ליבם בהם פירות ואפילו בנכסי צאן ברזל ולא נהירא לטור:

כתב הרא"ש גרסינן בגמ' מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי ומוקי לה אביי רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי דידו כידה רבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגא דעדיפא ידו מידה אלא אמר רבא כו' בעל הלכות פסקו דהלכה כאביי דרב פפא דהוה בתראה קאמר דייקא מתני' כוותיה דאביי והא דלא חשיב ליה ביע"ל קג"ם משום דאיירי ביה אמוראי בתראי ויש פוסקין כרבא משום דמוקי רישא וסיפא בחד גוונא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם בין דנפלו לה מן הנשואין או מן האירוסין וגם רבא סתר לעיל דברי עולא משום דקשיא ליה ליפלגו בחייה ולפירות וכן נראה דעת רב אלפס שלא הביא כלום מכל הני אוקימתות דכולה אליבא דבית שמאי ולית בהו נפקותא אליבא דהילכתא אלא כאוקימתות דאביי ורבא אליבא דב"ה אי אמרינן נשואה ידו כידה או ידו עדיפא מידה ובפרק הכותב הביא בהלכותיו פלוגתא דאביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם וגם מתני' לא דייקא כוליה האי כאביי והא דקתני בכל דוכתי נכסי מלוג נכנסין ויוצאין עמה לפי שיוצאין בעין כמו שהן נכנסין ואין הבעל יכול ליפחות את הקרן כמו נכסי צאן ברזל:

דף יב:

סמ"ג כתב בשם ר"י דכי חוזר על כל האחים הגדול גדול קודם וכן משמע פ"ב דיבמות שאמרי' הולכין אצל קטן משמע קטן ממנו וגדול מאחים מדלא קאמר מהלכין על כל האחים ומיי' כתב סתם כרבינו:

דף יג.

ור"ת פליג ופסק דמצות חליצה קודמת בזמן הזה וכך פוסק ר"ת והאריך בראיות מיהו אין כופין אותו לחלוץ אלא אם חפץ מיבם ומה שכתוב בספרים בפרק החולץ חזרו לומר מצות יבום קודמת אין הלכה כן וכן בפרק גיד הנשה יש חזרו שאין אנו סוברים כך ורבינו יעקב פירש דהא דאמרינן אין כופין קאי אירישא דמצות יבום קודמת ואההיא אמר רב אין כופין ר"ל אין כופין לחלוץ אי נמי לתרוייהו ליבומי אבל אם לא תרצה ליבומי מחמת שתתן אמתלא לדבריה מטעי' ליה וחליץ ושקלה כתובתה וסמ"ג כתב דדוקא ביבמה שנפלה לפני מוכה שחין אין חוסמין אותה אבל בשאר אמתלא אין כופין אותו לחלוץ אפילו למשנה הראשונה והאריך בראיות סוף דבר כתב סמ"ג בשם ר"י בר יצחק שאין נראה פי' זה שיכופו לחלוץ ולכל הפירושים אין אומרים אי ניחא לך יבם אא"כ חפצה ביבום ולא כמו שכתב בספר התרומה שלעולם אומרים אותו ומיי' ושאלתות וראבי"ה ורשב"ם ורבינו שמחה פסקו כרבינו ומסקנת הרא"ש ז"ל כר"ת:

וכתב עוד בתשובה על יבמה שנפלה לפני יבם נער ולא רצתה להתיבם בטענה שהוא נער ובער ואין לו במה לפרנסה והוא לא רצה לחלוץ עד שיתנו לו דבר קצוב וכתב שאם יכולין להטעותו שיחלוץ מטעין ליה ואם לאו כופין אותו לחלוץ בחנם ובסמ"ג כתב שאם יש לו אשה אחרת שכופין אותו ומנדין אותו עד שיחלוץ מתוך שפסק הרי"ף שמצות יבום קודם משמע שיבמה שאינה רוצה להתיבם שדינה כדין מורדת וכ"כ מיי' יבמה הראויה להתיבם ולא רצתה להתיבם דינה כדין מורדת על בעלה וכופין אותה לחלוץ ותצא בלא כתובה הניח אחיו נשים רבות כל מי שתובע היבם ליבם ולא רצתה היא המורדת וחולץ לה ותצא בלא כתובה ושאר צרותיה שלא נתבעו נוטלות כתובתן כשאר האלמנות היו היבמין רבים ותבע אותה הגדול ליבם והיא אינה רוצה בו ורוצה באחיו אין שומעין לה שמצוה בגדול ליבם אמר הגדול איני רוצה לא ליבם ולא לחלוץ הרי אחי לפניך ותבע אותה אחד מן האחים ליבם והיא אומרת איני רוצה בו ורצתה באח אחר והוא רוצה בה אין זה מורדת מאחר שנסתלק אחי הגדול שמצוה בו כולן שוין הואיל והיא רוצה באחד מהן והוא רוצה בה הרי לא מרדה ולא עוד אלא אם היה א' מהן במדינה אחרת ואמרה הריני ממתנת עד שיבא ויבם אותי אבל זה איני רוצה בו אין זה מורדת ואומרים לזה שאינו הגדול ותובע אותה אם תרצה לחלוץ וליתן לה כתובה חלוץ ואם לאו הרי רצתה שתשב עד שיבא אחיך הואיל ואין לך דין קדימה עליו. בא אותו שתלתה בו ולא רצה בה חוזרים אצל זה שתבע אותה ליבום והיא אינה רוצה בו ואומרים לה אין כאן מי שירצה ליבם אלא זה ומצות יבום קודמת או תתייבם או תצא בלא כתובה

כדין כל מורדת עד כאן. אבל לרבינו תם שמצות חליצה קודמת אין לה דין מורדת אלא כופין אותו לחלוץ אם הוא מאותם שכופין ואם לאו מטעין אותו אם יוכלו ואם לא יוכלו להטעותו אין כופן אותו אם ידוע שמכוין לשם מצוה אלא תשב לעולם:

דף יג:

סי' רש"י אפילו אם נשואה לאיש נכרי ור"י פירש אם היא נשואה לאיש נכרי מותרת ואינה אסורה לו אא"כ נשואה לאחים וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל:

לשון ריא"ז

כשם שצרת החלוצה אינה אסורה לו אלא כשנפלה לו מאחיו כך צרת קרובות החלוצה אינן אסורות לו אלא כשנפלו מיבם מאחיו אבל אם היו קרובות חלוצתו או חלוצתו נשואות לאיש נכרי צרותיהן מותרות וכן ביאר מז"ה:

דף יד.

אם נשתהה הגט בין כתיבה לנתינה כתב רבינו שמונין ג' חדשים משעת כתיבה והרא"ש כתב משעת נתינה מעשה באחת שנתגרשה ויצא קול של פסול על הגט והצריכה רבינו תם גט אחר מפני הלעז אפשר שכשר היה והתירה לינשא מיד ולא הצריכה להמתין ג' חדשים אחר הגט השני כיון שלא הצריכה גט השני אלא לבטל הקול ור"י אומר שצריכה להמתין ג' חדשים אחר הגט השני וכן הוא מסקנת הרא"ש:

לשון ריא"ז

והגרושה מונין לה ג' חדשים משעת כתיבת הגט שהרי מאז אסור להתיחד עמה ואפילו לא הגיע לידה אלא אחר זמן מרובה וכן מבואר בקונט' הראיות:

כתב הרא"ש דוקא ברח יש לה מזונות אבל לא ברח אפילו אירע הדבר שנתאחר זמן מועט מליבם לא תקנו לה מזונות דלא שכיח שיתאחר מליבם כיון דאיתיה קמן ונתרצה ואין לה מזונות אם לא שתבא בפני ב"ד ותתבע ממנו שייבם או שיתן לה מזונות אפי' אם ברח לא מחייב אלא כשנתרצה ליבם דכיון דסופו ליבם הרי היא כאשתו וחייב במזונותיה אבל אם לא נתרצה לייבם ולא לחלוץ וארעו אונס שהוצרך לברוח לא מיסתבר שתקנו לה מזונות משל יבם עד כאן ומיימוני אינו מחלק בין לייבם בין לחלוץ ומחייב אפילו בלא נתרצה שכבר תבעתו בדין ליבם או לחלון וברח או חלה או שהיבם במדינה אחרת הרי זו ניזונית משל יבם בלא שבועה הניחה מעוברת הרי זו ניזונית עד שתלד ילדה ולד של קיימא הרי זו ניזונית כל ימי אלמנותה כשאר כל הנשים ע"כ:

כתב סמ"ג בשם ר"ת דדוקא חלצו אחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין שהחליצה מוכחת שלא בא עליה אבל מת היבם לאחר שלשה חדשים צריכה להמתין שיותר יבמה קרובה לביאה מארוסה דגזרינן אטו נשואה:

גיורת או משוחררת אינה צריכה להמתין אלא אחר שנתגיירה העובדת כוכבים או נשתחררה השפחה מותרת להנשא מיד בין אם היא גדולה בין אם היא קטנה כמבואר בקונטרס הראיות:

נראה דהחדש הוא מל' יום ואחד מדאמרי' התם דאמימר שרא ליארס ביום צ' והקשו עליו דבעי' ג' חדשים חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו הרי דאותם צ' לא היו מספיקין לג' חדשים ואם איתא דאפילו חדש חסר הוי חדש לענין זה אמאי לא היה די בכך והלא לא היה אפשר שלא היו ג' חדשים חסרים חוץ מיום שמת ויום שנתארסה בו אלא ודאי דהחדשים הם מל' יום לאחד הן לענין ג' חדשים הן לענין כ"ד חדש דהתם והמדקדק ימצא:

דף יד:

שאלה להרא"ש ראובן הבא על נערה ונתעברה ממנו והודו שניהם שממנו נתעברה ואומר שבא עליה לשם קדושין ואחר כך נתקדשה לשמעון וגירשה שמעון ורצתה לינשא לראובן אם צריכה להמתין שלשה חדשים אחר גרושי שמעון כיון שידוע שהיתה מעוברת מראובן לא שייך הבחנה ואינה צריכה להמתין שלשה חדשים או לא. תשובה צריכה להמתין שלשה חדשים שקדושי ראובן לא היו כלום שלא היו בעדים וקדושי שמעון היו קדושי גמורין אע"פ שהיתה מעוברת מראובן תחלה לא חלקו חכמים אלא ככל הנשים הצריכות להמתין שלשה חדשים:

לשון ריא"ז

ג' חדשים שאמרנו הם תשעים ימים חוץ מיום שנתארמלה בו או נתגרשה בו וחוץ מיום שנתארסת בו כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

וכן לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו לפי שאף המעוברת סופה להיות מניקה ושמא תתעבר בימי הנקתה ונעכר חלבה והוא אינו מקפיד על בן חבירו להאכילה דברים הצריכות לו כשאין לו חלב אמו וימות הולד בכמה הוא זמן המניקה כ"ד חדש חוץ מיום שילדה ויום שנתארסת בו ואומר אני שהחדשים הללו נחשבים לפי מה שב"ד קובעין אותן. המגרש אשתו כשהיא מניקה יש מי שאומר שצריכה להמתין כ"ד חדש כמניקה

שמת בעלה ומז"ה אומר שאינה צריכה להמתין אא"כ היה התינוק מכירה שהיא חייבת להניק אותו בשכר כמבואר בקונטרס הראיות. ואני אומר אע"פ שהיה התינוק מכיר את אמו אינה צריכה להמתין אלא בשמת בעלה שהיא משועבדת להניק הבן אפי' לאחר מיתת בעלה אבל הגרושה אע"פ שהבן מכירה אינה מניקתו אלא בשכר כאשה נכרית ולפיכך אינה צריכה להמתין כמו שאין הנכרית צריכה להמתין כמבואר בקונטרס הראיות ועיין בפ' אע"פ:

עבר ונשאה או קדשה יגרשנה וצריך ליתן לה כתובה אם תתבענה לו ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס אם ישראל הוא וצריך לכתוב לה כתובה אחרת וכתב הר"ם מרוטנבור"ק ז"ל אפילו אם הדיר הנאת תשמיש עליו על דעת רבים עד שעה שיגיע זמנו לכנוס אפ"ה צריך להוציאה ואם ברח והרחיק נדוד עד מקום שאינו יכול לחזור תוך כ"ד חדשים א"צ להוציאה:

לשון ריא"ז

נתארסה בתוך זה הזמן היו מנדין המארס עד שהוציאה בגט ואפילו אם ברח כמו שביאר מז"ה ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס אם היה זה המארס ישראל ואם היה כהן הואיל וצריך לגרשה בגט אסורה עליו עולמית ואין לחלק בדבר זה בין מארס לנושא כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש ז"ל משמע הכא דאסור ליארס תוך שלשים יום וקשה דפרק בתרא דמועד קטן תנא כל שלשים יום לנשואין ומשמע הא לארס שרי ויש לומר דההיא ר' יהודה היא דשרי א"נ הא דנקט נשואין לאו למימר דליארס שרי אלא לאשמועינן דנישואין שרי לאחר ל' יום אף על גב דבאשתו קתני דצריך ג' רגלים וכן נראה לי דאי סלקא דעתך דאיסור נישואין תוך ל' יום אתא לאשמועינן תיפוק ליה משום דאסור לילך לבית השמחה תוך ל' יום ובנישואין בלא סעודה איכא שמחה דאפילו לנישואין דאחר אסור למיזל ור"ת היה מפרש דסד"א למישרי בדידיה טפי מבאחריני משום פריה ורביה ומתוך כך היה אומר ר"ת ז"ל אע"ג דאסורי' באביו ובאמו בית המשתה עד י"ב חדש שרי לישא אשה אחר שלשים יום ולא מבעיא למי שאין לו בנים או מי שיש לו בנים קטנים ואין לו מי שישמשנו דההיא אפילו תוך ל' יום שרי כדמשמע בעובדא דיוסף הכהן כשמתה אשתו דבעוד שהיה בבית הקברות אמר לה צאי ופרנסי בני אחותך ומשמע שכנסה לאלתר מדקתני אעפ"כ לא בא עליה אלא לזמן מרובה ומפרש התם ל' יום ומשמע ביאה לא הואי הא נישואים הויא ובבית הקברות דיבר עמה אבל לא כנסה ממש עד לאחר ז' ולאחר צ' יום בא עליה ומי שאין לו בנים מותר לכנוס ולבעול תוך ל' יום דלא מקיימא

פריה ורביה אלא בהכי אבל תוך ז' ימי חבילות לא כדמוכח בריש כתובות דבבחור שאין לו בנים איירי התם מדקאמר דאביו של חתן טרח בסעודתיה ואפילו הכי אסור בנישואין תוך ז' יום חוץ מי שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ואפילו בההוא לא שרי אלא במת אביו של חתן ואמה של כלה אבל איפכא לא אי נמי מצינו למימר דמי שיש לו בנים קטנים מותר לכנוס תוך ו' משום פרנסת בניו ולבעול לאחר ל' וכן משמע ביוסף הכהן שכנסה לאלתר דאי לאו הכי הל"ל ואעפ"כ לא כנסה אלא לאחר ז' כי היכי דקאמר ואעפ"כ לא בא עליה אלא לאחר ל' יום ולמי שאין לו בנים תוך ז' אסור ולאחר ז' מותר ליכנוס ולבעול וקצת קשה מהא דתניא במסכת שמחות בד"א כשיש לו בנים אבל אין לו בנים או שהניחה לו בנים קטנים מותר לישא אחר ל' יום ומותר לישא צריכנא לפרושיה לישא ולבעול כי היכי דלא ליקשי מיוסף הכהן שנשא לאלתר משמע דאתרוייהו קאי דמי שאין לו בנים נמי אינו מותר עד אחר ל' יום ושמא מילתא דפסיקא לתרוייהו נקט ל' יום ולעולם מי שאין לו בנים מותר לבעול תוך ל' יום משום פריה ורביה כי היכי דשרינן בנושא לחופה תוך ל' יום דכניסת חופה הוא השמחה ולא הבעילה וכי היכי דשרינן באבלות דשאר מתים ה"ה נמי באבלות דאביו ואמו דלענין אבלות דתוך ל' אין חילוק בין אביו ואמו לשאר מתים וגם אם קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים שרי לאחר ל' יום אפילו על אביו ואמו דלא אסרו אלא בית השמחה דליכא מצוה אבל נישואין אפילו יש לו כמה בנים איכא מצוה דאמרינן לקמן דהלכה כר' יהושע דאמר נשא אשה בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך וגו' והר"ר יוסף הלוי ז"ל הביא ראיה דלא אסרינן אלא בית השמחה של הרשות דאמרינן במסכת שמחות על כל המתים אסור לילך לבית השמחה עד ל' יום על אביו ועל אמו עד י"ב חדש אלא אם כן היתה סעודה של מצוה ורבינו תם ז"ל התיר באחת שהיתה משודכת ומת אחיה לאחר הזמנת הקרואים סמוך לחופה והתיר לכנסה תוך שלשים יום משום פריה ורביה דבעל מאחר דאם לא ישא זחת לא ישא אחרת ואפשר דאפילו אם לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מבאחרת כדאשכחן ביוסף הכהן משום פרנסת בניו התירו לה אע"פ שהיתה אבילה על אחותה ומיהו לא דמי כולי האי דכיון דאינה משודכת יכול לישא אחרת אבל היא היתה מרחמת על בני אחותה יותר מאחרת:

לשון ריא"ז

אם אין בידו לפרנס את כולן אין מניחין לו ליבם אלא כפי יכלתו שנאמר וקראו לו זקני עירו ודברו אליו שמשיאין אותו עצה ההוגנת לו וכן אם הוא היה ילד והיא זקנה או

שהוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל זקנה מה לך אצל ילדה כלך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך וכן כל כיוצא בזה ונראה בעיני הואיל וב"ד מחזרין אחר החליצה אם מרדה בו אינה מפסדת דיני כתובתה במרדה אף לדברי האומר מצות יבום קודמת כמבואר בקונטרס הראיות:

דף טו.

לשון ריא"ז

חייבי לאוין כגון המחזיר גרושתו משנשאת או משנתארסה וכן הנושא חלוצתו והמחזיר גרושתו קדושין תופסין בה והולד מהם כשר אף לכהונה ואינן נפסלות בביאתן לכהונה כמבואר בקונטרס הראיות:

יבמה שכתוב בתורה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר אע"פ שהיא מחייבי לאוין נסתפקו בה חכמי התלמוד אם קדושין תופסין בה אם לאו והולד הימנה ספק ממזר כמבואר בקונטרס הראיות:

בפרק האשה שהלך בעלה עובד כוכבים ועבד אין להם קדושין בשום אשה ואם בא על בת אשה כשרה פסולה לכהונה כשאר פסולי קהל ואין הולד הימנה ממזר ואפי' אם בא על אשת איש אבל לכהונה פסול אותו הולד ואפי' אם הוא מן הפנויה כמבואר בקונטרס הראיות:

כ' הרא"ש ז"ל ואיני רואה כאן מקום שיפול בה ספק מדקאמר לעיל סתמא דתלמודא וכולהו אמוראי דמכשרו מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה כו' וכיון דק"ו לית ליה פירכא ליכא מאן דפליג עליה ומה שלא הזכיר התלמוד בכאן והלכתא הולד פגום משום דלא צריך למיפסק דכבר מסיק סתמא דתלמודא לעיל דכולהו אמוראי מודו דבנה פגום דליכא מאן דפליג ולא הוצרך אלא שהולד כשר לקהל ואפילו באשת איש:

כתב מיי' שאסור אפי' בשפחה משום צד כשרות שבו:

דף טו:

לשון ריא"ז

עבד של שני שותפין ששחררו אחד מהם לחלקו הרי הוא חציו עבד וחציו בן חורין ואם בא על אשת איש הולד הנולד ממנה אין לו תקנה לפי שמכח צד עבדות של אביו הוא כשר ואסור בפסולי קהל ומכח צד חרות הוא ממזר ואסור לבוא בקהל לעולם ולא ישא אלא גיורת שמותרת לכשרים ולפסולין וזרעו כמו כן לעולם:

מדברי רבינו נראה כי בדיעבד שטבל בפני ב' ה"ז גר לענין דלא פסלינן לבריה וסמ"ק פסק דאפילו בדיעבד אינו גר עד שיטבול בפני ג' וכ"כ מיי' כסמ"ק וטור כתב דבדיעבד נמי מל וטבל בפני ב' ובלילה הוי גר שמותר נמי בישראלית חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה:

לשון ריא"ז

וצריך טבילה בפני ג' שצריך להתגייר בבית דין ונראה בעיני שאם מל בפני שנים וטבל בפני שלשה הרי זה גר כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרמ"ה עובד כוכבים דשבייה לישראל וקנייה בדינא דמלכותא והדר זבניה לישראל קנייה למעשה ידיו דכי היכי דקנייה עובד כוכבים למעשה ידיו הכי נמי מצי לזבוני למעשה ידיו ואע"ג דקי"ל אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ה"מ למיקני גופיה לשאר דיני עבד עברי אבל למעשה ידיו כי היכי דקנייה שבאי למעשה ידיו בדינא דמלכותא הדר מצי לזבוני לישראל למעשה ידיו ודוקא שנשבה במלחמה דדינא דמלכותא הוא וה"ה נמי כל היכא דקני ליה בדינא דמלכותא מטעמא אחרינא כגון שמכרוהו גובי המס אבל נשבה בשעת שלום דלא קני ליה שבאי בדינא דמלכותא לא קני ליה רבו שני כלל ודינא הוא דנפיק מיניה בלא דמים ובשעת מלחמה נמי דקני למעשה ידיו אין דינו לא כעבד עברי לכל דבר ולא כעבד כנעני לכל דבר דהנך גופן קנוי וזה אין גופו קנוי ולא דיינינן ליה כדין עבד עברי שאינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג וכעבד כנעני נמי לא דיינינן ליה דליפלח לעולם בעל כרחיה דכתיב ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך אלא למעשה ידיו הוא דקנייה וכפועל בעלמא וכי היכא דפועל מצי מהדר ומהדר ליה זוזי דלאו עבדים לעבדים הם האי עבד נמי מצי יהיב לרביה דמי מקנתו או דמי שוויו ונפיק ויד האדון על התחתונה ליקח הפחות:

דף טז.

היה נימול כתב ר"ת שאין לו תקנה אבל בניו נמולים ונכנסי' בקהל דהא אגייר בטבילה וכגר חשוב להכשיר זרעו אבל לא הוא ובעל הלכות כתב שיש לו תקנה שמטיפין ממנו דם ברית ובעל העיטור כתב שאם נולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית אלא בטבילה לחוד סגי כאשה ואם לא נולד מהול אלא שלא נימול לשם גרות כגון ערבי מהול צריך להטיף ממנו דם ברית והרא"ש לא חלק אלא בכל ענין צריך להטיף ממנו דם ברית וכתב אם נכרת הגיד אין מילתו מעכבת מלהתגייר וסגי ליה בטבילה וכ"כ גאון סריס כשהוא בא להתגייר נכנס תחת כנפי השכינה כאשה:

לשון ריא"ז

גר שבא להתגייר אינו גר עד שימול ויטבול מל ולא טבל כאילו לא מל ואם היה מהול צריך להטיף ממנו דם ברית כמבואר בקונטרס הראיות:

נראה מדברי רבינו שהשמיט איסור טבילת גר בשבת דגרש"ד לטבול בשבת לכתחלה וכן פסקו ה"ג דמטבילין אותו לכתחלה בשבת ומיימוני כ' דלכתחלה אין מטבילין אותו בשבת ואם הטבילוהו הרי זה גר:

לשון ריא"ז

ואין מטבילין אותו אלא ביום ולא בלילה ואסור להטבילו בשבת ואם הטבילוהו בשבת ה"ז גר ואם הטבילוהו בלילה שלא בפני שלשה אינו גר כמבואר בק"ה:

כתב סמ"ג בשם ר"ת בד"א שאנו מכירין שהי' עובד כוכבים מעקרו אבל אם אין אנו מכירין אותו נאמן במגו שהיה יכול לומר ישראל אני ומהימן ומעשים בכל יום שאורחי' באים ואין אנו בודקין אחריהם ושותין אנו עמהם יין ואוכלין משחיטתן ומיי' מחלק בין בארץ בין בחו"ל והשיגו הראב"ד וע"ש במגיד משנה וטור יו"ד סימן רס"ח כתב עובד כוכבים שבא ואמר נתגיירתי בבית דין פלוני כראוי אינו נאמן בין בא"י בין בחו"ל ואינו נאמן עד שיביא ראיה ומי' אפי' לא אמרו העדים אלא שמענו שנתגייר בב"ד פלוני י"א שהוא עדות שא"צ עדות גמורה אלא גילוי מלתא ויש אומרים שצריך עדות גמורה וכן הוא מסקנת הרא"ש ומה שצריך עדות דוקא כשידענו בו שהיה עובד כוכבים אבל לא הכרנוהו שהיה עובד כוכבי' ובא ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני נאמן:

לשון ריא"ז

מי שהיה ידוע לנו שהיה עובד כוכבים ובא ואמר נתגיירתי במקום פלוני אינו נאמן ואין משיאין לו אשה עד שיביא עדים ששמעו שנתגייר בפני ב"ד פלוני וכן נראה בעיני שאם הביא כתב חתום בשני עדים שנתגייר בב"ד בין אם היה בא"י בין אם היה בחו"ל כמבואר בקונטרס הראיות ואם אינו ידוע לנו שהיה עובד כוכבים ובא ואמר עובד כוכבים היה ונתגייר נאמן שהפה שאסור הוא הפה שהתיר כמבואר בקונטרס הראיות:

דף טז:

כתב בעל הלכות גר עובד כוכבים שחזר לסורו יינו יין נסך פתו פת עובד כוכבים פירותיו טבל וספריו ספרי קוסמין ושמנו ויינו ובשאר כל דבריו כעובד כוכבים ונראה דלאו לכל מילי קאמר דהוי כעובד כוכבים שהרי אם קדש בת ישראל קדושיו קדושין אלא לענין להרחיקו קאמר:

כתב בעל הלכות חש"ו שבאו להתגייר אין מקבלים אותן מפני שאין כשרים להתנות עליהם אבל קטן אע"פ שאין בו דעת מלין אותו על פי אבותיו ואינו יודע למה פסק דלא כר' הונא דאמר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד אע"ג דקאמר לימא מסייע ליה ודוחה אותו עיקר דבריו לא נדחו. כתב מיי' עובד כוכבים שבא לחתוך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד לו בה אסור לישראל לחתכה מפני שהעובד כובבים אין מעלין אותם מידי מיתה ולא מורידין אותם אליה אע"פ שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוין למצוה לפיכך אם נתכוין העובד כוכבים למילה מצוה לישראל למול אותו:

ואם מלו והטבילו בעל כרחו לשם עבדות לרש"י ז"ל דינו כעבד לכל דבר אבל לכתחלה אין לעשותו שלא יבא להכשיל את רבו באיסור והיתר כיון שאינו רוצה לקבל עליו עול מצות ולרבינו אין עליו תורת עבד כל זמן שאינו מתגייר מרצונו:

כתב רב יהודאי גאון עבד קטן או שוטה מטבילין אותו על דעת ב"ד. תשובה לגאון עבד שמלו רבו וחזר לגיותו ומכרו לעובד כוכבים וחזר ישראל וקנאו ממנו כיון שנימול ונטבל לשם עבדות פעם ראשונה והכניסו תחת כנפי השכינה אע"פ שחזר אינו חוזר לעבדותו והרי הוא כישראל מומר שא"צ טבילה אלא מלקות:

כתב הרא"ש ולמאי דפרישית דטבילת עבדות יכול להטבילו בע"כ ולכ"ע אמאי אינו מטבילו בעל כרחו וי"ל דתקנתא דרבנן היא שלא יבא להכשיל את רבו באיסור והיתר כיון שאינו רוצה לקבל עליו עול מצות ועוד אין טוב לחייבו במצות מאחר שאינו רוצה לשמרם וכן אתה צריך לומר לריב"ל דאמר בפ' השולח בגיטין נתייאשתי מפלוני עבדי אותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר ולית ליה הא דשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות וא"כ ע"כ דריש כל עבד איש כר"ש בן אלעזר וס"ל דמטבילו בע"כ וא"כ מאי קאמר ריב"ל מגלגל עמו י"ב חדש וחוזר ומוכרו לעובד כוכבים וכן ר"ש בן אלעזר גופה קאמר אין משהין אותו בארץ ישראל מפני הפסד טהרות אלא ודאי תקנה דרבנן היא כדפרישית כל זו השיטה פירשתי על דרך פרש"י שמתוך לשונו משמע שטבילת עבדות היא בע"כ של עבד ובלא קבלה אף לרבנן דרשב"א ולא נחלקו אלא בטבילת חירות דר"ש בן אלעזר סבר אף טבילת חירות בע"כ ורבנן סברי דוקא מדעתה ובקבלה וקאמר תלמודא דלא פליגי רבנן עליה דר"ש בן אלעזר אלא ביפת תואר דלא שייכי במצות אבל בעבד דשייך במצות אפי' רבנן מודו ופרש"י עבד דשייך במצות ששהה בביתו של ישראל ונהג במצות משמע אע"פ שלא קבל בשעת טבילת עבדות אלא שנהג בבית אדונו אבל מתוך ריי"ף משמע שטבילת עבדות לרבנן צריך שתהיה מדעתו ובקבלה:

וכן פסקו מיי' וסמ"ג וטור אבן העזר סימן ד כתב הרמב"ם היה בעלה במדינת הים וילדה ה"ז בחזקת ממזר שאין הולד משתהה במעי אמו יותר מי"ב חדש ובה"ג כתב שאין זה בחזקת ממזר שאנו תולין לומר שמא בצנעא בא ובעל:

דף יז.

כתב הרא"ש ז"ל ומיהו מכל הנך אין ראיה שלא יהיה הלכה כרבי יהושע דאמר דמחייבי מיתות לחוד הוא דהוי ממזר וגם ע"ז יש להביא ראיה דאין הלכה כמותו מהא דאמרינן לעיל ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב משמע התם דכולהו מודו אי הוה דמיא לאשת אב דלא תפסי בה קדושין אבל לאחריני תפסי הוי ממזר וחייבי כריתות דמו בהכי לאשת אב ועוד ראיה דאמרי' לעיל בפירקין אין ממזר מספק אלמא יש ממזר מאשת אח ודחק התם אביי ורבא לתרוצי דר' אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא ועוד אמרינן לעיל אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר ואפי' ר' יוחנן לא פליג אלא משום דמשוה לצרה כחלוצה ואע"ג דסתם לן תנא כר"ע בפר"ג ובאשה רבה ה"נ סתם לן כשמעון התימני בקידושין בפרק האומר דקתני כל מקום שיש קדושין ויש עבירות וכו' וכ"מ שאין לה עליו קדושין אבל יש לה על אחרים קדושין הולד ממזר ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה ובכי האי גוונא קרי הלכתא פסיקתא בפ"ק דע"ז גבי ההיא דכל המשנה ידו על התחתונה:

דף יז:

לשון ריא"ז

יבם שעשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט כבר פסלה עליו בגט וצריכה הימנו חליצה להתירה לשוק והוא שנתן לה גט סתם אבל אם פי' ואמר שהוא נותן גט למאמרו לא הועיל הגט אלא לסלק המאמר והרי הוא כבתחלה ומותר לכונסה בין הוא בין אחיו כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב בעל העטור לע"ד הכונס יבמתו מצוה רבה היא ומברך אקב"ו על בעילת יבמה ככל המצות אע"ג דפליגי גבי בעילת מצוה דלאו דיבמה ואיכא מ"ד דלא צריכה לברוכי ביבמה דברי הכל מודים דצריך לברך ואיכא למ"ד דעל כניסת יבמה בשקדש יבמתו צריך לברך על כניסת יבמה וליתא דהא בריך ברכת אירוסין ואי משום דמוסיף מצות יבום הא ליתא במצוה אלא בביאה ואנא כתיבנא דכל מצוה התלויה באחר לא מברכים עובר לעשייתן ע"כ:

לשון ריא"ז

אע"פ שהיבם קונה היבמה בביאה ואפילו בא עליה על כרחה מצות חכמים היא שיקדש אותה תחלה ויכתוב לה כתובת יבמין שכותב אני פלוני קבלתי פלוני' יבמתי לזונה ולפרנס' כראוי ואינו כותב לה כתובה משלו שכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין לו נכסים לראשון כותב לה כתובה עליו שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכונסה לחופה ומברך עליה ברכת חתנים כשאר כל הנשים:

מדברי רבינו נראה דעבדינן כדברי נהרדעי וכן נראה בפ"ק דקדושין ומדברי הטור אבן העזר סימן כו ומדברי סמג עשין מ"ח משמע דהלכה כנהרדעי כדברי רבינו אמנם מיי' פסק דרב הוי מנגיד אכולהו ועיין פ"ק דקדושין:

דף יח.

וכתב הראב"ד האי פיסקא לא מחוור שפיר דהני אוקמתא איכא מינייהו דהלכתא כרבי דהכא ודאי בכולהו דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין עסקינן ופליגי רבי ורבנן אי אית בה זיקה אחר חליצה אי לאו הלכך לרבא דאמר דפליגי ביש זיקה או לא הא קי"ל דיש זיקה ובתר חליצה ודאי אין זיקה וכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין לאו כלום הוא ולדברי רב שרביא נמי הא קי"ל דהאי חליצה פסולה פוטרת כשמואל הלכך בתר חליצה אין כאן זיקה כלל ולדברי רב אשי נמי דאמר ביש תנאי בחליצה פליגי הא קי"ל דאין תנאי בחליצה לא שנא כפול ולא שנא אינו כפול אין כאן תנאי וחליצה מעליא היא ואין כאן זיקת יבמין הלכך קדושין לאו כלום היא עכ"ל והרמב"ן הודה לדבריו והרא"ש כ' ואני אומר שהדין עם רב אלפס ומה שהקשה עליו דלרבא דאמר דפליגי ביש זיקה הא קי"ל דיש זיקה ובתר חליצה ודאי אין זיקה אני אומר דהך פלוגתא אי יש זיקה או אין זיקה לאו בפלוגתא דיש זיקה ואין זיקה דאיפליגו בה תנאי ואמוראי לעיל אלא הכי פירושא ר' סבר יש זיקה כלומר כיון דלא הזכיר מאמר אלא אמר התקדשי לי בזיקת יבמין לא הוו קדושין אי לאו דיש זיקה ואתאי חליצה ואפקעיתיה לזיקה הילכך אי אפשר לקדושין שיחולו אחר שפקעה הזיקה ורבנן סברי אין זיקה אע"פ שלא הזכיר מאמר אלא זיקת יבמין אפילו אין זיקה התקינו רבנן קדושין ביבמה דהא זקוקה ועומדת היא לו ומעיקרא אילו אמר התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא אהני אע"פ שאין הזיקה גורמת לו שיחול השתא נמי מהני אע"ג דפקעה הזיקה וגרסינן רב משרשיא אמר אי אמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דמהני וכן כל האוקמתות על דרך זה לכולי עלמא מהני ועתה אין נפקותא בכולהו ואליבא דרבנן ומה שהקשה דקי"ל לדברי רב שרביא דהאי חליצה פוטרת כשמואל לא

קשה מידי דתיקשי לך רב אשי דקאמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת אמאי קאמר דהני תנאי סברו דלא כהלכתא כיון דמצי למימר דכולהו סברי דפוטרת והכא לא איירי בחליצה פסולה אלא ביש תנאי בחליצה קמיפלגי וכן רבינא דאמר דכולהו סברי יש תנאי בחליצה ופליגי בתנאי כפול אמאי דחיק לאוקמי פלוגתייהו דלא כהלכתא דהא קי"ל דאין תנאי בחליצה אלא ודאי נראה להני אמוראי דבסברא מועטת אמרי' דלרבנן מהני מאמר יבמין או זיקת יבמין אף אחר החליצה הלכך לרבא אע"ג דרבנן סברי יש זיקה הכא אין הקדושין תופסין מכח הזיקה כדפרישית הלכך מהני אף אחר חליצה ורב משרשיא אמר דבזיקת יבמין אף רבי מודה דפליגי בחליצה פסולה דרבנן סברי דאינה פוטרת לענין זה שלא יועילו בה קדושין לשם יבמות אחריה דבקל אמרי' דמהני קדושין לשם יבמות אחר חליצה ורב אשי אמר דבחליצה פסולה אף רבי מודה ופליגי ביש תנאי בחליצה דרבנן סברי דיש תנאי בחליצה לענין זה שנשאר אחר זיקה לתפוש בה קדושין לשם יבמות ורבינא אמר דאף רבי מודה בזה ופליגי בתנאי כפול:

ולדעת רבינו הסכים הרא"ש והראב"ד כתב כתבה לשם יבמין אינה כלום ואין צריך גט וכ"כ מיי':

לשון ריא"ז

העושה מאמר ביבמתו אחר שחלץ לה אפי' אמר הרי את פלונית יבמתי מקודשת לי הרי זו מקודשת קדושין גמורין וצריכה גט מן התורה אמר לה הרי את מקודשת לי כמאמר יבמין הרי זו מקודשת קדושי מאמר שהן מד"ס אע"פ שהוא סבור שהיא יבמתו ואינה יבמתו מ"מ דעתו לקנות אשת אחיו אמר לה הרי את מקודשת לי בזיקת יבמין אינה מקודשת שכבר פקעה זיקתה בחליצה כמבואר בקונטרס הראיות:

וכתב הטור בד"א שכתב בו זמן הנתינה אבל אם כתב בו זמן הכתיבה פסול ומיי' כתב כרבינו:

צוה לכתוב גט לגרש בו אשה בעלמא לכשיכנסנה כתב מיי' שאינו גט וליבמתו הוי ספק מגורשת והרא"ש כתב דאפילו לאשה דעלמא הוי גט למאן דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:

דף יח:

כתב הטור העראה קונה באשה אע"פ שלא קדשה מתחלה ומיי' כתב כרבינו:

לשון ריא"ז

איזו היא העראה זו הכנסת העטרה פחות מכן אינה ביאה לכל דבר שאינה אלא

נשיקה ופטור עליה אפי' בביאת עריות ואין אשה נאסרת לבעלה בכך כמבואר בקונטרס הראיות:

דף יט.

לשון ריא"ז

ולא ישא את הבוגרת לפי שאין כל בתוליה קיימין ואפילו קדשה כשהיא קטנה ובגרה תחתיו אסור לכונסה כשהיא בוגרת ואם רצה לכונסה כשהיא קטנה הרשות בידו וכן לא ישא מוכת עץ עבר ונשאה בוגרת או מוכת עץ או אנוסת עצמו או מפותת עצמו מותר לקיימה כמבואר בקונטרס הראיות:

מיי' וסמ"ג כתבו דיש זונה גם מחייבי לאוין השוים לכל ואינם מיוחדין לכהנים או מאיסורי עשה ובטור סימן ו' כתב אפי' חייבי לאוין דשאר לא עשאה זונה כיון דתפסי בהו קדושין חוץ מהבא על יבמה שעשאה זונה דאיהי נמי לא תפסה בה קדושין לפיכך נעשית זונה בביאת זר:

דף יט:

כתב הטור ואין חילוק בין יש לו בנים לשאין לו אלא לענין מכירת ס"ת שלעולם צריך שישא אשה בת בנים אם יש ספק בידו אפילו יש לו כמה בנים ואם אין ספק בידו לישא אשה בת בנים אלא אם כן ימכור ס"ת אם אין לו בנים ימכור כדי שישא אשה בת בנים אבל אם יש לו בנים לא ימכור אלא ישא אשה שאינה בת בנים ולא יעמוד בלא אשה. וי"א שאפילו אם יש לו בנים ימכור ס"ת כדי שישא אשה בת בנים ואין חילוק אם יש לו בנים לשאין לו בנים אלא לענין נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה שאם אין לו בנים חייב לגרשה כדי לקיים פריה ורביה ואם יש לו בנים אינו חייב לגרשה אם אינה בת בנים וכך היא מסקנת הרא"ש:

לשון ריא"ז

רבינו משה ביאר בפרק טו מהלכות אישות שאף על פי שקיים אדם מצות פריה ורביה הרי הוא מצוה מד"ס שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח וכבר ביארתי בקונטרס הראיות מכח שיטת התלמוד שאין הלכה כן אלא הואיל וקיים אדם פריה ורביה רשאי ליבטל ולישא אשה שאינה בת בנים אבל לעמוד בלא אשה כל עיקר אסור שנאמר לא טוב היות האדם לבדו וכן לא תעמוד אשה בלא איש שלא תחשד כמבואר

בתוספתא ומותר אדם למכור ס"ת שלו כדי לישא אשה ואם קיים פריה ורביה ומוצא אשה שאינה בת בנים לא ימכור ס"ת לישא אשה בת בנים:
צ"ע היכא שנודע לנו שהוליד בן ממזר ונשא אשה והוליד בן בכור אי הוי בכור לנחלה או לאו:
ובני בנים הרי הן כבנים ובת בנו שמת הרי היא במקום בנו וכל שכן בן בתו שמתה שהוא במקום בתו ומכל מקום צריך שיוליד הוא תחלה זכר ונקבה ואע"פ שמתו ונשארו להם ב' בנות אחת מזה ואחת מזו קיים פריה ורביה כמבואר בקונטרס הראיות:
מיי' לא הזכיר שישיבת חו"ל אינה ממנין י' שנים נראה דפליג אמנם סמג כתב דרש"י ומיי' ורבינו כלהו שוים דשהה עשר שנים אף בחו"ל יוציא וסמג פליג וסבר דלא יוציא וצ"ע מנא ליה לסמג שיהיה דעת רבינו כן:
כ' הרא"ש י"א שבחו"ל אין כופין להוציא אחר עשר שנים דתלינן בעונש דירתו בחו"ל כדחזינן באברהם שישיבת חו"ל לא עלתה לו מן המנין ולא מסתבר לטור להורות כן שיבטל אדם מפריה ורביה בסברא רעועה כזאת דהא חזינן רובא דאינשי שפרים ורבין בחו"ל ומה שלא עלתה לאברהם ישיבת חו"ל לפי שצוהו הקב"ה לך לך מארצך ונתעצל ולא הלך לפיכך נענש וה"ה כל כיוצא בזה שיש לתלות הדבר בשום עונש כמו בחולי או שחבושים בבית האסורים תולין בו אבל בשאין שום דבר לתלות בו אין חילוק בין בארץ בין בחו"ל והרמב"ם כתב שכך אנו לומדים מאברהם שאם שהה אדם י' שנים בחו"ל ואחר כך נכנס לארץ אין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין ונותנין לו עשר שנים מעת ביאתו לארץ אולי בזכות הארץ יבנה אבל מי שלא נכנס לארץ ודאי יוציא אחר עשר שנים ומדברי ריא"ז נראה דאין חלוק בין בארץ בין בחוץ לארץ שכתב מי שלא קיים פריה ורביה במנין עשר שנים:

דף כ.

פי' הרא"ש לא בחולי שמנעם מלשמש ולהוליד איירי דבהא לא הוה צריך למימר דפשיטא שאין עולין להם מן המנין אלא מיירי שהוא או היא חולה ומשמשים מטותיהן וראויה להתעבר אלא שאינן כשאר בני אדם וכן חבושים בבית האסורים ומשמשין מטותיהן בבית האסורים אפילו הכי אינן עולין להם מן המנין שאנו תולין להם העון שגרם להם בהיותם חולים או חבושים גם מנעם מלהוליד:
לשון ריא"ז
ואם הפילה מונה עשר שנים משעה שהפילה היו לה בנים ומתו אינה מונה עשר שנים

משעה שפסקה מלדת אלא משעה שמתו בניה ונשארה בלא בנים כמבואר בקונטרס הראיות:

כ' הרא"ש ז"ל האי דקתני יוציא נראה דהיה כופין אותו להוציא קאמר דלשון יוציא משמע כפייה כדמוכח בס"פ המדיר דאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ופריך עלה שמואל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון אלמא דלשון יוציא משמע כפייה וכן כל הני דתנן בפרק המדיר יוציא ויתן כתובה היינו כפייה כדאשכחן לעיל בפ' החולץ לא רצה לא לחלוץ ולא ליבם חוזרים אצל גדול למיכפי' אל מ' כל מה שמוטל על האדם מן הדין לעשותו ואינו רוצה לעשות כופין אותו ונראה דהיה כופין אותו בשוטים אבל במילי לא כדאמרינן בסוף המדיר בדברים לא יוסר עבד ועוד מדפריך בסוף פ' אע"פ למאן דמפרש מודר על אשתו באומר איני זן ואיני מפרנס והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ייתן כתובה כלומר מה תוספת שייך ביה והלא צריך להוציא דאי כפייה הוא במילי משכחת בה תוספת כגון שנדוהו ועמד במרדו אבל אי אמרינן כופין בשוטים פריך שפיר ומיהו קשה דפלוגתא דאמוראי היא בסוף פרק המדיר דאיכא מאן דאמר נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אין כופין ולדידיה תיקשי לך ברייתא דקתני יוציא ומשמע כופין כדפרישית הלכך נראה דלא משמע כופין אלא היכא שמתנהג עם אשתו שלא כדין כגון כל הנהו דפ' המדיר אבל הכא לא ומיהו בירושלמי משמע דאין כופין אכל הנהו דקתני בפרק המדיר יוציא דגרסינן התם אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות והא תנינא המדיר את אשתו מליהנות וכו' ומשני אם שמענו שמוציא שמענו שכופין ופירש רבינו חננאל שמעת מיניה שאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא שכופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא בסתם אמרי' לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא וההיא דאיני זן ואיני מפרנס כופין אותו יוציא ויתן כתובה וההיא דהחולץ דחוזרין אצל גדול למיכפייה היינו שבשביל שמונע ממנה כל ענייני אישות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין והא דסוף פירקין עובדא דבי כנישתא דקסרי דא"ר יוחנן יוציא ויתן כתובה משמע התם דכפינן ליה דהתם לא מימרא הוא אלא כשבא מעשה לפניו צוה להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו ומיהו בתוס' תני מקמן ומצרף נחושת ובורסקי יוציא ויתן כתובה והיינו על כרחי' כופין כדתנן בפרק המדיר ורש"י פירש בשמעתין שכופין אותו ב"ד להוציא וכ"כ רב אלפסי ז"ל והיכא דשהה עמה י' שנים ולא ילדה ולא קבעי לאפוקה ולמיתב איתתא אחריתי מפקינן לה מיניה בעל כרחיה ואפילו בשוטים ואפילו אמרה איהי דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן ליה אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן

בפרק המדיר ותמיהני היאך נכוף כיון דקאמר בירושלמי דאין כופין ושמא סמכו על זה דגרסינן בגמרא דידן בכל הספרים האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ולא גרסינן כופין אותו ומדפריך עלה שמואל עד שיכפוהו להוציא אלמא שסתם יוציא היינו בכפייה או שמא איכא למימר דהכי פריך שמואל לרב אותה כפייה שאתה אומר שעושין לו כדי שיוציא דהיינו נידוי אותה כפייה עצמה יעשו לו לזון ומה שאנו צריכין לחלוק לפי' רבינו חננאל ז"ל בין עינוי דכל מיני אישות ובין עינוי דתשמיש או מזונות גם זה דוחק דעינוי תשמיש הוא עיקר אישות וגם על מניעת מזונות ראוי שיכפוהו בשוטים דאל"כ תמות ברעב וכיון דפליגי בה רבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים דלא להוי גט מעושה:

לשון ריא"ז

וכן אשה שנתאלמנה ב' פעמים בין מן האירוסין בין מן הנשואין הוחזקה כבר קטלנית ולא תנשא עוד לשלישי כמבואר בקונטרס הראיות ואם נשאת לשלישי ולא הכיר בה יכול להוציאה בלא כתובה ואם הכיר בה יש לה כתובה כמו שביאר מז"ה בפסקיו:

דף כ:

שאלה להרא"ש אשה שטוענת שאין הבעל שוכב עם עמה כדי שאבנה ממנו ואינו יכול לבא עליה כדרך כל הארץ כדי שיהיו לה בנים וכשנשאת כדי שיהיו לה בנים נשאת לו ואינו יכול להוליד בשביל מה שכבר אמרה והאריך בתשובה והיוצא מכלל דבריו אע"פ שנראה כאילו טוענת שתי טענות שמתחלה טוענת בשביל שאינה ראויה ליבנו' ממנו ובטענה זו לא היינו כופין אותו להוציא ואחר כך אמרה שאינו יכול לבוא עליה כדרך כל הארץ ובטענה זו כופין אותו להוציא יש לנו לפרש דבריה בענין שלא יסתרו זה את זה שגם בתחלה כוונתה לומר שלא בא עליה כלל וכופים אותו להוציא ויתן כתובה מנה ומאתים ונדוניא שהכניסה לו אבל לא תוספת דאדעתא למשקל ומיפק לא הוסיף לה:

דף כא.

כתב מיי' היה לו להחרים על מי שטוענת דבר שאינה יודעת בודאי:

לשון ריא"ז

היתה טוענת היא שאינו יורה כחץ ולפיכך אינה מקבלת ממנו הריון ורוצה היא לצאת ממנו אפילו בתוך עשר שנים והוא אומר מחמת לקיון שלה הוא ואינה מקבלת הריון היא נאמנת לפי שהיא מרגשת בבעלה אם הוא יורה כחץ והוא אינו מרגיש בעצמו

ונמצאת טענתה טענה ודאית וטענתו טענת ספק ואינו יכול להשביעה בכך לפי שאין נשבעים על טענת ספק אבל היה לו להחרים על מי שטוענת דבר שאינה יודעת בודאי כמו שכתב ר"ם בפרק ט"ו:

כתב מיי' אשה שבאה לב"ד ואומרת בעלי אינו יכול לשמש עמי שמוש כדרך כל הארץ שמוש שמוליד או שאינו יורה כחץ יעשו הדיינין פשרה ביניהם ויאמרו לה ראוי לך שתתנהגי עם בעלך עדיין עד שתשהי י' שנים ולא תלדי ואח"כ תתבעי ומגלגלים עמה בדבר ואין כופין אותה לשבת עמו ולא דנין אותה כדין המורדת אלא מאריכין בדבר זה עד שיעשו פשרה ע"כ:

לשון ריא"ז

אע"פ שהאשה נאמנת בטענה זו אין ב"ד כופין את הבעל להוציא אלא מבקשים ממנה שלא תקפיד על כך לפי שאין אשה מצווה על פריה ורביה והוא סוף סוף אינו ראוי להוליד לפי טענתה ואם היא באה מחמת טענה ואומרת שהיא צריכה לבנים שתשען עליה' בזקנות' ויקברו אותה בשעת מיתה שומעין לה וכופין אותו להוציא ויתן לה כתובה אפילו בתוך י' שנים כמו שביאר מז"ה:

וכן פרש"י כשנשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה ב"ד היה כופין אותו להוציא ור"ח כתב כל היכא דאמור רבנן יוציא ויתן כתובה אין כופין אותו להוציא אלא אומרים לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא אם לא שמפורש בו שכופין אותו להוציא כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן ואיני מפרנס וכתב הרא"ש ז"ל וכיון דאיכא פלוגתא דרבואתא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים כדי שלא יהיה גט מעושה ומיי' וסמ"ג כתבו כרבינו:

כתב הרא"ש וכן היה נכון ברווק שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא אשה שיכפוהו ב"ד לישא לקיים פריה ורביה וכן משמע מהא דאמרו ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא נסיב אתתא ואוליד בני ואמר להו אי זכאי הוו לי מקדמיתא וקאמר תלמודא דדחויי הוה מדחי להו אלא מה שלא נשא משום דאיעקר משמע הא אי לאו הכי היה צריך לישא אשה ואי לאו הרי הוא כעובר על דברי תורה והיה כופין אותו:

כתב הטור ואם ילדה האחרת יוציא הראשונה בלא כתובה ואם גם האחרת אומרת שאינו יורה כחץ יוציא מיד ויתן להן כתובה וגם לראשונה רוצה לבדוק עוד בשלישית שומעין לו ואם גם השלישית אומרת שאינו יורה כחץ הוחזק ויוציא כולן ויתן להן כתובה והרמ"ה כתב שבקינן ליה למבדק נפשיה באחריתי ורשאי לשהות עמה י' שנים אם ילדה תצא הראשונה בלא כתובה ואם לאו יוציא שתיהן ויתן כתובה או ישא שלישית

והוא דאפשר למיקם בספוקייהו ע"כ. וכאשר כתבתי כן נראה שאם גם השניה אומרת שאינו יורה כחץ שיוציא מיד כיון ששהה עם הראשונה י' שנים או אפילו לא שהה כיון שהוא בא להוציא את הראשונה מדעתו דליכא למיחש שנתנה עיניה באחר יוציא כולן מיד כדין הראשונה ואם מבקשת תוך הי' שיוציא בטענה זו אינה נאמנת אלא לאחר הי' נאמנת וכגון שבאה בטענה כדפרישית לעיל:

לשון ריא"ז

טען הבעל ואמר אלך ואשא אשה אחרת לבדוק עצמי אם אינו ראוי להוליד שומעין לו והוא שיהיה לו יכולת לזון ולפרנס שתיהן וכבר נהגו ברוב המקומות שלא ישא אדם שתי נשים על פי המנהג ראוי לדון שכל הנושא על דעת המנהג ההוא הוא נושא והבא לשנות המנהג ונושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה:

וכתב הרמב"ם ועם כל זה משביעין שבועת היסת שלא הפילה או שהפילה ג' פעמים שבטענה זו יתחייב ליתן לה כתובה:

לשון ריא"ז

וכן האשה שהפילה וחזרה והפילה שלשה פעמים הוחזקה לנפלים ואם היתה נשואה למי שלא קיים מצות פריה ורביה כופין אותו שיוציא ויתן לה כתובתה ונראה בעיני שלא תנשא אלא למי שקיים מצות פריה ורביה כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

לפיכך אשה ששהתה אצל בעלה עשר שנים ולא ילדה והיו לו בנים מאשה אחרת אין כופין אותו להוציא ואם היא תובעת ממנו גירושין לפי שהיא צריכה לבנים ושמא תזכה לבנים מאיש אחר דנין אותה כדין מורדת הואיל ואינה מצווה על פריה ורביה כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש ולא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר דמיירי ששהתה עמו עשר שנים וידענא ביה שהוא עקור לפיכך היה כופין אותו להוציא או מיירי כשיש לו בנים מאשה אחרת והא כיון שבאה מחמת טענה כופין אותו להוציא פי' ר"ח ז"ל הא דאמרינן הכא כופין אותו להוציא וליתן כתובה היינו דוקא מנה ומאתים אבל תוספת לית לה דאדעתא למיפק לא הוסיף לה וכו' ור"ת ז"ל היה אומר לכל מילי הוה תנאי כתובה ככתובה וממאנת וחברותיה מה שאין להן כתובה משום דאגלאי מלתא שלא היתה אשתו מעולם ותוספת כתובה מתנה בעלמא הוא דיהיב לה ומיהו אשכחת דבר שאין תוספת כתובה ככתובה שאם אמר פרעתיך התוספת נאמן היכא דאבדה כתובתה כדמוכח בעובדא

דשבתאי בפ"ק דב"מ ובמנה מאתים אמרי' התם דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מיהו י"ל דה"ה נמי תוספת ושאני עובדא דשבתאי שהחתן עצמו לא הוסיף אלא שבתאי אביו ולא חשוב כשאר תוספת ובהאי עובדא עבדי' כדברי ר"ח ז"ל ורב אלפס ולא מגבינן אלא מנה ומאתים:

דף כא:

כתב הרא"ש משמע מתוך לשון רש"י ז"ל שכל זמן שהאשה קיימת אין הבעל יכול להוציא ולבטל מה שמכר אבל כשמתה אז יורש כחה וכמו שהיתה היא יכולה לבטל המקח ולהוציא מן הלקוחות בכל עת שתרצה כך הוא יכול לעשות עתה ותימה הוא לומר דכל זמן שהאשה שותקת יהא המקח קיים וכשתמאן יתבטל המקח אם המקח נתקיים שעה אחת למה תבטלהו האשה בחנם קודם שהגיע זמנה לגבות או יתקנו חכמים שיתבטל המקח מיד או יהא קיים עד שעת טריפה ועוד קשה דאפי' יכולה האשה להוציא מחיים נראה שאין הבעל יכול להוציא לאחר מיתתה ולא אמרי' במקום אשתו קאי מידי דהוה אההיא עובדא דכתובות פרק מי שהיה נשוי ההוא גברא דזבין לכתובתה דאימיה בטובת הנאה ואמר ליה אי אתיא אימא וקא מערער' לא מפצינא לך שכיבא אימא ולא ערער' אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אמיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קביל עלויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עלויה ונראה לפרש הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר דתקון רבנן שלא יתקיים המקח בדבר זה כלל שלא תהא האשה צריכה לטרוח ולהוציא מן הלקוחות לאחר מיתת בעלה ולא דמו לנכסי בעלה שהוא מוכר והמקח קיים עד שתטרוף כתובתה מהם דהתם לא חשו חכמים על טורח האשה שמא יפרע לה כתובתה ולא תצטרך לטרוף אבל בנכסי' הללו שאפילו אם ימצא לבעל נכסים הרבה יכולה לומר איני רוצה אלא אלו חשו חכמים לטורח האשה ובטלו המקח לאלתר וכן פירש ר"ג ז"ל מכרו שניהם או זה או זה דאם מכר הבעל עצמו האשה מוציאה ואם מכרה האשה הבעל מוציא. עוד כתב הרא"ש ויראה לי דדוקא בקרקע הוא דאמרי' מכר הבעל קיים עד שעת טריפה שהארץ לעולם עומדת ואין לאשה הפסד אלא טורח שצריכה לחזר על בתי דינין ולטרוף אבל המכנסת נדונייא במטלטלין של כסף זהב ובגדים אין הבעל יכול למכרם אע"פ שיש לבעל נכסים כנגד נדונייתא דהיא חפצה יותר בשבח בית אביה דקי"ל כר' יהודה:

דף כב.

לשון ריא"ז

וכן כהן שקבל פרתו של ישראל בשומא הואיל וחייב באחריותה וגם אם פיחתה פיחתה לו ואם הותירה הותירה לו הרי היא כשלו ומאכילה כרשיני תרומה וכן אני אומר בעובד כוכבי' שקבל בהמתו של ישראל בשומא הרי היא כשלו ואין ישראל מצווה על שביתתה כמבואר בקונט' הראיות:

כתב הטור אבל בהותירו לא כתב רב אלפס כלל ומיי' הוסיף לומר אף בהותירו שכתב הורו גאוני' נכסי צאן ברזל אע"פ שפחתן על הבעל אם הבלאות קיימין ועושין בהן כעין מלאכתן ראשונה נוטלתן כמו שהן ואם אין ראוים למלאכתן ראשונה הוי כמו שנגנב או שאבד וחייב לשלם דמיהן כמו ששמו אותן בשעת הנישואין ומנהג פשוט הוא וכל הנושא אשה על מנהג זה הוא מקבל עליו אחריות הנדוניא וכמו שאינו מקבל הפחת כך אינו מקבל השבח אם הותירו דמיהם לפי מנהג זה ע"כ:

כתב הטור ולא מבעיא נכסי מלוג שהן באחריותה שאינו יכול למכרם אלא אפילו נכסי צאן ברזל שהן באחריותו אם מכרם לבדו מכרו בטל וכ"ש אם מכרה היא לבדה ופירש ר"ח שדין נכסי צאן ברזל כדין נכסי מלוג שאפי' הבעל מבטלו מיד המקח שמכר לבדו וכ"ש שהאשה מבטלתו וכן אם מכרה היא הבעל מבטלו מיד ולדעת רש"י דוקא מכרה האשה מבטלו הבעל מיד אבל אם מכר הבעל הוא אינו יכול לבטלו מיד אלא האשה יכולה לבטלו מיד אם תרצה ואם מתה ולא בטלה אותו אז הבעל יורש כחה ויכול לבטלו כמו שהיא היתה מבטלת אותו אם היתה חיה ורבינו פסק שהמכר שמכר הבעל לבדו מנכסי צאן ברזל קיים ואפילו האשה אינה יכולה לבטלו עד שעת טירפא וכן פירש ר"י דבין בשדה שהכניסה לו שום משלה וכתבו אותו בכתובה ובין נכסי צאן ברזל הוי מכר שלו קיים עד שעת טירפא ולזה הסכים הרא"ש וכתב דוקא בקרקע אמרינן שמכר הבעל קיים עד שעת טירפא אבל המכנסת נדוניא לבעלה במטלטלין כסף וזהב ובגדים אין הבעל יכול למכרם אע"פ שהבעל יש לו נכסים כנגד נדוניא וכ"ש שאין הב"ח יכול ליטלו בחובו וכן מה שהחתן פוסק לה אינו יכול למכרם ע"כ. ומיי' כתב מכר מטלטלין של נכסי צאן ברזל אע"פ שאין רשאי מכרו קיים ע"כ מכרו שניהם ביחד או אפילו לקח מהאיש תחלה ואח"כ מהאשה המכר קיים בנכסי מלוג אבל נכסי צ"ב ובשאר כל נכסי הבעל אם לקח מהאשה ואחר כך מהאיש המכר קיים אבל אם לקח מהאיש ואח"כ מהאשה או שמכרו שניהם ביחד המכר בטל מפני שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי:

דף כב:

עיין פרק אלו מגלחין בהגהה:
עיין פרק אלו מגלחין בהגהה:
וכן הולדות של שפחה ובהמה מנכסי מלוג אע"פ שהן של הבעל כשיוצאה נותנת דמיהם ונוטלתן ומטעם זה כתב הרמ"ה שאינו רשאי למכרם אפילו בעודה תחתיו ולא נהירא להרא"ש ז"ל דודאי בעודה תחתיו עושה בהן כל מה שירצה אלא אם שיירם נותנת דמים ונוטלתן:
כתב הראב"ד ז"ל גם כי אני איני כדאי להשיב על דברי הרב ז"ל כל כי האי מלתא נימא איניש ולא לשתוק כיון דקי"ל כר' יוחנן דאמר המזכה לבנו אפילו במעי אמו קנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו והכי איתא בפרק מי שמת והתם אמרי' דירושה הבאה מאליה עדיפא מן המזכה לעובר ואי במזכה אמרי' דקני כ"ש בירושה הבאה מאליה וא"כ היכי נדחי למילתיה דרבי יוסי דהכא מהאי טעמא דאמרי' דעובר לית ליה זכייה הא קי"ל דעובר אית ליה זכייה. והשיב הרמב"ן ז"ל לקיים דברי רב אלפס דלית הלכתא כר' יוסי אפילו בירושה הבאה מאליה משום דיחידאה הוא ורבנן פליגי עליו ואפי' שמואל דס"ל כוותי' קאמר אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים בשביל בנים יש לו אחים אוכלים בשביל אחים. והא דשמואל סבר כוותיה שמואל לטעמיה דאית ליה המזכה לעובר קנה והא אפסיק התם בפרק מי שמת דהמזכה לעובר לא קני וסוגיא דהתם מוכח דלא שנא מתנה ולא שנא ירושה וכו'. ע"ש בהרא"ש:

דף כד.

כתב הטור בראש הגיד יש בשר ובחיבורו לגיד הוא גבוה מוקף סביב הגיד ונקרא עטרה ואותו היקף אינו בעגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכת העטרה כלפי הגוף ומתקצרת והולך בתחתיתו עד קרוב לראשו של גיד ואותו הבשר אינו דינו כשאר הגיד שאפילו אם נחתך כולו ולא נשאר אלא מלא החוט על פני רוב העטרה לצד הגוף כשר נחתך מהגיד למעלה מהעטרה כשיפוע קולמוס כשר כמרזב שניטל חללו של גיד ונשארו הדפנות פסול ומיי' מכשיר ורש"י פסק כסברא ראשונה וכן כתב הרא"ש המטיל מים בב' מקומות במקום הוצאת מי רגלים ובמקום הוצאת הזרע כשר:
לשון ריא"ז
נכר' הגיד כלפי ראשו החיצון אם נשתייר מן העטרה כלפי הגוף אפילו כחוט השערה

כשר ובלבד שיקיף אותו החוט את הגיד כולו ניקב הגיד למעלה מעטרה פסול לפי שטיפת שכבת זרע יוצאת דרך הנקב ואינו מוליד כמבואר בקונטרס הראיות:
וכן מותרין בנתינה ומיי' כתב שאינו מותר אלא בנתינה ובספיקות אבל אסור בממזרת שהיא דאורייתא ואינו נראה דהא דשרי בנתינה דריש לה מקרא לא יבא בקהל ה' דהיינו בישראל לא יבא אבל באחריני שרי ואין חילוק:

לשון ריא"ז

פצוע דכא כהן אסור בגיורת מספק לפי שנסתפקו בו חכמי התלמוד אם הוא עומד בקדושתו ואסור בפסולי כהונה אם לאו וכן אסור בממזרת אפילו פצוע דכא ישראל כמבואר בקונטרס הראיות אבל מותר הוא בנתינה ואע"פ שהיא מפסולי קהל שאין אסורה אלא מדברי סופרים לא גזרו בה חכמים על פצוע דכא שהוא פסול וכן מותר בבת גר וגיורת ומאכילה בתרומה:
כתב הרא"ש וקשה וכי פליג ר' ישמעאל אמתני' דתנן כל שנפצעו ביצים שלו ואפי' אחת מהן כו' עד ורב אלפס שהביא כצורתה ולא פסק כמאן הלכה אין לעמוד על דבריו שמא הוא סבר דפליגי וממילא הל' כרבנן או שמא סובר דלא פליגי כדפירש ר"ת והדעת נוטה דסבר דפליגי דאי סבר דלא פליגי לא היה סותם דבריו דמילתא דצריכה טעמא היא:
כתב סמ"ג דוקא שנולד כן בביצה אחת אבל אם כרתו ממנו פסול ורבינו שמשון כתב חזינן כמה בני אדם שכרתו ממנו ביצה ומולידים לכך אמר רבינו יעקב דאפילו בידי אדם כשר. ובירושלמי מכשיר לבא בקהל אלא שאינו מוליד ויותר טוב נטילת הביצה מפציעתה וכשתשאר ביצת הימין מוליד לכך טוב להזהיר הרופאים לחתוך השמאלית ובין הכא ובין הכא כשר לבא בקהל. ומיי' כתב כשניטל בידי אדם ביצה אחת וכן ה"ג והרמב"ן והרשב"א מכשיר ע"י חולי וכתב הטור דר"ת דמכשיר בידי אדם דוקא שהיה שלמה קודם שנטלה אבל אם נפצע קודם שנטלה פסולה:

לשון ריא"ז

מי שהיה לקוי בגיד או בביצים או בחוטים הרי הוא בחזקת שאינו מוליד ואם נשא אשה והוליד בנים בידוע שאינן בניו והרי הם בחזקת ממזרים ור"ת פוסל מי שנפצעה ביצה אחת שלו ומכשיר כשנטלה לגמרי שהרי יש הרבה שמולידים בביצה אחת כמו שביאר דבריו בספר הישר פצוע דכא בידי שמים והוא שנולד כך ממעי אמו ולא היתה לו שעת הכושר הרי הוא כסריס חמה שכשר לבא בקהל אע"פ שאינו מוליד ואם לא נולד כך ממעי אמו אע"פ שלקה אחר מכאן בידי שמים הרי הוא פסול כמו שמבואר בקונטרס הראיות:

כתב סמ"ג דפצוע דכא יש לו רפואה חוזר להכשרו אבל כרות שפכה אינו חוזר וע"ש פירוש רא"ם:

דף כד:

נקב למטה מהעטרה לצד הקרקע [כשר] ניקב העטרה עצמה אם הנקב גדול ששכבת זרע יוצא משם כשרואה קרי פסול ואם לאו כשר נסתם הנקב חוזר להכשרו נקב נקב מפולש בראש הגיד בענין שבעליונו של גיד שהעטרה מארכת כלפי הגוף הוא למטה מהעטרה ובתחתיתו של גיד הוא למעלה מהעטרה פסול:

כתב הטור נסתם מקום הזרע ויוצא במקום יציאת מי רגלים אם הוא ממעי אמו ממילא כשר ואם הוא ע"י חולי או לקוי פסול כתב הר"ר אליעזר בניקב הגיד דפסול וכן בנסתם מקום הזרע לאו אגברא קאי אלא אולד קאי פירוש פסול הולד הנולד לו שאינו מוליד ובודאי ממזר הוא אבל הוא כשר לבא בקהל דלאו כרות שפכה הוא ואין הלשון משמע כן:

כתב סמ"ג שעמוני לאו בפני עצמו ומואבי לאו בפני עצמו וכ' הר"ר יוסף הטעם בעמון מפני שלא קדמו והטעם במואב מפני ששכר את בלעם ונשים אין דרכם לקדם ולא לשכור:

כתב סמ"ג דבזמן הזה כל הגרים מותרין לבא בישראל מיד מפני שבלבל סנחריב העולם ואמנם מצא בתוספתא דידים שמצרים חזרו ולא נתבלבלו וכ"כ רבינו שמשון שעמון ומואב לא בלבלם סנחריב וכן יש מדקדקין שאדומים לא נתבלבלו מההיא דאנטונינוס דפ"ק דע"ז הילכך צריך להתיישב בדבר ומיימוני מתיר כולם לבא בקהל מיד וטור מתיר כולן חוץ מן המצרי שפוסלו עד דור שלישי ורבינו השמיט כל זה וצריך עיון:

לשון ריא"ז

מצרי ואדומי אינן אסורין אלא עד שלש דורות אחד זכרי' ואחד נקבות והראשון שנתגייר נחשב דור ראשון ובנו שני ובן בנו שלישי וכבר נתבאר בפרק תפלת השחר שכל האומות הקדומות אינן יושבות במקומן שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות ואינו ניכר עמוני ומואבי מצרי ואדומי וכל גר שיתגייר בזמן הזה הרי הוא בחזקה משאר אומות ומותר לבא בקהל כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כה:

מבן עשרים ואילך אם יש בהן סימני סריס ואילונית נדונים כסריס ואילונית אפילו הביאו הב' שערות ואם אין בהם סימנין וגם לא הביאו שתי שערות אין נדונין כסריס ואילונית אלא חשובים כקטנים עד רוב שנותיהם ומרוב שנותיהם ואילך נדונים כסריס ואילונית אפי' אין להם הסימנין. ומיי' כתב דמשהגיע לכ' שנה פחות שלשים יום ולא הביא שתי שערות ויש בו הסימנין חשוב כסריס וכתב עוד בד"א בסריס חמה אבל מי שנחתכו או נתקו גידיו או ביציו הוא הנקרא סריס אדם וכשהיה בן י"ג שנה ויום אחד נקרא גדול שאינו מביא סימנין לעולם וצ"ע בטור סימן קנה שהשיג על מיי' שכ' גבי אילונית בת כ' פחות שלשים יום שנולדו בה סימני אילונית לר"י כאילונית וכאן בסימן קע"ב לא השיגו:

לשון ריא"ז

ואם נכנס בשנת עשרים ל' יום ולא הביא שתי שערות ונולדו בו סימני סריס בידוע שהוא סריס חמה כמבואר בקונטרס הראיות ואע"פ שהביא שתי שערות אחר זמן הזה אם לא נולדו בו סימני סריס אם יביא שתי שערו' עד ל"ה שנה ויום אחד שהם רוב שנותיו הרי זה יצא מכלל סריס ועד עכשיו נדון כקטן בכל דבריו ואם לא הביא שתי שערות עד רוב שנותיו בידוע שהוא סריס אע"פ שלא נולדו בו סימני סריס ואפילו אחד מהם כמו שמבואר בפרק יוצא דופן וכיון שנתברר שהוא סריס ה"ז נידון כגדול למפרע מי"ג שנה ואילך כמבואר בקונטרס הראיות וכפי שטת מז"ה הרי הוא כקטן למפרע עד שיתבאר שהוא סריס:

כתב הרא"ש ושתי שערות בזקן לא חשיבי שערות לגדלות לאפוקי מידי סריס אע"ג דבשאר מקומות בגוף מועילין לפי שמקום הזקן רגיל להביא שערות לכך אינו חשוב גדול על ידן ואם הביא כל סימני סריס חשבינן ליה סריס ואע"פ שהביא ב' שערות בזקן חשוב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו כי פליגי בשלא הביא כו':

דף כו.

טומטום כתב מיי' חולץ ולא מייבם מפני שהוא ספק ואם נקרע ונמצא זכר רצה חולץ רצה מייבם וכתב הרא"ש אפי' נמצא זכר ספק הוא שמא הוא סריס הילכך אם יש לו אחים אחרים וחלץ הוא פסל עליהם ואם אין לו אחים אלא הוא חולץ ולא מייבם:

אנדרוגינוס כתב מיי' שדינו כסריס חמה שאינו בר חליצה וייבום וכן הוא לדעת רבינו אבל לדעת ר"י דינו כזכר גמור לכל דבר וכן הוא מסקנת הרא"ש:

לשון ריא"ז

אנדרוגינוס שיש לו זכרות ונקבות בריה בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה הוא לפיכך אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל אינו מאכילה בתרומה כמו שביאר מז"ה ואעפ"כ חייבין עליו סקילה בין מזכרותו בין מנקבותו שנאמר את זכר לא תשכב משכבי אשה אי זהו שיש בו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כו:

כתב הרא"ש מתוך דברי רב אלפס משמע דהא דפסיק משמיה דרב הלכה כרבי יוסי ארבי יוסי דברייתא קאי כדאמר רב ליתא למתני' מקמי ברייתא ורש"י פי' דאר' יוסי דמתניתין קאי ואמרי בי רב היינו רב הונא כדאמרי' לקמן ופליגי אהא דאמרי' לעיל אליבא דרב ליתא למתני' מקמי ברייתא ומסתבר הכי דבהרכבה קושי וקדוש בכולהו נמי איירי ר"ש בהדיא וכולן משניות הן וכן פירש ר"י וחזינן לרב הונא דאמר משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות אלמא דזכר ודאי הוי כדדריש מקרא איזהו זכר שיש בו שני משכבות ובנדה קאמר רב נחמן משמיה דרב דספיקא הוי ופליגי רב הונא ור"נ אליבא דרב ועוד מדאצטריך לומר הכא אמרי בי רב משמיה דרב ש"מ דפליגי אמוראי בהך מלתא אליבא דרב ולאפוקי משאר אמוראי אצטריך לפרושי משמיה דרב דאי לאו הכי אמאי פריש משמיה דרב דכל אמרי בי רב משמיה דרב הוא כדמוכח בפרק בית כור ובפרק השואל דפריך מאמרי בי רב אדרב אלא משום שאמר רב תחלה ליתא למתני' מקמי ברייתא הדר תו קאמר דאמרי בי רב משמיה דרב פליג אהא דאמרן וכיון דפליגי אליבא דרב מסתבר דהלכה כדאמרי בי רב דשמואל סבר כוותיה דאמר ליתא לברייתא מקמי מתני' ולהאי פסקא חייבין עליו סקילה משני מקומות כרבי יוסי דמתני':

דף כז.

מיי' כתב שאם לותה ואכלה חייב לשלם וכתב הטור ואני תמיה על דבריו דבהדיא מסקינן בגמ' שהוא פטור בלותה ואכלה ועי' במגיד משנה:

ואמרי' דאיכא בין ר' אלעזר בר"ש ובין רבי ממזרת ונתינה לר' טרפון ומחזיר גרושתו לרבי עקיבא בעולה לכ"ג וסוטה מ"ד דאורייתא הנהו נמי דאורייתא ומ"ד מפני שהוא מרגילה הא איהו מרגילה ליה ונראה דהלכה כרבי דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ועוד דסתמא דמתני' הוא ממזרת ונתינה יש להן כתובה:

דף כז:

לשון ריא"ז

נראה בעיני דהוא זוכה לירושה לאחר מיתתה כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כח.

לשון ריא"ז

וצריכה גט אף משני וצריכה להמתין שלשה חדשים לגירושה ואפילו אם היא קטנה כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

ואין לה כתובה לא מזה ולא מזה ואף אם עבר והחזירה ראשון אחר גירושי שני אין לה כתובה כמבואר בקונט' הראיות:

לשון ריא"ז

וכן אינה יכולה לתבוע מזונות לא מראשון ולא משני בין לגבות מהן בחייהן ואפי' מה שלותה ואכלה בשלא היה בעלה בעיר בין לגבות אחר מיתתן מן היורשין כדרך כל אלמנה הנזונית אחר מיתת בעלה מן היורשין:

לשון ריא"ז

ואם אחר שבא בעלה הראשון אכל השני פירות נכסיה מוציאה ממנו אותן הפירו' כמבואר בקונט' הראיות בראיה ב':

לשון ריא"ז

וכן אינה גובה לא מראשון ולא משני נכסי צאן ברזל שהכניסה לו ואפילו הבלאות שהן בעין אינה נוטלת כמו שביאר מז"ה ואם נטלה מראשון או משני אפילו אחד מכל אלו הדברים הנזכרים תחזיר אבל אם נתאלמנה או נתגרשה מן השני עד שלא נודע שבעלה הראשון הוא חי וגבתה מנכסי השני בחזקת שהיתה אצלו בהיתר הרי זה לא תחזיר כמבואר בקונטרס הראיות. וכן אני אומר במזונות אוכלת על שולחן הראשון והשני שהיו מאכילים לה בכל יום ויום מרצונם אין מחייבין אותה להחזיר אותם המזונות כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כח:

כתב הטור אבן העזר ומותר בממזר דרבנן כיוצא בו:

לשון ריא"ז

וכמו שאסורה לראשון ולשני כך אם מתו הם אסורה להתייבם לאחיהם אבל צרתה מן הראשון מותרת להתייבם ביבמה שלא קנסו בצרתה לעשותה כצרת סוטה מזיד' כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כט.

לשון ריא"ז

אף זו תצא מבעלה בגט ומיבמה בחליצה וקונסין אותה בכל הדברי' שביארנו אלא שאין הולד שילדה מאותו של שוק ממזר ודאי אלא ספק כמבואר בקונט' הראיות:

וכן פסקו מיי' וסמ"ג כר' ואומר רבינו תם במה דברים אמורים כשרוצה היבם ליבם אבל אם אינו רוצה ליבם חולץ לה ומותר לזה שקדשה וכן הורה הלכה למעשה דבקידושין לא קנסינן והאריך בראיות דלא כה"ג דפליגי על זה והרמב"ן והרשב"א האריכו לתת טעם לדבריו ועיין במגיד משנה באורך והטור כתב ואם קדשה במזיד קנסינן ליה לאוסרה עליו אף אם ירצה היבם לחלוץ לה אלא יגרשנה ומותרת ליבם אם הוא ישראל וחפץ בה ואם הוא כהן אסורה לו וחולץ לה ומתירה ואם קדשה בשוגג שלא ידע שהיתה זקוקה ליבם אם ירצה היבם ליבם כופין המקדש לגרש ואם לא ירצה ליבם חולץ לה ומותרת למקדש וצריך לקדשה פעם אחרת שתחלוץ כתב הרמב"ם אם חזר המקדש וקדש אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה ממנו ומשמע מדבריו אפי' אם קדשה תחלה במזיד והרא"ש כתב כסברא ראשונה:

לשון ריא"ז

היבמה שנתקדשה לאחד מן השוק עד שלא חלצה מיבמה נסתפקו בה חכמי התלמוד אם תופסין בה קדושין אם לאו לפיכך צריכה גט מספק ומתיבמת ליבם ואם היבם כהן שאינו ראוי לאשה גרושה אם רוצה לחלוץ לה להתירה לאותו שנתקדשה לו הרשות בידו ואם רוצה יכול לעגנה עד שתתגרש בגט מאותו שקדשה ונאסרה עליו שלא יהא חוטא נשכר ואח"כ חולץ לה היבם ומתירה לעולם כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש מיהו נראה דברי ר"ת עיקר דהיכא דלא ידעה שיש לה יבם ונתקדשה בשוגג שאף לדברי בעל הלכות מוכח כך שלא אסרה למקדש אלא משום שלא יהא חוטא נשכר והיינו דוקא במזיד והלכה למעשה נראה שאם נשאת לשוק בנישואי שוגג תצא וכל הדרכים האלו בסוגיא דפרק הזורק ובתרי לישני דרב גידל ואם נתקדשה במזיד אסורה

למקדש כדי שלא יהא חוטא נשכר אבל אם היתה סבורה שלא היה לה יבם ונתקדשה אם חלץ לה יבם מותרת למקדש:

דף כט:

לשון ריא"ז

הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לשוק בחזקת שפטרתה צרתה ונמצאת זו שנתיבמה אילונית שאין יבומו יבום ונמצאו נשואי צרתה בטעות והרי היא יבמה לשוק וקונסין אותה כמו שביארנו בקונט' הראיות:

כתב סמ"ג וכן פסק ר"ח והביא ראיה מן הירושלמי וכן פסק מיי' כתב הטור ואם נשאת לזר בין במזיד בין בשוגג בין שיש לו בנים ממנה בין שאין לו בנים ממנה תצא וכתב בעל העיטור אפילו מת היבם תצא ואפילו חזר ונשאה אחר שיחלוץ לה היבם תצא ודינה כדין האשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת ואח"כ בא בעלה שתצא מזה ומזה וכל י"ג דרכים בה וי"א אע"פ שדינה שתצא אין הולד ממזר וכ"כ הרמב"ם האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך ונשאת ואח"כ אמרו לה חלוף הדברים תצא והולד כשר ומסקנת הרא"ש שהולד ממזר:

לשון ריא"ז

נשאת עד שלא חלצה אסור' לזה ולזה וצריכה גט מבעלה וחליצה מיבמה והולד שילדה מבעלה הרי הוא ספק ממזר כמבואר בקונטרס הראיות וכתבו הפוסקים מההיא דסוטה פרק היה מביא דיבמה שזנתה מותרת ליבם וריא"ז כתב ואם דרך זנות בא עליה אחד מן השוק מותרת ליבמה לפי דעת רוב הפוסקים ולא נראה שהרי היא ספק ערוה ואסורה ליבם מספקא כמבואר בקונט' הראיות:

וכן פסק סמ"ג והראב"ד פליג עיין במגיד משנה ובהשגות ומיי' כ' כרבינו וטור סי' קנ"ח כתב מיי' שעד אחד נאמן ביבמה להעיד שמת בעלה שתתיבם או שמת יבמה שתנש' לשוק ואפי' עבד ושפחה או עובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן להעיד במיתת היבם כמו שנאמן במיתת הבעל והרא"ש כתב להתירה ליבם דוקא נאמן בין אם אומר מת בעלך ובין אם אומר מת בנך ואחר כך בעלך אבל להתירה לעלמא לא מהימן בין אם אומר מת יבמיך ואח"כ מת בעליך בין אם אומר מת בעליך ואחר כך יבמיך:

מסיק הרא"ש דפשיטותא בתרייתא דחי תלמודא משום דמסתבר דלא מהימן עד אחד כי היכי דאיהי לא מהימנא לכך קשה הדבר להקל:

דף ל.

כתב ריא"ז היתה אחות אשתו אשת איש שבאו ואמרו לה שמת בעלה ונשאה זה שאמרו לו מתה אשתו ואח"כ באת אשתו וגם בעלה של זו אחות אשתו צריכה ממנו גט ואסורה לחזור לבעלה כדין כל אשת איש שנשאת בטעות ואשתו אסורה לחזור אפי' היתה אשתו מן הנשואין שנראה כנושא אחות גרושתו כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש עמקו ממני דברי רב אלפס ז"ל שפסק כר"ע כנגד רבים משום דדחיק לאוקמא מתני' כוותיה דכ"ש דאתיא כרבנן בין בקדושין בין בנישואין ואי משום דתלמודא שקיל וטרי לאוקמא מתני' כוותיה אורחא דתלמודא הוא הכי דמהדר לאוקומי המשניות אליבא דכולהו תנאי אע"ג דלית הלכתא כוותייהו ונ"ל להביא ראיה דהלכה כר"ע מהא דאמר לקמן יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ומוקי רב הונא פלוגתייהו כגון שקדש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו רב אמר הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם משום דבעי' גט דאמרי אינשי תנאי היה לאחיו בקדושין והך אוקימתא דרב הונא היא עיקר:

דף ל:

לשון ריא"ז

וכן אם זינתה תמותו עמו אין אשתו נאסרת עליו בשביל זנות אמה ואם היתה תמותו מרגלת לבא אצלו ע"י אשתו מוציאין את אשתו ממנו כמבואר בקונטרס הראיו' וכך הוא בתלמוד ארץ ישראל:

כתב הראב"ד ז"ל ודוקא כשנשאת לו אשת גיסו ע"פ בית דין דבהא אסר רבי יוסי לשנויא דרבי אמי אבל אם ניסת לו ע"פ עדיו אשת גיסו מותרת אגיסו ואשתו מותרת לו דבהא אפילו לרבי יצחק נפחא שרי רבי יוסי כדאזיל אשתו וגיסו ואע"ג דאשה שהלך בעלה למדה"י בעלמא אסורה לחזור לו אפילו בעדים דלא אמרי' מינס אניס התם הוא דאיכא למימר גירש זה ונשא זה אבל הכא כיון דאחות אשתו היא לא מתסרא אלא משום דאתי לאחלופי באשה אחרת שהלך בעלה למדה"י מסתיה דגזרי' ביה בעד אחד דדמיא לפשיעותא אבל כשנשאת בעדים לא גזרי' בה דודאי שני עדים שמשקרין מילתא דלא שכיחא היא והשיב עליו הרמב"ן ז"ל ודאי אשת גיסו שנשאת ע"פ עדים מותרת בין לשנויא דרבי אמי בין לשנויא דרבי יצחק נפחא וכו' עד זמני דאתי גיסו תחלה ושייך למימר גירש זה ונשא זה שמא מתה אשתו וצריכה גט ואף אם תבא אשתו אח"כ כיון שכבר נתן גט לאחותה נאסרת אשתו עליו כי הרואה שגירש אחותה אינו יודע שזו היתה

אשתו תחלה ויאמר זה נושא אחות גרושתו הלכך חיישי' לפרוקא דרב אמי לאסור אשת גיסו אגיסו אפילו נשא בעדים אליבא דהלכתא דלא מפלגינן בין עד אחד לשני עדים וחיישינן נמי לדרבי יצחק נפחא למיחש לתנאה ואחיו שקדש אשה וכן הוא שקדש אחות אשה כל הדרכים האלו בהן וכן הלכתא עיין בהרא"ש פרק האשה שהלך:

דף לא:

לשון ריא"ז

הגר שנתגיירו קרובותיו עמו לא ישא אחותו מאביו או אחות אביו מן האב ואם נשא אחת מכל אלה יקיים כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הטור בקורבה שמצד האב שלא מן האם כל העריות האסורין לעובד כוכבים אסורין בהן לאחר שנתגיירו אע"פ שאין אבות לעובד כוכבים שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה כגון אשת אביו לר"ע ואחות אביו לר' אליעזר אבל אחות אביו לר"ע ואשת אביו לר"א שרו וכ' הרא"ש בעל הלכות פסק כרבי עקיבא ויש פוסקים כר' אליעזר ולא הכריע הלכך טוב להחמיר כדברי שניהם ע"כ:

לשון ריא"ז

ומותר הגר לישא לכתחלה אשת אחיו מן האב אע"פ שהיתה אשת אחיו לאחר שנתגייר ונתאלמנה או נתגרשה ממנו וכן אשת אחי אביו ואשת אביו ואשת בנו שלא גזרו בקורבה הבאה לו על ידי קדושין:

כתב הטור נשא אחותו מן האם יוציא מן האב לכתחלה לא יכנוס ואם כנס לא יוציא ואסור בחמותו שאם נתגייר ואשתו עמו אסור בחמותו אפילו לאחר מיתת אשתו גם בזה כתב הרא"ש ויש מתירי' ולא הכריע ואם כשהיה עובד כוכבים נשא אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ואחותה מן האם יוציא האחת אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב שנתגיירו מותר לכתחלה לכנוס שתיהן וכל השניות שאסרוה חכמים בעריות מותרות בגרים:

לשון ריא"ז

ואשת אחיו מן האם שהיתה אשת אחיו שנתגיירו מז"ה אוסר בה ואני מתיר כמבואר בקונט' הראיות:

נשא אשה ובתה בגיותו ונתגיירו עמו כונס אחת מהן איזו שירצה ומוציא האחרת ואם ידע אחת מהן אחרי שנתגיירו הרי היא אשתו ואינו רשאי לקיים השניה וכן מבואר בתלמוד ארץ ישראל ואם מתה אשתו מותר בשניה בין שהיא חמותו בין שהיא בת אשתו:

דף לב.

כ' רב שרירא גאון נפלה לפני מומר לעבודת כוכבים כיון שהורתו ולידתו בקדושה זקוקה ליבם ומתעגנה עד דחליץ לה ורב יהודה כתב אי כד נסבה בעלה הוי יבם מומר לא בעי חליצה מיניה ואם היה הבעל מומר ויושבת תחתיו ומת בהמרותו בלא בנים אינה צריכה יבום דהא לאו אחיו הוה ואין זקוקה לחליצה ע"כ וכתב הטור ולא ידענא למה לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבם וגם מה חילוק יש בין אם היה יבם מומר כשנשאת או לא:

לשון ריא"ז

היתה הורתו ולידתו בקדושה מותר לישא אחותו מן האם שנולדה בגיות ונתגיירה שמאחר שזה נזרע ונולד בקדושה וזו נזרעת ונולדה בגיות אינה נראית כמו אחותו ומותר לישא אותה כמו שביאר מז"ה בפסקיו:

היתה אחותו מן האם לידתה בקדושה הרי הוא מוזהר עליה מן התורה ככל ישראל שהוא מוזהר על אחותו הואיל ונולד גם הוא וגם אחותו בקדושה הרי הן כאילו נולדו שניהן מן הישראלית וכן אחיו מאמו שנולד בקדושה גם הוא גם אחיו הרי הוא מוזהר על אשתו מן התורה:

כתב הרא"ש ואם נשא אשה ובתה כשהיה עובד כוכבים כונס אחת ומוציא אחת וה"ה אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב אף לכתחילה מותר לכנוס:

דף לב:

כ' בעל הלכות צריכי למיתב חמשה בההוא בי דינא וכדכתבי גיטא לכתבו במותב תלתא הוינא וכן אמר רב צמח גאון ויקבעו מקום תחלה לומר נחלוץ במקום פלוני וכתב אבי העזרי רבותינו אומרים בההוא יומא ואני ראיתי לאבא מרי שקבע מקום בערב ביום שלפניו:

כתב מיי' צריכין הדיינין לקבוע מקום ואח"כ תחלוץ לפניהם לא נועדו ולא קבעו מקום אלא נקרה מקרה והקרו הוא והיא לפניהם וחלצה חליצתה כשרה ע"כ:

לשון ריא"ז

אין הדיינים הולכים אצל היבם והיבמה להיזקק לחליצתן אלא צריכין לקבוע להם מקום להתוועד בו והיבם והיבמה באין אצלן שנאמר ועלתה יבמתו השערה ואם הלכו אצל היבם והיבמה אין החליצה נפסלת בכך:

בסמ"ג הכשיר אמו מגרים רק שיהיה אביו מישראל ומיי' כתב כרבינו וכן הטור:

לשון ריא"ז

וגר פסול להיות דיין בחליצה עד שיהיו אביו ואמו מישראל:

כתב הרא"ש לא בעינן מקרב אחיך אלא במילי דשררה וכפיה וכן עיקר וכן משמע בההיא דסנהדרין הכל כשרים לדון לאתויי גר דמשמע בסתמא אפי' לדון ישראל וניחא נמי הא דאיצטריך למיפסלי לחליצה:

לשון ריא"ז

ובמקום שנהגו לחלוץ במנעל חולצים בו לכתחלה כמו שביאר מז"ה:

כתב הרא"ש ונהגו האידנא לקשרו בקשר גמור דקי"ל דעניבה לאו קשירה הוא לענין שבת ובגמ' דידן לא אשכחן שצריך התרה ביד ימנית דלא אשכחן שמצריך ימין אלא ברגל ולקמן אמרי' נמי דגדמת חולצת בשיניה ומיהו נהגו העולם כן:

כתב הרא"ש הא דפסול כשהתיר הוא דוקא שהוא בענין שלא היה יכול להלוך בו אם לא שהוא קשור לפי שהתרתו הוי כאילו שומטו כיון דסופו ליפול מעצמו אבל מנעל שיכול לעמוד ברגלו ולהלך בו בלא קשירה וחלץ בו כשירה בדיעבד בלא קשירה. לשון מיי' נועץ בארץ רגלו והיא יושבת ופושט ידה בב"ד ומתרת רצועות המנעל וחולצת המנעל ומשלכת אותו לארץ עד כאן:

והטור כתב וא"י למה כתבו יושבת והלא מצות חליצה מעומד עקר חליצה התרת המנעל וחליצתו ועוד למה צריכה להשליכו בארץ:

דף לג.

כתב סמ"ג והמנעל יהיה כולו תפור מרצועות עור ולא מחוטי פשתן ולא כלשון א' שפי' רש"י תפור בפשתן שהוא מנעל עור ויש בתוכו בגד פשתן כמו שתופרין לבד בתוך המנעלים שבענין זה נראה שהוא מותר כמו סנדל של עץ דתנן כשרה ומעמידה במחופה עור ואנפיליא של בגד פסולה ומעמידה כשאין מחופה עור לכן נראה כלשון שני שתפור ממש פשתן וכ"כ הרא"ש ז"ל וכתב ר"י בפ' במה אשה כאן דתפור בפנים וכו' משמע מכאן שהיו רגילין לתפור סנדליהן מבחוץ ומנעל בפנים כמו שאנו עושין נפקא מינה לענין חליצה ומיהו עכשיו אנו רגילין לחלוץ במנעל שאין סנדל מצוי בינינו דסנדל מעור שלוק הוא מ"מ נראה שצריך לתופרו מבחוץ ופי' ר"ת דצריך שיהיה המנעל מבהמה טהורה דומיא דתחש ולא מעור סוס וכלב ופלא מניין לו זה כיון דתחש לאו דוקא מנעל נעל ריבה וא"כ מכל עור יכולין לעשותו ומ"מ רגילות להחמיר כדבריו לעשות מבהמה

טהורה והרמ"ה כתב דמנעל התפור בפשתן פסול אף בדיעבד:

לשון ריא"ז

וכן מנעל התפור בפשתן אע"פ שכולו עור הואיל וחוטי הפשתן שמעמידין אותו פשתן הרי הוא כאילו כולו פשתן שהכל הולך אחר המעמיד כמבוא' בקונטרס הראיות:

כתב סמ"ג צריך שיהיה העור קשה קצת שיהיה דומה קצת לסנדל שמן הדין לא היה ראוי לחלוץ אלא בסנדל אלא שאינו מצוי לכן צריך שיהא דומה קצת לסנדל וכתב הטור ויהיו לו רצועות לקושרו בהן להדקו על הרגל וגם כמין קשר באזנו האחת שיכניסוהו בנקב שיהיה לו באזנו השניה כדי להדקו יפה וכתב בספר המצות צריך שיהיו הרצועות לבנות ושלא תהיה לו לשון כמו שרגילין לעשות במנעלים כדי שלא יהיה מעל דמעל:

לשון ריא"ז

מנעל של עור ותרסיותיו של שער שהן כעין רצועות שקושרין אותו בו חולצין בו ואם היה השער חופה את רוב רגלו פסול' כמבואר בקונטרס הראיות:

מיי' כתב דחליצה במנעל של בגד אינה כלום אפי' לפסול על האחין וריא"ז כתב דאנפיליא של בגד פסולה:

כתב הרא"ש ואע"ג דכתיב בקרא ועמד ואמר אין עמידה מעכבת מדלא כתב ויעמד ויאמר אבל ועמד ואמר ספיר' דברים בעלמא הוא והכי מפ' במ"ק גבי מניין לקריעה שהוא מעומד אע"ג דמועמדו שני אנשים דריש לה בשבועות דבעינן עמידה היינו לפי שאין כתוב שם המעשה שיעשה אח"כ אבל כאן שכתב אח"כ המעשה שיעשה אינו אלא ספירת דברים בעלמא כמועמדו וקדשו עמדה ונשאת והא דדריש בספרי ועמד ואמר אין דברים הללו אמורין אלא בעמידה אסמכתא בעלמא היא:

והראב"ד כתב שאם אין אח אלא הוא חולצת לכתחלה. וכ"כ הרמב"ם היתה רגלו עקומה לאחור או הפוכה על צדה או שמהלך על אצבעות רגלו אינו חולץ שהחולץ צריך לנעוץ עקבו בקרקע וזה אינו יכול חלצה למי שרגלו כך חליצתו פסולה והראב"ד כתב שאין טעם ב' מימרו' דאמימר אחד דטעמא דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה פסולה לפי שנעלו נחלצה מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא הולך ראש נעלו הולך למטה מרגלו והתורה אמרה וחלצה נעלו מעל רגלו אבל אי לא דחיס לכרעיה לא מפסל חליצה בהכי וכ"כ הרא"ש טעם שצריך לדחוק רגלו אינו אלא כדי שתהא טירחא לחלוץ רגלו דלפעמים מנעל של ב"ד גדול ממדת רגלו ונראה כיוצא מאליו אם לא ידחוק רגלו בקרקע:

דף לג:

כתב הראב"ד הני תרתי שמעתתא דאמימר לא חדא טעמא נינהו דהא דאמר צריך למדחסיה לכרעיה אארעא אי לא דחיס לא מפסלא חליצה בכך והאי דקאמר האי דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ אי חליץ חליצתה פסולה וטעמא דמילתא היא שגב הרגל הוא שנקרא רגל והתחתון כף הרגל וזה שרגליו הפוכות וכף רגלו מלמעלה נמצאת נעלו נחלצת מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא חולץ נעלו חולץ למטה מרגלו והתורה אמרה נעלו מעל רגלו ותרתי שמעתתא דאמימר הלכתא נינהו עכ"ל והרמב"ן השיב לקיים דברי רב אלפס ז"ל וכתב לפסול בשתיהם וכתב הרא"ש נראין דברי הראב"ד דלא קאמר אמימר אלא צריך למדחסי' אכרעיה וטעמא כדפרישי' לעיל ובדיעבד לא נפסלה החליצה כיון שעשתה התרה ושמיטת עקב אבל מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה קאמר לא חליץ משמע לא הוה בר חליצה כלל משום דלא מקרי רגל דמן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה משום דלא אקרי רגל והא דכתיב ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך לא עשה רגלו פי' שלא גילח שער הערוה לישנא מעליא ויש לדקדק מכאן דמותר לגלח שער מבית הערוה כו' עד ובתשובות הגאונים כתוב דבית השחי ובית הערוה אם מגלח מראשו ועד רגליו מותר ואם לאו אסור דכיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי דאדרבה ניוול הוא אלא על שם רפואה הוא מגלח:

כתב הטור פי' רב אלפס דאקשירה קאי שאם היה הקשר למעלה מן הארכובה הרי החליצה פסולה וכ"כ הרמב"ם ולדבריהם לא מצינו חליצה לקטע אפילו נקטעה רגלו מן הארכובה ולמטה וכ"כ בספר התרומה דקיטע פסול לחלוץ ור"ח פירש דאנקטעה רגלו קאי שאי נקטעה מהארכובה ולמטה חולץ מהארכובה ולמעלה אינו חולץ ולזה הסכים הרא"ש וכתב דוקא שישאר כל כך משוקו שיכול להכניס המנעל בשוקו ולקושרו למטה מן הארכובה אבל אם נחתך שוקו סמוך לארכובה שאינו יכול לקשור המנעל בשוקו אלא למעלה מהארכובה פסולה. סמ"ג פירש הטעם פסלות למעלה מהארכובה משום דכתיב מעל ולא מעל דמעל וכתב דרש"י פי' למעלה מן הארכובה שנחתך שוקו וקשה לר"י שהרי אפילו נחתך למטה מהארכובה אינו יכול לחלוץ:

לשון ריא"ז

ואם לא דחק רגלו חליצתה פסולה היתה רגלו הפוכה שדורך על גב הרגל ה"ז אינו רגל וחליצתה פסולה אבל אם נחתכה רגלו מן הארכובה ולמטה הרי ראש השוק עומד במקום הרגל שהתורה אמרה מעל רגלו ואם חלצה בו חליצתה כשרה כמו שביאר מז"ה נחתכה רגלו מן הארכובה ולמעלה וחלצה בו חליצתה פסולה מעל רגלו אמרה תורה

ולא מעל דמעל ואפילו אם לא נחתכה רגלו והיו רצועות המנעל קשורים מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה כמו שמבואר בתלמוד ארץ ישראל:
בקונטרס כתב סמ"ג אפילו הוא איטר חשוב כימין מאחר שהצריכה התורה ימין בפי' תדע הרי באזן אזן לרציעה שאנו למדים ימין שם אין שייך לחלק שהרי אין כח בזו יותר מבזו ועי' בטור סימן קס"ט:

לשון ריא"ז

אם היה איטר צריכה לחלוץ בשניהם מספק כמו שביאר מז"ה בפסקיו:
ויתנו לו מנעל החליצה במתנה שצריך שיהיה שלו אע"פ שמחזירו אח"כ קרינא ביה שפיר שלו וי"א שצריך שיהלוך בו מעט כדי שיהא נראה כשלו ואם לא נתנוהו לו כשר:

לשון ריא"ז

לפיכך צריך להקנות לכתחלה מנעל ליבם כשרוצים לחלוץ בו ואפילו אם הקנוהו לו במתנה על מנת להחזיר דיו כמבואר בקונטרס הראיות:
חלצה בלילה חליצתה כשרה ור"א פוסל כתב הרא"ש מסקינן דבהא פליגי אם חליצה כתחלת דין דמיא מ"ס כתחלת דין דמיא ומ"ס כסוף דין דמיא מכאן משמע שאם דנין תחלת דין בלילה הדין בטל וכן משמע גבי שלשה שנכנסו לבקר את החולה בלילה כותבין ואין עושין דין ואין יכולין לדון על פי ראייתם אפילו בדיעבד והא דגרסינן בירושלמי פרק אחד דיני ממונות מניין שדנין ביום וגומרין בלילה שנאמר ושפטו את העם בכל עת אית קרא לשעבר אמר שמואל ביני מתנייתא מניין שאם טעו ודנו בלילה שדינו דין אמרין הדא אמירא. כלומר זה יכול להיות. על כרחין גירסא משובשת היא דאדרשא קמייתא לא שייך למפרך אית קרא לשעבר דהא קאמר דלכתחלה גומרין בלילה אלא כך יש להפך ולסרס הגירסא מניין שאם טעו ודנו בלילה שדיניהם דין ת"ל ושפטו את העם בכל עת ופריך אית קרא לשעבר ושפטו לכתתלה משמע ואת דרשת ליה בדיעבד. אמר שמואל בר יצחק ביני מתנייתא מניין שדנין ביום וגומרין בלילה שנאמר ושפטו את העם בכל עת:

לשון ריא"ז

מנעל המיוחד בב"ד לחליצת מצוה שמהלך בו שליח ב"ד אין ב"ד מקפידין עליו ונמצא שהוא עשוי להלך בו:
כתב הטור ויהיה למדת רגלו שלא יהיה גדול עד שאינו ראוי לילך בו ולא קטן עד שאינו מכסה רוב רגלו ולא יהיה קרוע עד שאינו יכול להלך בו היה בגד פשתן תפור בו מבפנים או שתפירותיו בפשתן או שהוא של עץ או של סיב או שעם ומחופה עור או שהוא גדול

ממדת רגלו ומכסה רוב רגלו או שהוא קרוע ויכול להלך או שלא היה שלו או שהוא עשוי כצורת רגל שמאלי ונועלו בימין או שחלץ באנפיליא של עור או בסמיכת הרגלים או במוק החליצה כשרה בדיעבד והרמ"ה כתב דבמנעל התפור בפשתן פסול אף בדיעבד אבל חלצה בשל עץ או בשל שעם שאינו מחופה עור או ברגל שמאל או שיהיה המנעל גדול עד שאינו יכול להלך בו או קטן שאינו מכסה רוב רגלו או קרוע שאינו יכול להלך בו או בסנדל שאין לו עקב או באנפיליא של בגד חליצתה פסולה:

דף לד.

וכ"כ מיי' כרבינו והרא"ש כתב דאפילו בשותתת אינה צריכה לרוק פעם אחר:

לשון ריא"ז

רקקה בלבד בבית דין לפני היבם נפסלה על האחין ואפילו רקקה דם לפי שא"א לדם בלא צחצוחי רוק והוא שמוצצת ורוקקת בדרך רקיקה אבל אם היה דם שותת וירד מפיה אין חוששין בו משום רקיקה:

כתב סמ"ג מכאן אתה למד שמה שאנו מצריכים שתחלוץ בימינה זהו מדברי סופרים:

חליצת חרש וחרשת אלם ואלמת פסולה ופוסלת אבל שוטה וקטן אין חליצתן כלום אפילו לפסול על האחים והרא"ש השוה חליצת קטנה לחליצת קטן:

לשון ריא"ז

החרש שנחלץ או החרשת שחלצה חליצתה פסולה וכן אלם ואלמת חליצתה פסולה:

דף לד:

סמ"ג האריך בזה הרבה לבאר טעם הדבר גם נושא ונותן סמ"ג לבאר אימתי נשים נאמנות לבדוק על השערו' אם דוקא בתוך פרק או לאחר הפרק והביא ראיות לכאן ולכאן וגם נושא ונותן אימתי נקרא תוך הפרק ואימתי נקרא לפני הפרק ע"ש באורך וכתב היבם והיבמה אם הביאו שתי שערות ואם הוא בן י"ג שנה ויום אחד ואם היא בת י"ב שנים ויום אחד והיא נבדקת על פי נשים ואם רואין שגדלו דדיה ונתמלא זקנו א"צ לבדוק יותר כתב מיי' אין סומכין על מנין השנים לא על פי קרובים ולא על פי נשים אלא ע"פ עדים כשרים להעיד ובספר התרומה אם אין השנים ידועות אלא ע"פ האב כגון שבאו ממקום אחר ואין מכירין אותו אינו נאמן להחזיקו בגדול אבל במקום שהוא דר והוחזק בעיני השכנים שלא ע"פ האב שבא לכלל שנים או שיצא עליו קול שבא לכלל שנים נאמנין להחזיקו בגדול אם הביא ב' שערות ולא חיישינן שמא עדיין לא בא לכלל גדול

ושומא נינהו ואפילו בלא חזקת השכנים אם יש להן רבוי שערות או שהן ארוכות חזקה שבא לכלל שנים ועל זה סומכין שא"צ לבדוק אם יש בהן גומות דאע"ג דקי"ל שצריך שיהו בעיקר גומות אם יש רבוי שערות או שהן ארוכות א"צ לבדוק על הגומות עוד כ' בספר התרומה ואם בדקו שהדדין שוכבין ומוטין אז היא גדולה בודאי שזהו סימן העליון ותנן א"א העליון לבא עד שיבא התחתון וכתב סמ"ג ופלא בעיני שהרי כמה סימנין יש בעליון כדאיתא בפ' יוצא דופן ואומר שם ר' הלכה כדברי כולם להחמיר לפי מה שפירש להחשיבה נערה להחמיר וכן כתבתי בהלכות מיאון ושם מפרש במקצת בדיקת שערות וחוזרני לומר כי הדין עמו כי כל אותן הסימנים הם סימני בגרות ומה שאומר להחמיר זהו להחשיבה בוגרת:

כתב מיי' דהמוסר מודעא על החליצה פסולה לפיכך ראויין הדיינין לומר לו לבטל המודעא כדרך שעושין בגט וכתב סמ"ג ראייתו שמשוה אותו התלמוד שאומר גט מעושה וחליצ' מעושת בדין אמר רוצה אני כשרים לא אמר רוצה אני פסולין עוד כתב מיימוני עובדי כוכבי' שכפו מעצמן אם הדין שיחלוץ חליצתה כשרה וכתב הטור ולא נהירא:

לשון ריא"ז

חליצה מעושת שעישוהו ויסרוהו ליבם עד שלא חלץ חליצתו פסולה ואם אמר רוצה אני אע"פ שע"י האונס נתרצית חליצתו כשרה והוא שיעשוהו ב"ד של ישראל בדין אבל אם עישוהו שלא בדין אע"פ שאמר רוצה אני חליצתו פסולה אם עישוהו עובדי כוכבי' אע"פ שהיה בדין שיחלוץ ובדין עישוהו אע"פ שאמר רוצה אני חליצתו פסול ואם שלא בדין עישוהו העובדי כוכבים אין חליצתה כלום ואם אמרו לו העובדי כוכבים עשה מה שישראל אומרים לך וחלץ ע"פ ב"ד של ישראל בדין חליצתו כשרה כדרך שביארנו בגט בפרק המגרש ואם מסר מודעא קודם לכן לבטל חליצתו פסולה לפיכך צריך הדיין להזהירו לבטל כל מודעא שמסר:

כתב הטור אפילו אין כאן אלא עד אחד שהעיד עליהן ש"ד אפילו הוא עבד או שפחה:

לשון ריא"ז

ואפילו קרוב ואפילו אשה נאמנין על הכרתן לפי שדבר להתגלות הוא והאמינו חכמים עד אחד באיסורין בדבר העשוי להתגלות שיראין בני אדם לשקר בדבר:

דף לה.

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאם היבם היה דר בין העובדי כוכבים או בין הדיוטות שאינן יודעין סדר חליצה אין לדיינים ללכת אחריו מעיר לעיר אלא היו כופין אותו שיבא למקום הוועד שלהם ויפטו' יבמתו כמבואר בקונטרס הראיות:

עוד כתב ריא"ז ונראה בעיני שבכל ענין שנפסלה עליו היו כופין היבם לחלוץ לה חליצה כשרה:

מיי' כתב מלמדים אותה שתהא רגילה לקרות לא אבה בנשימה אחת שלא יהא משמע דברים אבה יבמי ומאחר שתהא רגילה לקרות אף על גב שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין על זה אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע ע"כ וכן יראה מדברי רבינו שאם אינה יודעת לקרות כאחת אינו מעכב והרא"ש כתב שצריך שתקרא אותה בלא הפסק:

לשון ריא"ז

ומלמדין אותה שתקרא הכל בבת אחת ולא תפסוק בקריאתה בין לא אבה שתקרא לא לבד ואבה לבד שאע"פ שקריאה אינה מעכבת כמו שיתבאר אם אינה יודעת לקרות כראוי מעכבת וכן ביאר מז"ה בפסקיו:

וכתב מיי' לא ראו הרוק יוצא מפי הכשרה:

דף לה:

אמר רבא יבמה שאכלה שום או גרגישתא וירקה לא כלום הוא כתב הרא"ש ורב אלפס לא הביא דברי רבא אולי ר"ל משום שא"א בלא צחצוחי רוק שיוצא עם מה שאכלה ונהגו למונעה מלאכול כלום ע"כ וצ"ע כי באלפסי שלפנינו אין הגירסא כך:

לשון ריא"ז

אכלה שום ורקקה או שאכלה גוש עפר ורקקה אין רקיקה זו כלום ולא קיימה מצות רקיקה ואינה ראויה להפסל ברקיקה זו שנא' ורקקה רוק מעצמה ולא מחמת דבר אחר ואם רקקה מחמת עצמה אפי' דם יצאה ידי רקיקה:

לשון ריא"ז

כל מקום שכתבנו בפ' זה חליצתה פסולה אסורה להתיבם ופסלה לכהונה ונאסר בקרובותיה וכל מקום שכתבנו אין חליצה כלום הרי היא כמו שלא חלצה כל עיקר ונראה בעיני שצריכין הדיינים העוסקים בסדר חליצה להזהר שלא תעלה בידם חליצה

פסולה שאם תעלה בידם חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים חליצה כשרה כמבואר בקונט' הראיות:

דף לו.

לשון ריא"ז

ואסורה הממאנת לאבי המת הואיל ולא מיאנה בבנו בחייו והוזקקה ליבם מחמת קדושי בנו משעת נפילתה ליבם נראית ככלתו וכן היא אסורה לשאר קרובי המת חוץ מן היבמין שהן ראויין ליבם כמבואר בקונטרס הראיות:

וסמ"ג כתב בשם ה"ג דלעולם אינו כשר עד שיהיו ג' ור"ת ובעל העיטור וטור כתבו כרבינו:

לשון ריא"ז

איזהו מיאון שאמרה אי אפשי בפלוני בעלי או שאמרה אי אפשי בקדושין שקדשוני אחי ואמי בין בפני בעלה בין שלא בפני בעלה ואפילו אם היתה עסוקה בצרכי חופתה או שהיתה יושבת תחת בעלה ומשמשתו ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה ובלבד שתמאן בפני שלשה ואם מיאנה בפני ב' ה"ז מיאון. בראשונה היה כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולא אנא בעיא לאתנסבא ליה כיון שראו בו אורך הדברים שמא יסברו שהוא גט גירושין ויכתבו לשון זה בגט גירושין לפיכך תקנו לכתוב בקיצור ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא וכן ראוי לנהוג כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

איזהו היא שהיא צריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן וכ"נ בעיני שאם נשאת בלא דעת אמה ואחיה או אם אין לה אח ואם ונשאת בלא דעת שאר קרוביה אינה צריכה למאן שאינה אלא כמפותה ופתוי קטנה אונס הוא והרי היא כמי שלא נשאת מעולם:

דף לו:

כתב סמ"ג דגט מיאון אינו אלא מעשה ב"ד לראיה וא"צ לא כתיבה ולא מסירה ולא דבר ממשפטי הגט:

דף לז.

כתב הטור קטנה שמיאנה בבעלה מותרת לכהן ואם גרשה אסורה ואם אחר שגרשה החזירה ומיאנה בו מותרת לכהן שהמיאון מבטל הגט ונ"ל דהוא הדין נמי אם אחר שגרשה נשאת לאחר ומיאנה בו שמותרת לכהן ואע"ג דקיימא לן מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה הני מילי לענין שלא תחזור לו דטעמא משום דכיון דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אזל ומשבש לה ועביד דממאנת בחבריה והדר אזל ונסיב לה אבל לענין להתירה לכהן אין חילוק בין מיאון דחבריה למיאון דידיה:

לשון ריא"ז

קטנה שלא מיאנה בבעל עד שמת ואינה זקוקה ליבם אינה יכולה למאן לעקור נשואין הראשונים ולהתיר עצמה לקרובי בעלה שאין דרך למיאון אלא כשיש עליה זיקת אישות או זיקת יבום וכן כשגירשה בעלה בגט ולא החזירה אין לה דרך למאן לבטל הנשואין והגט להתיר עצמה לכהונה לפיכך קטנה שהיתה נשואה לאחי אמו של ראובן שהיא שניה לו ונתאלמנה ונשאת לשמעון שהוא אחי ראובן מן האב ולא מן האם ומת שמעון ונפלה לפני ראובן ליבום אינה יכולה למאן בנישואין הראשונים של אחי אמו של ראובן כדי שתקיים לראובן ותקיים מצות יבום שאין מיאון לאחר מיתה ואפילו במקום מצוה כמבואר בקונט' הראיות:

דף לז:

ולענין צרתה כתב הראב"ד שהיא כמותה וחולצת ולא מתיבמת ורבינו כתב שהיא מתיבמת וכן כתב מיי' וכ' הרא"ש תמיה לי למה כתב רב אלפס בעיא זו שהיא אליבא דרבי אלעזר דלא כהלכתא ויש הלכות של רב אלפס שכתוב בהן והוא הדין לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן והשיב עליו הראב"ד ז"ל הא מלתא לא מחוורא שפיר משום דלר' אלעזר גופיה הא לא שרינן לצרה אלא משום דהיא גופיה גזרה ואנן נקום ונגזור גזרה לגזרה אבל יתומה בחיי האב בין לרבנן בין לר' אלעזר ערוה היא מן התורה הילכך צרתה נמי צרת ערוה היא ושתיהן חולצות ולא מתיבמות ולכאורה נראה כדבריו ומיהו נוכל לקיים דברי ריי"ף ז"ל דשאני ערוה זו שיש לה היתר לעצמה אם גדלה אצלו וכו' עיין שם באורך וכן כתב הרמב"ן ז"ל:

דף לח.

הביאה סימנים אחר י"ב ולא בעל אח"כ הוי ספק קידושין ואם בא להוציאה צריכה גט מדרבנן ומיהו אם לא גרשה ועמדה ונתקדשה לאחר צריכה גט משניהם ואם ירצו מגרש ראשון ונושא שני אבל לא יגרש שני ונושא ראשון שמא יאמרו מחזיר ראשון גרושתו משנתארסה וכתב הרמ"ה דוקא היכא שלא בעל אחר שגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מהשני ואסור לחזור לראשון אבל בעל אחר שגדלה ונתקדשה לאחר אפילו גט אינה צריכה מהשני ומותרת לחזור לראשון ואפילו לא בעל אחר שגדלה אם חטפה אחר דרך אונס וקדשה בביאה אינה צריכה גט מהשני ומותרת לחזור לראשון והראב"ד התיר אפילו בא עליה שני קודם גירושי ראשון וכתב על דברי רבינו כדי הוא הרב לסמוך עליו אף אם יאמר על המותר אסור ובכאן אין איסור חמור ולא נגזור בה משום אשה שהלך בעלה למד"ה שאם גזרו במקום שיש ערוה או איסור לאו דבר תורה נגזור במקום שאין איסור ערוה ולא איסור לאו ד"ת הילכך אם יש כאן מי שמורה להיתר נשמע לו וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל. ומיי' כתב כרבינו והוסיף עוד אבל אם בא עליה הראשון קודם גרושי השני הולד ממזר:

לשון ריא"ז

קטנה שלא מיאנה עד שהגדילה ובא אחר וקדשה קדושי תורה צריכה גט משני לפי שקדושי ראשון מד"ס ואינן דוחין קדושי תורה וכופין את השני לגרש שלא יהא חוטא נשכר ונושא אותה הראשון כמבואר בקונט' הראיות:

דף לח:

וכן פסק הרא"ש ברבינו ואם ירצה אח"כ לגרש הרשות בידו והראב"ד פסק כרב חסדא:

לשון ריא"ז

אע"פ שקידושי שתיהן מד"ס אין קניינם שוה שקנין הקטנה היא מסופק שמא תמאן והרי קניינה כאילו אינו ואם לא תמאן קניינה קנין גמור אבל החרשת היא קניינה במקצת והרי היא כאלו חציה קנויה וחציה אינה קנויה שלא תקנו מיאון בחרשת כמו שתקנו מיאון בקטנה הואיל ואין קניינם שוה אם מת בעלה של אחת מהן אין השניה יוצאה משום אחות אשה אלא אם מת בעלה של קטנה החרשת יוצאת מבעלה בגט שאסורה לו משום זיקת הקטנה שהיא אחותה וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מבעל החרשת מת בעלה של חרשת קטנה יוצאה בגט וחרשת אסורה לעולם שאין לה תקנה לא ביבום ולא בחליצה ואם עבר ובא יבם על החרשת נותן לה גט והותרה:

כתב הטור אחת קטנה ואחת חרשת ובא על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לרש"י פסל הקטנה עליו וכן פירש הראב"ד ולפי זה יוציא שתיהן בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אבל לגי' רבינו לא פסל הקטנה עליו וכן היא גירסת הרא"ש וכ"כ מיי' ויוציא החרשת בגט:

לשון ריא"ז

קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה בין שהיו נשואות לאחיו פקח בין שהיו נשואות לאחיו חרש לפי שאין קניינם שוה כמו שביארנו כיצד תקנתם כונס את החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ואם קדם ויבם הקטנה החרשת אסורה עולמית שאין לו תקנה ביבום שכבר יבם צרתה ואין לה תקנה בחליצה שאינה בת חליצה קדמה הקטנה ומיאנה מותר לקיים החרשת אבל אין ב"ד מלמדין אותה שתמאן לפי שראוי לאדם לעולם להתרחק מן המיאונים ואין מלמדין הקטנה למאן אלא במקום שמתקיים מצות יבום של תורה כמו שביארנו למעלה וכמבואר בקונטרס הראיות:

בא יבם על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה כתב מיימוני דפסל החרשת עליו ומלמדין את הקטנה שתמאן ויוציא החרשת בגט והשיג עליו הראב"ד דכיון ששתיהן יוצאות למה מלמדין אותה שתמאן ויראה מדבריו שסובר שחרשת תצא בגט והקטנה תשאר אצלו ולא נהירא אלא מלמדין הקטנה שתמאן ותשאר החרשת אצלו וכן יראה מדברי הרא"ש:

לשון ריא"ז

בא יבם על החרשת וחזר הוא או אחיו ובא על הקטנה או שבא על הקטנה תחלה וחזר ובא על החרשת נאסרו שתיהן עליו וכיצד תקנתם קטנה יוצאה בגט ותחלוץ כשתגדיל וחרשת יוצאה בגט בלבד ואם מיאנה הקטנה החרשת מותרת אבל אין בית דין מלמדין אותה בכך כמו שביארנו:

לשון ריא"ז

היה היבם טוען לא בעלתי והיא אומרת נבעלתי נאמנת ואפי' תוך שלשים שחזקת הכונס לאלתר הוא בועל ונפטרת בגט בלבד טען היבם שבעל והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר והודה לדברים אינו יכול לפוטרה בחליצה בלבד אלא חוששין שמא בעל וצריכה גט וחליצה מספק ואם מתחלה טענו שניהם שלא בעל אע"פ שנתיחד עמה בעדים נאמנת לומר שלא בעל ונפטרה בחליצה בלבד ונראה בעיני שאין לומר כן אלא תוך שלשים אבל לאחר שלשים שכבר הוחזקו כמו איש עם אשתו אינם נאמנים להכחיש החזקה להקל אלא צריכה גט וחליצה וכן נראה בעיני שאם לא כנס היבם

יבמתו ולא נתייחד עמה בעדים ושניהם מודים שבעל בלא עדי יחוד לא נקנית לו באותה הביאה קנין גמור ואינו יכול לפוטרה בגט בלא חליצה שכשם שקדושין וגרושין צריכין עדים כך יבום וחליצה צריכין עדים כמבואר בקונט' הראיות:

דף לט.

ולענין איסור הצרה לדעת ר"י אינו נאמן לאוסרה אפילו הוא והיא אומרים שלא בעל. קודם שלשים נאמן לאסור הצרה ואפילו היא אומרת שבעל אבל לאחר שלשים יום אפילו אם שניהם אומרים שלא בעל אינם נאמנים לאוסרה:

לשון ריא"ז

אע"פ שנאמנת היבמה להחמיר על עצמה אינה נאמנת לאסור צרתה אפי' תוך ל' אלא אימא חזקה הכונס לאלתר הוא בועל ומאחר שידוע שנתייחד עמה הותרה צרתה לשוק ואם היו היבם והיבמה מודים שניהם שלא בעל לא הותרה צרתה לשוק עדיין כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

נדרה הנאה מן היהודים בחיי בעלה מת בעלה מותרת ליבם שלא היה בדעתה כשנדרה אלא שתתגרש מן בעלה ותאסר לכל היהודים הראוים לה לאחר גרושי בעלה ואין מוציאין אותה מבעלה בשביל נדר זה אלא יפר חלקו ותהיה מותרת לו והיא אסורה לכל היהודים:

וכ"כ מיי' שתצא בלא כתובה והראב"ד כתב שאין כופין אותו לחלוץ ומ"מ אין לה דין מורדת שתצא בלא כתובה וכן הוא מסקנת הרא"ש דאפילו למאן דאית ליה מצות יבום קודמת אין לה דין מורדת שתפסיד כתובתה:

דף לט:

כתב הטור אין שתי שערות סימן גדלות אא"כ באו מי"ב שנה ואילך אבל אם באו קודם לכן אפילו תוך שנת י"ב חשיבי כשומא ואינ' נחשבת גדולה על ידם אלא א"כ הביאה אחרות אחר י"ב שנה ומיהו כשמוציאין לה ב' שערות אחר הזמן מחזיקין לה כגדולה ואפי' לחליצה ולא חיישינן שמא באו קודם הזמן ואפילו נשים נאמנות לומר שהביאה ב' שערות אחר י"ב ור"ת כתב שאם הביאה ב' שערות ביום האחרון של שנת י"ב חשיבא שפיר גדולה:

כתב הטור בד"א שיכולה למאן אחר י"ב שנה שבדקו אותה ולא הביאה שערות אבל סתמא משיש לה י"ב שנה אינה יכולה למאן חזקה שהביאה שערות מ"מ לא תחלוץ עד שיבדקו אותה שהביאה ב' שערות:

סמ"ג פסק דכיון שהגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים ואין בודקין אותה וכן פסק בשם רש"י והר"ר אלחנן והוסיף לומר בשם ר"ת בספר הישר ובשם ספר התרומה דאפילו לא בעל אחר זמן אין בודקין אותה ודברי מיימון צריך עיון כתב הטור בד"א שיכולה למאן כשבודקין אותה ולא הביאה כשלא בעל אחר היות לה י"ב שנה ויום אחד אבל אם בא עליה אחרי כן אינה יכולה למאן שאע"פ שאין מוצאין לה סימנין חוששין שמא נשרו קודם שהוא ספק דאורייתא שאם הי' יודע שהיה לה שערות קודם שבא עליה הוי קדושין גמורים שודאי בעל לשם קדושין ואם קדשה אחר אינה צריכה ממנו גט וכיון שהוא ספק דאורייתא חיישי' שמא הביאה סימנים קודם שבעל וצריכה גט מספק ואם מיאנה אחר שנבעלה ונבדקה ולא נמצא לה ונתקדשה לאחר צריכה ממנה גט מספק ואסורה לחזור לו ואם ניסת תצא מזה ומזה והולד ספק ממזר ובספר התרומה החמיר וכתב דבזמן הזה אינה ממאנת אחר י"ב שנה אע"פ שלא בעל משום דקי"ל גומות אע"פ שאין שערות ואין אנו בקיאין להבחין בדבר הזה שלא יהו בו גומות ועוד שמא מהני שתי שערות אפילו אחד בגבה ואחד בכריסה או על קשרי אצבעותיה ומי יודע לבדוק כל הגוף ולעמוד על אמתת דבר זה:

לשון ריא"ז

קטנה שהשיאוה אמה ואחי' עד שלא תביא שתי שערות יש לה למאן לבעלה הביאה שתי שערות והיא בת י"ב שנה ויום אחד אינה יכולה למאן ואם הגיעה לזמן זה ובדקו אותה ולא מצאו בה שתי שערות אם לא נבעלה לבעלה יכולה למאן ואם נבעלה לבעלה אחר שהגיע זמן זה אינה יכול' למאן חוששין שמא הביאה שתי שערות ונשרו והואיל ובא עליה כשהיא גדולה הרי היא קנויה לו מה"ת:

דף מ.

וכתב סמ"ג דמשתקיף העטרה דקאמר רבי יוסי פרש"י שר"ל שיהא עוקץ הדד גדול ועב ומוקף עטרה ור"ת פירש שהוא מקום הבשר התפוח שלמעלה מן הערוה ולעומת הבטן: נראה מדברי רבינו שהן אלו סימני בגרות כדברי רש"י והן הן [שבמשנה] ור"ת פירש דד' שבמשנה הן סימני נערות ושבבריי' סימני בגרות כדי ליישב שתי סימנים דרבי יוסי ולדברי רש"י משהביאה אחד מסימנים אלו מחזקינן לה בבוגרת ומדברי רבינו נראה

דמחזקינן לה כספק בוגרת ואינה בוגרת:
ומיימוני כתב דעד שתביא כולן הוא ספק בין נערה לקטנה ודנין בה להחמיר וכתב סמ"ג דאינו נראה בעיני פירוש מיימוני אלא נראה דפרש"י עיקר וכתב דלדברי ר"ת יתכן אותו פי' לד' שבמשנה אם נאמר שהלכה כדברי כולן להחמיר קאי גם על סימני נערות:

לשון ריא"ז

והלכה כדברי כולן להחמיר שאם הביאה אחד מן הסימנים הללו דנין אותה כבוגרת להחמיר שלא יוכל האב להפר נדריה ואם קיים האב נדריה דנין אותה כנערה ונדריה קיים עד שתביא כל הסימנים הללו:

מיימוני כתב היתה בת עשרים פחות שלשים יום ונולדו בה סימני איילונית הרי היא איילונית ע"כ ונראה לטור דטעות סופר הוא אלא כך יש לו להיות אם היא בת י"ט שנה ושלשים יום דקי"ל דלא בעינן עשרים שנה שלמים כיון דלא תני בת עשרים שנה ויום אחד כי היכי דתני שלש שנים ויום אחד ושלשים יום בשנה חשיב שנה אבל אין שום טעם לומר עשרים שנה פחות שלשים יום ואם היא בת עשרים ולא נולדו בה סימני האילונית ולא הביאה שתי שערות חשיבה כקטנה עד שתביא שתי שערות או עד שתגיע לרוב שנותיה שהן ל"ו שנה אז חשובה כגדולה ואינה יכולה למאן אע"פ שלא הביאה שתי שערות:

לשון ריא"ז

ואם הביאה סימני אילונית ולא הביאה סימני נערות ונכנסה לשנת עשרים ל' יום הרי היא אילונית ולא מחמת קטנות הוא שלא הביאה סימני נערות וסימני בגרות מפני שהיא אילונית ואם היא זקוקה ליבם חולצת ולא מתיבמת וכן הבן כל זמן שלא הביא ב' שערות הוא כקטן לכל דבריו ואפילו הוא (בגב) [בן כ'] ואם הביא סימני סריס ולא הביא ב' שערות ונכנס לשנת עשרים שלשים יום הרי הוא סריס וכן אם לא נולדו בו סימני סריס ועברו רוב שנותיו ולא הביא ב' שערות הרי הוא סריס ואם [לא] הביא ב' שערות שלא הגיע לרוב שנותיו ולא הביא סימני סריס אין דנין אותו כסריס אלא דנין אותו כקטן עד שיביא שתי שערות ונראה בעיני שגם האשה אם עברו רוב שנותיה ולא הביאה לא סימני נערות ולא סימני בוגרת אע"פ שלא הביאה סימני אילונית הרי היא אילונית:

דף מ:

עיין לעיל בפרק מצות חליצה:

לשון ריא"ז

נאמנת אשה בסימני נערה להחמיר אבל לא להקל כיצד אמרה שהסימנים הללו היו בה קודם י"ב שנה ויום אחד ועודן בה אחר מכן והרי הן כשומא ואינה ראויה לחלוץ בהן הרי היא נאמנת אבל אם היתה צריכה למאי אינה נאמנת בדבר זה להחזיקה קטנה למיאון ואם לא בדקה אותה אלא לאחר י"ב שנים ויום אחד נאמנת לומר שיש בה סימנים והרי היא כגדולה לחליצה הואיל והגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים וסומכין על בדיקת נשים אפי' להקל מפני שהחזקה מסייעתן קטנה שהביאה סימנים בתוך שנת י"ב וכן הקטן שהביא סימנים בתוך שנת י"ג הרי הן כאילו הביאו סימנים קודם לכן וכשומא הן נחשבין ולא כסימני גדלות:

עיין לעיל בפ' מצות חליצה ובסמ"ג עשין נ' ונ"ב באורך:

דף מא.

כתב סמ"ג כתב מורי רבינו יהודה פי' ר"ח וכרבנן קי"ל לענין חליצה אבל לענין מיאונים בכל מקום שהיא תביא ב' שערות יש לחוש ולומר שמא גדולה היא ולא ממאנת דהלכה כד"ה להחמיר וכן פי' בשם גאון אחד וכן נראה לרבינו ע"כ דברי מורי וכן כתב מיימוני ב' שערו' צריכות שיהו במקום בית הערוה ובית הערוה כולו מקום סימנין בין למעלה בין למטה בין על איברי הזרע עצמו וצריכים להיו' במקום א' ושיהיו בעיקרן גומות ואפי' שתיהן בגומא אחת הרי אלו סימנים ע"כ ור"י פסק כדברי שניהם להחמיר אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו שניהם במקום אחד וכן היא מסקנת הרא"ש:

כתב הטור וקי"ל כדברי כולן להחמיר משיהיו כדי לקרוץ בצפורן לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו כדי לכוף ראשן לעיקרן ומיימוני כתב משיהיו ניטלות בפי הזוג חשיבה גדולה ויראה מדבריו שהוא קודם קריצתן בצפורן:

כתב ריא"ז

ואפי' כנס ובעל כמבואר בקונטרס הראיות ואפי' חרשת שהשיאה אביה בקטנותה שקדושיה קדושי תורה וכן פקח שנשא פקחת ונתחרשה יכול להוציאה בגט אף על פי שקדושיה קדושי תורה האשה מתגרשת מה"ת שלא מדעתה:

דף מא:

כתב הטור אבל נשטית שאינה יודעת לשמור עצמה לא יוציאנה אפילו אם יודעת לשמור גיטה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאין בה דעת לשמור את עצמה:

וכתב מיימוני לפיכך מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה ואין מחייבין אותו בשאר כסות ועונה שאין כח בבן דעת לדור עם השוטים ואינו חייב לפדותה ולרפאותה ואם גרשה הרי זו מגורשת ומוציאה מביתו ואינו חייב עוד ליטפל בה עד כאן:

לשון ליא"ז

נשתטית לא תצא בגט ותקנת חכמים היא שלא ינהגו בה מנהג הפקר ואפילו אם יש לה אב ואם ובתלמוד ארץ ישראל מפרש שאם עבר וגרשה הרי היא מגורשת ואם אין בה דעת לשמור גיטה אין גרושיה גירושין אפילו מן התורה וכן אם נתחרש או נשתטה הוא לא יוציא עולמית שהרי היו קדושיה קדושי תורה ועכשיו אינו רשאי לגרש מן התורה שאין האיש מוציא אלא לדעתו והרי אינו בן דעת ואפילו אם כתב לה חרש בכתב ידו כתבו ותנו גט לאשתי אין סומכין על כתבו כמו שאין סומכין על רמזיו כמו שביארנו בפ' מי שאחזו:

וכתב הרמ"ה דוקא שלא אמר להו לעדים מעיקרא קמה אבל אמר להו קמה ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שטר חוב זה ש"מ לית להו כסופא ממנה וא"כ למה אמר כנסי שטר חוב זה ש"מ בטולי בטלי' וכל כי האי גונא עבדינן לחומרא וצריכה ממנו גט שני ואם קבלה קדושין מאחר צריכה גט מזה ומזה ואם מת אע"פ שלא נתן לה גט אחר פסלה מן הכהונה ע"כ אבל אם לא אמר תחלה ראו גט שאני נותן לה ואמר לה כנסי שטר חוב זה צריך שיאמר לה ה"ז גיטך אבל אין צריך ליטלנו ממנה ולהחזיר וליתנו לה וכתב הרמ"ה דוקא דאמר כנסי דמשמע לשם פקדון בעלמא אבל אם אמר לה מעיקרא זכי בשטר חוב זה מגו דקני ליה בנתינה קמייתא לצור ע"פ צלוחיתו אע"ג דאמר לה בתר הכי ה"ז גיטך לית לה תקנתא עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה:

לשון ריא"ז

היו האחים פקחים והאחיות הנשואות להם אחת חרשת ואחת פקחת מת בעלה של חרשת תצא משום אחות אשה ואם יש לה צרה נכרית פקחת חולצת ולא מתייבמת כמבואר בק"ה:

לשון ריא"ז

ובדין היה שלא יוציא החרש את אשתו החרשת שהרי שניהם דומים לקטנים שאינם בני דעת אין ב"ד מצווין להפריש הקטנים מהאיסורים ואפי' מאיסורי תורה כגון שהיו אוכלים נבלות וכיוצא בהן ולא אמרו מוציא את אשתו בגט אלא שמא יבואו להתיר יבמתו הפקחת לשוק אע"פ שאין הגדולים מוזהרים על הקטנים להפרישם מן האיסורין מוזהרים הן שלא להאכילן איסור בידי' שנאמר כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר

גדולים על הקטנים וכן לעניין הטומאה נאמר אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים שלא לטמאן בידים:

קטן העושה על דעת אביו והוא שהתינוק רואה פני אביו ומכיר שנוח לו בכך ה"ז אסור שדומה כאילו אביו מצווהו ונראה בעיני שאף על פי שהקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו כמו שביארנו אם רואים הקטנים שהם מותמדים באיסורי תורה ונמשכים אחריהם ראוי לאבותיהם ללמדם שלא יהו רגילים בכך שהרי גזרו על תינוק עובד כוכבים שמטמא בזיבה שלא יהי' תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור עכ"ה:

דף מב.

כתב הרמב"ם כיון שיש מלחמה בעולם אפילו אומרת מת וקברתיו אינה נאמנת ואינו נראה כן בגמרא אלא אפי' היא אומרת מת על מטתו נאמנת אע"פ שיש מלחמה בעולם וה"ה כשמת וקברתיו:

לשון ריא"ז

היתה מלחמה ידוע במקום שמת בעלה ובאה ואמרה מת בעלי במלחמה אע"פ שהיה שלום בינו לבינה אינה נאמנת ואף אם נשאת תצא אמרה מת בעלי במלחמה ואחר שפסקה המלחמה מצאתיו וקברתיו נראה בעיני שאינה נאמנת הואיל ולא יכלה לראות בשעת מיתתו שמא אחר הוא וכסבורה שהוא בעלה עד שתאמר הכרתיו ע"י סימנים כמבואר בקונטרס הראיות. וכן אם אמרה טבע בעלי בים או בנהר ומת וקברתיו אינה נאמנת עד שתאמר הכרתיו ע"י סימנים:

וכן אם אמרה שמת בעלה במקום שלוח נחשים ועקרבים אינה נאמנת כמבואר בקונטרס הראיות:

ואפילו לא ידענו שיש מלחמה אלא על פיה והיא אומרת מת במלחמה אינה נאמנת ומיימון כתב בזה שאם נשאת לא תצא והרא"ש לא כתב כן:

לשון ריא"ז

לא היתה מלחמה ידועה במקום שמת בעלה אלא היא אמרה מלחמה היתה במקום פלוני ומת בעלי שם נסתפק בזה התלמוד ואין בידינו כח להקל בספק תורה ואף אם ניסת תצא כמבואר בקונטרס הראיות:

דף מב:

כתב מיי' שאם נשאת לא תצא ואם אומר העד מת וקברתיו נאמן וכתב רבינו דה"ה נמי בשנים במלחמה דאינם נאמנים אא"כ אומרים מת וקברנוהו:

לשון ריא"ז

בא עד אחד ואמר שמת בעלה במלחמה כתב מז"ה שאף זה ספק ומחמירים בה מספק ואני אומר שעד אחד במלחמה נאמן שלא חששו חכמים אלא בעדות האשה עצמה שהיא טועה לפי תאותה שחפצה להתיר עצמה אבל העד אינו אומר אלא מה שראה ואין טעות בדבריו כמבואר בקונטרס הראיו' לפיכך נאמן ומשיאין אותה על פיו:

לשון ריא"ז

ואפילו אמר לה עד א' הולכת לב"ד ומתרת עצמה ע"פ אותו העד שהעיד לה ואע"פ שהעד כופר אח"כ עדותו לב"ד ואומר שאינו יודע לה עדות כמבואר בפ' שבועת העדות ולא בכ"מ האמינו עד אחד באשה שהרי אם בא עד אחד והעיד על אשת איש שגירשה בעלה או היבמה שחלצה מיבמה אין מתירין אותה אלא בעדות ברורה שאין דבר בערוה פחות משנים ואפי' בשאר איסורים דבר שהיה בחזקת איסור אין עד א' נאמן להוציאו מחזקת איסורו אלא אם היה ההיתר תלוי בידו שבידו לתקנו כגון שמעיד שתקן טבלו כב"ה וכן דבר שהוא בחזקת היתר כגון שאמר לחבירו נטמאו טהרותיך או נאסר יינך וחבירו מכחישו אין זה נאמן עליו ואם היה חבירו שותק שאינו יודע להכחישו ה"ז נאמן לפי ששתיקה כהודאה. ולמה האמינו עד אחד במיתת הבעל לפי שהוא דבר העשוי לגלות ויראין בני אדם להעיד שקר בדבר העשוי להתגלות ועוד שהאשה מדקדקת בנישואה ונזהרת עד שהתברר על מיתת בעלה שאם יבא בעלה קנס גדול קנסו חכמים בה כמו שביארנו למעלה ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה שלא תשאר עגונה כל ימיה:

כתב ר"ח מדבעיא הכא סימנין שמעינן דאשה ועד אחד בספינה שטבעה והכירוהו מת לא מהימנו וכ"ש עובד כוכבים מסיח לפי תומו ונהגו האידנא להתיר נשי אנשים שטבעו ע"י הכרה בטביעו' עין בלא סימנין ואפשר דמיירי הכא כשלא נמצא הגוף שלם דאכלוהו כוורי ולא נשאר מהם אלא מה ששנוי במשנה פרצוף פנים עם החוטם אבל אם גופן שלם ומכירין אותו אפילו אחר כמה ימים מהני טביעות עין וכן פי' ר"ת לקמן גבי אין מעידין אלא עד שלשה ימים. ועי' בהרא"ש:

ומיי' כתב דכל שלא נשתהה י"ב שעות לאחר שהעלוהו יכול להעיד עליו אבל נשתהה י"ב ונתפח אינו מעיד עליו וסמ"ג נמי כתב כמיימוני ונתן שיעור שהיית כ"ד שעות וטור

כתב כרבינו:

לשון ריא"ז

וכן אם העיד העד שטבע בעלה במים והעלוהו משם מת והכירו העד ה"ז נאמן להעיד עליו אע"פ שלא הכירו על ידי סימנין אלא בטביעות עין ומשיאין האשה על פיו שאין העד אומר דבריו בטעות כמבואר בקונטרס הראיות:

דף מג.

וי"א דוקא בשלא הוחזק אחר באותו מקום בזה השם וגם לא שכיח שיירו' שעוברים שם הא איכא חד מינייהו אין משיאין ורבינו כתב אפי' שכיחי תרי בהאי שמא או שכיחי שיירות משיאין עד דאיכא תרוייהו לריעותא וכן היא מסקנת הרא"ש:

לשון ריא"ז

ואם אמרו העדים יוסף בן שמעון מת ולא ידענו מאיזו עיר היה אע"פ שלא הוחזק יוסף בן שמעון אחר בעיר הזאת חוששין ליוסף בן שמעון אחר בעולם ואין מתירין אשתו של זה יוסף בן שמעון הידוע לנו ונראה בעיני שאם הזכירו שם עירו אע"פ שלא הזכירו שם אביו אם לא הוחזק אחר כיוצא באותה העיר כגון שהיה מיוחד בשמו מתירין את אשתו ואם לא היה מיוחד בשמו צריך להזכיר שמו ושם אביו ושם עירו ואם הזכיר שמו ושם עירו ולא הזכיר שם אביו מפשפשין באותה העיר ואם לא יצא משם מי ששמו כך אלא הוא תנשא אשתו כמבואר בקונטרס הראיות:

דף מג:

לשון ריא"ז

הרגיל הוא הקטטה הזו שהוא גרם לה שתחזור אחר הגירושין הללו ובאה ואמרה מת בעלי אם יש לתלות טעות בדבריה אינה נאמנת חוששין שמא הניחתו נטוי למות וכסבורה שמת ולא מת ומפני הקטטה שביניהם לא המתינה לראות עקרו של דבר לפיכך אם אמרה מת וקברתיו נאמנת שמאחר שהרגיל הקטטה היה מאתו אין מחזיקין אותה בשקרנית אלא טועה ואין לתלות בזה הטעות ומז"ה כתב שאם הניחה בעלה עגונא והלך והמיר לעבודת כוכבים קטטה בינו לבינה היא ואינה נאמנת עליו ולי נראה שלא אמרו אינה נאמנת בקטטה אלא כשהרגילה היא הקטטה ע"י גירושין כמו שביארנו שגילתה דעתה שאינה חפצה בו אבל אם המיר ומרד בה או שהיה בעלה לסטים וכופר בעיקר הרי זו נאמנת עליו ואין מחזקינן אותה במשקרת כמבואר בקונטרס הראיות:

וכתבו הפוסקים לחומרא ואם נשאת כתב מיי' לא תצא כיון שעד מסייעה:

לשון ריא"ז

וכן בקטטה בינו לבינה אם בא עד אחד ואמר מת בעליך נאמן כמבואר בקונטרס הראיות:

מיי' כתב דבשני אלו בין אמרה התירוני לינשא ותנו לי כתובתי בין אמרה להפך מתירין אותה לינשא אלא שיש חילוק ביניהם לענין כתובה והרא"ש כתב דבשניהם אין מתירין אותה לינשא:

לשון ריא"ז

באה ואמרה מת בעלי התירוני לינשא ותנו לי כתובתי מתירין אותה ונותנין לה כתובתה שעיקר עדותה להתיר עצמה היא אמרה תנו לי כתובתי והתירוני לינשא זה ספק בתלמוד ואין מתירין אותה מספק כמבואר בקונט' הראיות:

לשון ריא"ז

הזכרים הדומין לאלה הנשים הנזכרות כגון חמיה ובן חמה יבמה ובן בעלה נאמנות כמו שביאר מז"ה ואין היבם נאמן אלא להתירה לעולם כגון שהיו לאחיו בנים ואין אשתו זקוקה לו אבל אם היתה זקוקה לו אינו נאמן להתירה לעצמו:

כתב הרא"ש בתשובה אם שנים מעידים שמת אפילו אם יש הכחשה בדבריהם משיאין את אשתו כיון ששניהם מעידין על מיתתו:

לשון ריא"ז

שני עדים המעידין על מיתת הבעל רק אחד אומר שמת והאחד אומר נהרג הואיל ומכחישין זה את זה אינם נאמנים ואין האשה נתרת על פיהם כמו שביאר מז"ה:

לשון ריא"ז

האשה שנשאת על פי עד אחד לא תנשא אלא ברשות ב"ד כב"ה באו שני עדים ואמרו שמת בעלה סומכת עליהן ואינה צריכה לרשות ב"ד. בא עד אחד והעיד שמת בעלה והתירוה ב"ד על פיו ואח"כ בא עד ואמר לא מת הרי זו לא תצא מהיתרה הראשון ותנשא לכתחילה ואפילו היה העד הראשון אשה והשני עד כשר כב"ה בא העד שאוסרה קודם שהותרה על פי הראשון הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא באו שניהם בבת אחת אפי' אם נשאת תצא כב"ה:

דף מד.

כתב הרא"ש ומתקנתא דרבנן שריא להנשא אלא דקאמר תלמודא בפ"ב דכתובות דטוב הוא שלא תנשא משום הסר ממך עקשות פה:

לשון ריא"ז

העידה עליה אשה או שפחה שמת בעלה ונשאת ואחר כך באו (שני עדים) [שתי נשים] ואמרו לא מת תצא שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד ואם העיד עליה תחלה עד כשר הרי הוא נאמן כשנים ואין שתי נשים נאמנות לבטל עדותו אלא אם היו שני עדים כשרים היתה האשה מעידה שמת בעלה אין שתי נשים נאמנות להוציא' מבעלה אם היו שני עדים כשרים [תצא] כמבואר בקונטרס הראיות:

דף מד:

כתב מיי' בד"א כשהיתה פסולה מתחלה לכהונה כגון שהיא גרושה או חללה או שאמרה במערה היינו כשמתו אבל אם אין הדבר כן אינה חולצת שמא יבאו עדים ויעידו שהדבר כן כמו שאמרה שהבעל מת תחלה נמצא שחליצה זו אינה כלום ותנשא לכהן ויאמרו חלוצה מותרת לכהן לפיכך לא תחלוץ ולא תתיבם אלא תשאר בחזקת זקוקה כמו שיצאת עד שיבאו עדים:

לשון ריא"ז

אמרה מת בעלי ואחר כך מת בני אינה נאמנת להתיר עצמה לשוק אבל חוששין לדבריה שאסרה עצמה על היבם וחולצת ולא מתיבמת והוא שלא היתה אשתו ראויה לכהונה אבל אם היתה ראויה לכהונה חוששין שמא יתבררו דבריה על פי אחרים וצריכים ב"ד להכריז עליה שאין חליצה זו כלום להתירה לכהונה ושמא יהיו בני אדם שלא ישמעו הכרזה זו ויאמרו חלוצה מותרת לכהן לפיכך לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיתברר הדבר על פי אחרים ואם אמרה שלא ידע שום אדם במיתת בעלה ובנה אלא היא בלבד חולצת ליבם ומותרת לשוק וזה מבואר בפרק שלפנינו:

כתב הרא"ש הא דאמרינן לא תנשא ולא אזלינן בתר רוב נשים דמתעברות ויולדת מוקי בגמרא כר' מאיר דחייש למעוטא ואע"ג דסתם מתני' כר"מ לא קיימא לן כוותיה ולא חיישינן למיעוטא מדאמרי' בפ"ק דחולין ור"מ היכי אכיל בשרא משמע דלדידן ניחא דלא חיישינן למיעוטי וגם אין אנו בודקין י"ח טרפות דסמכינן ארובא:

לשון ריא"ז

האשה שהלך בעלה למדינת הים בלא בנים ובאו ואמרו לה מת בעליך הרי זו מותרת ליבם ואין חוששין שמא נשא בעלה שם אשה והוליד בנים אבל אם ידוע שנשאה שם אשה או שהוליך אשה עמו מעירו חוששין שמא ילדה לו בנים ואסורה להתיבם או להנשא לשוק עד שיתברר הדבר אם היו לבעלה בנים או לאו ובדין הוא שתחלוץ ליבם אחר ט' חדשים למיתת בעלה ותהא מותרת לשוק עכ"פ שהרי אפילו אם הניח בעלה את אשתו מעוברת בעת מיתתו הרי ילדה לסוף ט' חדשים והולד מתירה לשוק ואם לא הניח בעלה זרע כל עיקר הרי כבר חלצה ליבמה אלא שגזרו בה חכמים שמא יתגלה הדבר שהניח בעלה זרע וצריכים ב"ד להכריז עליה שאין חליצתה כלום להתירה לכהונה ושמא יהיו בני אדם שראו החליצה ולא שמעו ההכרזה וכשיראו שנשאת לכהונה יטעו לומר חלוצה מותרת לכהן לפיכך אם היתה אשה שאינה ראויה לכהונה חולצת לאחר ט' חדשים כמבואר בקונטרס הראיות:

דף מה.

כתב ר"ת דוקא כשאין שם אלא הראש אז אין יכולים להכירו בטביעות עין אם לא יהא כל הפרצוף שלם עם החוטם אבל אם כל גופו שלם אפילו אין כאן פרצוף ופדחת וחוטם יכולין להכירו בטביעת עין או על ידי סימנין (מובהקין) שיש לו בגופו:

תשובת הרא"ש וששאלתם על יהודים שנהרגו בדרך ולבסוף ט"ו ימים מצאום והכירו ראשו של אחד מהם שהיה עדיין שלם בסימנין מובהקים ושאר הגוף אכלוהו חיות. תשובה דע כי אינו עדות להתיר את אשתו דתנן בפרק האשה בתרא אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואין מעידין אלא עד ג' ימים כי המת משתנה אחר ג' ימים ואותם שנמצאו רגליו והכירו הבתי שוקים כי היו שלו סימן מלבושיו לא הוי סימן שפעמים משאיל אדם מלבושיו לאחרים והעובד כוכבים שאומר שהוא ועובדי כוכבים אחרים הרגום ואומרין הסימנין שהיו בכל אחד ואחד ושמותם לא ידעו הא תנן אין מעידין על סימנין שבגופו הילכך סימני הגוף כגון ארוך או קטן חיור או סומק לא הוי סימן אבל אם אמר סימן מובהק כגון שהיה חסר אחד מאבריו או יותר ברגליו או בידיו או שום שנוי באחד מאבריו סומכים עליו:

וכתב הרמב"ם דוקא שראוהו מגוייד בסכין המלובן באור וה"ה נמי בסכין שאינה מלובנת ונכוה אח"כ כדאמר רשב"א מפני שיכול לכוות ולהחיות אח"כ אבל אם נצרבו גידי שוקיו ולא נכוה מעידין עליו כרבנן דפליגי עליה דרשב"א וכן הלכה ואין נראה כן מדברי הרא"ש ז"ל:

לשון ריא"ז

אבל ראוהו מגוייד או צלוב על העץ או שחיה אוכלת בו אין מעידין עליו שמת עד שתצא נפשו ואם ראוהו שנעשה טרפה מעידין עליו להשיא את אשתו לאחר י"ב חדש שאין הטרפה חיה עד י"ב חדש וכן מבואר בתלמוד ארץ ישראל:

דף מה:

עיין בפירקין דלעיל וכתב מיי' וסמ"ג דגם צריך שיאמר העד וקברתיו:

לשון ריא"ז

ואם היה במים מעידין עליו אפילו לאחר ה' ימים כל זמן שצורת פניו קיימא והוא שראוהו והכירוהו בשעה שהעלוהו מן המים אבל אם נשתהה לאחר שעלה מן המים כבר נתקלקלה צורתו וא"א להכירו:

וכן אם נפל למים שיש להם סוף עומד ורואה מארבע רוחות ורואה שנטבע בתוך המים ואינו שט על פני המים והמתין לו עד שתצא נפשו אשתו מותרת ואפילו העידה היא בעצמה הרי היא מותרת על פיה כמבואר בקונטרס הראיות:

דף מו.

לשון ריא"ז

כותי שבא להעיד עדות אשה אינו נאמן שאין עדות לכותי כל עיקר ואם היה מסיח לפי תומו סומכין על דבריו ומתירין אותה על פיו ונראה בעיני שאפי' בשאר איסורין מאמינין כותי המסיח לפי תומו בין להחמיר בין להקל באיסורין של דבריה' כמבואר בק"ה:

ומז"ה אומר שאין כותי מסיח לפי תומו נאמן אלא בעדות אשה בלבד כיצד הוא מל"ת לא שישאלוהו אחרים אלא הוא מתחיל לספר מאליו שמת איש פלוני ואע"פ שחוקרין אותו אח"כ ה"ז מסיח לפי תומו כמו שביאר מז"ה:

ישראל מומר לעבודת כוכבי' סומכין עליו במסיח לפי תומו ככותי לדברי ר"י ומז"ה אומר שאין סומכין עליו במסיח לפי תומו וכדברי ר"י נראה בעיני כמבואר בקונט' הראיות:

כתב מיי' יצא ישראל וכותי מעמנו למקום אחר ובא כותי והסיח לפי תומו איש שיצא עמו מכאן מת משיאין את אשתו אע"פ שאין הכותי יודע את האיש והוא שאמר קברתיו ע"כ וכתב הטור ואיני יודע למה צריך שיאמר קברתיו:

לשון ריא"ז

וכן מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרקום ביתר ובא כותי ואמר חבל על ששים בני אדם שהיו מהלכין לכרקום ביתר שמתו וקברתים והשיאו נשותיהם על פיו ומאחר שאין הכותי יודע להזכיר שמותיהן אלא שבני עירם יודעים האנשים ההם שיצאו עמו צריך הכותי לברר דבריו לומר אני קברתים כמבואר בקונט' הראיות וכן היא שיטת רבינו משה:

כ' מיי' שמע מערכאות של כותים הרגנו לפלוני אינן נאמנים ויראה מדבריו שאם אמרו נהרג בדין ושלא על ידם נאמנים ומדברי הרא"ש נראה שאפילו אמרו נהרג שלא על ידם אינן נאמנים:

כ' הטור [בסי' קיח] בהיותי במיורק"א ראיתי תלמיד א' והראה לי אגרת חתומה בחתימת מורינו הרא"ש ז"ל והיה כתוב בו שמו של התלמיד אשר וספר לי שהיה בא מטוליטול"א ושלמד לפני מורינו הרא"ש והראה לי תוספות מקצת מסכתות שחבר מורינו הרב הנזכר ולפי הדבר שהגיד ומצאתי אמת נתברר לי שבא מטוליטול"א ויצא ממני ללכת לארצו אח"כ בא תלמיד אחד ושמו רבי שמואל וכמסיח לפי תומו אמר תלמיד חשוב אשכנזי שפירש מכאן ושמו רב אשר ולמד לפני הרא"ש בא בציצילי"א (באי) [בעיר] שהייתי ונתאכסן עמי והיה עמי יום או יומים ואח"כ נטל רשות ללכת ופטרתי אותו בלויה וראיתי שנפל בדרך ואמרתי לו תחזור כיון שאתה חולה ולא רצה לחזור אחר ימים מועטים בא אלי המגיד והגיד לי שאותו תלמיד היה חולה ונטה למות והלכתי שם לבקרו ואני החזקתיו בדברים ובמה שיכולתי ולא הועיל ואחר זמן מועט נפטר לבית עולמו ועשיתי לו כבוד גדול במותו וקברנו אותו יראה לי שאשתו של רבי אשר מותר לינשא בעדות זו כדאיתא בהדיא בשילהי יבמות מעשה באדם אחד שבא להעיד עדות בפני חכמים אמרו לו בני איך אתה יודע בעדות זו אמר להם אני והוא היינו מהלכין בדרך ורדפו אחרינו גייס ונתלה ביחור של תאנה ופשחו והחזיר את הגייס לאחריו אמרתי ליה יישר כחך אריה אמר לי מניין אתה יודע שכך קורין אותי בעירי יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחרא לימים חלה ומת והשיאו חכמים את אשתו אלמא אע"פ שלא הכירו אלא ע"י שספר לו שמו ושם מקומו התירו את אשתו וכן בנדון זה שהגיד להן שמו ושלמד הנה אצלנו והראה להם תוספות שידוע לנו שהוליכם עמו מכאן הרי נתברר לנו שאותו ר' אשר יצא מכאן מת ואנו מעידין וידוע לכל בני חברתינו שמיום בואו לכאן לא בא שום אדם ללמוד לכאן ששמו רבי אשר אלא אותו ר' אשר בבי סיני והוא היה מארץ רוסי"א ובא לכאן עם בחור א' ששמו ר' יונתן לפיכך כיון שידוע לנו שרבי אשר בא מארצו ולמד פה אצלינו והועד עליו שמת אשתו מותרת:

וכתב הרא"ש והא דאמרי' אל יתן אדם שלום לחברו בלילה דחיישי' שמא שד הוא היינו חוץ לעיר דומיא דיהושע שהיה חוץ למחנה ישראל כך כתב ריב"א:
כתב גאון האידנא לא בקיאין בהאי בבואה דבבואה היכי הוי הילכך לא עבדינן בה עובדא:

דף מו:

וכתב סמ"ג דתניא כוותיה דר' אבא בר כהנא דס"ל דהרי זו לא תנשא והרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם ולא אסיק כחד מיניה ולכאורה נראה דאזלינן לחומרא ומיי' כתב מנאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פולוני וידוע שהוא כתב ישראל תנשא אשתו וכן מי שנשתתק בודקין אותו אם נמצא דעתו מכוונת וכתב מת פלוני בן פלוני סומכין עליו ותנשא אשתו:

לשון ריא"ז

עד היודע בעדות אשה ואינו יכול לילך למקומה להעיד עליה ושלח בכתבו שמת איש פלוני מתירין אותה על פי עדות הכתב וכן מי שנשתתק ואינו יכול לדבר ובדקו אותו אם הוא שפוי בדעתו כדרך שבודקין לגיטין וכתב להן שמת איש פלוני או שהעיד בהרכנ' ראשו משיאין את האשה על פי אותו עדות לפי שהקלו חכמים בעדות האשה שלא תשאר האשה עגונה כל ימיה כמבואר בקונטרס הראיות:

דף מז.

לשון ריא"ז

אין בודקין עידי נשים בדרישה אבל שואלין אותו אם הוא יודע בעדות אשה זו שמא אומר דבריו באומד דעתו או שמע דברים ממי שאינו ראוי לסמוך עליו ומבואר בקונטרס הראיות: